

SZOLGALAT

„ÉLETÜK LEGYEN ÉS BŐSÉGBEN
LEGYEN”

A tartalomból:

A szeretet határélményei
Faszcináció és vallásos élmény
Kiteljesedés a családban
Emberség és életszentség
A csend ajándéka

szolgálat

44. szám

1979 karácsony

TARTALOM

„Életük legyen és bőségben legyen“ (Jn 10,10)	3
---	---

TANULMÁNYOK

Lukács László: A szeretet határélményei	5
Heribert Mühlen: Faszcináció és vallásos élmény	13
Bakacsy Imre: Kiteljesedés a családban	21
Kereszty Rókus: Emberség és életszentség	28
Szóllósy Julianna: Nevelődés és ránevelés a csend ajándékaira	37
Szabó Ferenc: Giorgio La Pira	45

AZ EGYHÁZ SZAVA

A pápa homíliája Limerickben okt. 1-én	50
Homília a New York-i Yankee stadionban, okt. 2.	53
Az eszkatológia néhány kérdése (Franz Dander)	58
Az olasz püspökök levele minden gyermeknek	59
Pázmány Péter pütkösi prédikációjából	62

ESZMÉK ÉS ESEMÉNYEK

„A világ plébánosa“ (R.)	66
Itt vagy velünk, Uram! (Peter Lippert)	70
Érettségi bizonyítvány (Kinderdorf)	74
Faludi Ferenc lelkiisége (Őry Miklós)	74
Teréz anya levele az indiai törvényhozáshoz	77
Levelek a misszióból	80
„Hol Szent Péter sírba téve . . .“	84
„Fiatal öregek“ (Levelesládánkból)	87
Papi jubileumok	88

KÖNYVSZEMLE

Pontificium Collegium Hungaricum 1579–1979 (Óry M.)	89
Isten gyermeke vagyok (Ujváry J.)	89
Monfort: Találkozások Jézus Krisztussal. A szentségek. – Gründel: Az őnvizsgálat útján. – Louf: Bennünk a Lélek imádkozik. (K. G.)	90
Gallus Tibor: Die „Frau“ in Gen 3,15 (Franz Dander)	92

HALOTTAINK

HALOTTAINK	93
Hernádi Ágoston (Volt segítőtársa)	94
Novák Gyula (Confrater)	94
Sebestyén Sándor (S. A.)	95
Dombos József Fülöp OSB (Confrater)	95
Sarang Krizológ Péter OSB (Confrater)	96
Barta Lénárd OCist. (Nagy Mózes OCist.)	97
Dr. Balassa Brúnó OCist. (-s -n)	97
Papp Elemér piarista (Dr. Kiss László)	98
Havas Zoltán Ferenc (Gyónógyermeke)	99
Turóczy Sándor (Paptestvér)	100
P. Szabó György Polikárp OFM (Confrater)	101
Schmidt Mihály SDB (Farkas Lajos SDB)	102
Aradi Ignác (Galamb Imre)	103

„ÉLETÜK LEGYEN ÉS BŐSÉGBEN LEGYEN“ (Jn 10,10)

Egy nemrégiben megjelent karikatúrán az úrhajós a nap közelében suhan el, és izzón kilövellő protuberanciái láttán felkiált: „Micsoda esztelen energiapazarlás!“ Igen, a természet műhelyét valami hallhatatlanul pazar bőkezűség jellemzi. A jelentéktelen kis mezei növény százával, ezrével szórja a szélbe magvait, hogy közülük talán kettő-három olyan szerencsés helyen érjen földet, ahol új virág sarjadhat belőle. Mintha a teremtésben a célszerűség törvénye mellett ugyanolyan fontos helyet foglalna el a fölösleg törvénye.

Még inkább így van ez az emberrel. Mennyi áradó szülői becézgetés kell, hogy kiválsa a csecsemő első visszacsillanó mosolyát! Micsoda természetes és természetfölötti erőkerek kereszteződése szükséges ahhoz, hogy a renyhe lélek megmozduljon! Hány külső és belső indításról nem veszünk tudomást, míg végre egyszer rászánjuk magunkat valamire!

Miért mindez a bőkezűség? Mert a világ szeretetből lett. A szeretet pedig nem fösvény és nem számító. Csak — szeret.

De még csak akkor álmélkodunk el igazán, ha arra a „balgaságra“ tekintünk, amit Isten Jézusban művelt. Az Atya elküldte Fiát, hogy ki-ontsa ránk „végsőig menő“ szeretetének egész bőségét, életében, halálában, feltámadásában, közöttünk lakozásában. Szándékának legmélyére világítanak rá az idézett jánosi szavak. Nemcsak azt akarja, hogy egyszerűen éljünk, hanem hogy bővebb, teljesebb, isteni életet éljünk. Ez a többlet: ez a kereszténység. Nem „többek vagyunk“, hanem többet kapunk. Kereszténynek lenni annyit jelent, mint belépőjeggyel rendelkezni a bővebb életre. Valóban „rendelkezni“, mert rajtunk áll, mennyire használjuk ki.

A megtestesülésben Jézus természetes emberi életünk minden mozanatát lényegi egységbe vonta Istennel. A testet. A munkát. A beszédet. Közösségi megnyilvánulásainkat. A születést. A növekedést. A halált.

Amikor kezet fogok valakivel, Isten köszöntését és békéjét adhatom tovább. Nemcsak a szentmisén. Az utcán vagy a gyalupad mellett is. Amikor nevenapján megajándékozom barátomat, az apró ajándék nemcsak engem magamat képvisel, hanem a minden ajándék Osztogatóját is. És ennek még csak nem is kell mindig tudatosnak lenni, hiszen emberi korlátoltságunk ezt nem győzné. Elég a szándék, hogy bele akarunk kapcsolódni Isten tervébe „a mi Urunk Jézus Krisztus által.“

De persze minél mélyebben sikerül átélnünk ezt az elméletileg nehezen meghatározható, gyakorlatban azonban boldogítóan jelenvaló „több-

letet“, annál nagyobb öröm és ösztönző. Ehhez próbálnak hozzájárulni mostani számunk cikkei.

Lukács László végigjárja velünk a szeretet útját. A szeretet egységre vágyik, nem türi a határokat, az ember viszont határolt. Krisztusban Isten szeretetegysége tárul föl előttünk — és általa megvalósul a véges emberéletben, a mi életünkben is. Heribert Mühlen a „fascináció“ sajátos élményét boncolgatva rámutat, hogy az ember földi igézeteket kergetve is az abszolútot keresi, de ha keresztény, akkor meg is találja ezt Istennek és az örökéletnek igézetében: abban, ami Jézust is megigézte. Bakacsy Imre innsbrucki orvos a családi élet kiteljesedését vázolja a szentségi házasságban, egyfelől a Szentírás és a Zsinat, másfelől a modern filozófia és lélektan alapján. Kereszty Rókus megfelel arra a nehézségre, hogy a vallásosság akadályozná a teljes emberség kifejlődését. A valóság éppen a fordítottja: igazi emberi kibontakozás csak transzcendens beteljesüléssel jöhet létre, és „a természet gyógyulásának útja a kereszt.“ Annyi azonban bizonyos, hogy a kegyelem nem a levegőbe, hanem természeti alapra épít, tehát ezt sem szabad elhanyagolnunk. Szöllösy Julianna nővér (Feldkirchen) a gyakorlott pedagógus tapasztalataival siet segítségünkre, hogy behatolhassunk a csend világába, ami minden természetfölötti felfogásának előfeltétele, s „új élet- és élményformákat tár fel.“ Szabó Ferenc pedig Giorgio La Pira, a két éve elhunyt firenzei polgármester pályáját vázolja olyan embert állít eléink, aki megdöbbentő következetességgel hatotta át életét és hivatását a kereszténységnek ezzel a „többletével“. — Többi rovatunkban Pázmány Péter prédikációrészlete a Biblián kiművelt barokk elme, Lippert elmékedése az expresszionizmus, a szív nyelvén adja eléink világ és világszeletti ölelkését.

Térjünk vissza kiindulásunkhoz. Vajon valóban „esztelen pazarlás“ a nap sugárzása? Dehogyan: belőle él, ami a naprendszerben élet, mi magunk is! „Balgaság“ Jézus Krisztus megtestesülése, keresztihalála, Eukarisztiája? Nem: Isten tudta, hogy a büntől elnyomorodott természetünknek szüksége van szeretetének erre a hallatlan kiáradására. Vagyis: a kereszténységet élni a jelenlegi világrendben többlet, de „szükséges többlet.“ Szükséges ahhoz, hogy igazán emberek legyünk, Isten eredeti elgondolás szerinti emberek. Szükséges ahhoz, hogy igazi közösségben tudjunk élni, és megteremteni az egyetértést és a békét a világban. Adja Isten, hogy ez a nélkülözhetetlen, drága „fölösleg“ virágba bomoljék minden megkeresztelt ember lelkében!

Lukács László

A SZERETET HATÁRÉLMÉNYEI

Jézus életével és tanításával föltárta előttünk Isten személyes titkát: tökéletes, végtelen szeretetben élő egységét. Ezt belekapcsolta az emberi szeretet vérkeringésébe, és az ember legfőbb törvényévé tette. Az evangélium nem ismer külön istenszeretetet és külön emberszeretetet – a kereszténység szerint a kettő egyetlen egészet alkot.

A szeretetben Krisztus olyat parancsol, ami az ember föltétlen életszükséglete, mint a víz vagy a levegő. „Hiába fürösztöd magadban, csak másban moshatod meg arcodat”: József Attila gyönyörű képből összegezi az embernek ezt a sorsdöntő fölismerését. Csak magunkat odaajándékozva, a másikkal egyesülten lehetünk igazán önmagunkká, szabaddá és boldoggá.

Minden emberi érintkezés beteljesülése, de bizonyos fokig kezdete is a szeretet. Hosszú út vezet a kezdetektől a beteljesülésig. Aki elindul rajta, az életének legfárasztóbb, legtöbb erőt fölemésztő, de legnagyobb távlatokat nyitó kalandjába bocsátkozik bele. Ez a kaland azonban nemcsak egyesek ritka fényűzése vagy jámborsága, hanem az igazi emberség létföltétele. Boldoggá csak az lehet, aki nem reked meg az út elején, hanem egyre följebb kapaszkodik a szeretet csúcsa: az egység felé. Minél közelebb jut az egységhez, annál szabadabb és boldogabb az élete. De annál kielégületlenebb fájdalommal állapítja meg, hogy célját nem tudja a maga erejével elérni. Ha pedig nem teljesülhet be a szeretete, akkor boldogtalan torzó marad.

Az ellentét feloldását Krisztus hozta meg. Örömhíre az, hogy ez az egység valóban létezik Isten végtelen szeretetében, s Krisztus által átáramlott az emberbe. Az egység utáni sóvárgás azóta nem képtelen vágyálom, hanem az embernek egyetlen reális életlehetősége, jövő boldogságának a titka.

Gondolatmenetünk az ember szeretetének útját követi végig. Három lépésben:

1. Az ember létföltétele a szeretet, amely az egységben válik teljessé. Ennek az egységnek azonban határt szabnak a véges élet korlátai.
2. Krisztusban Isten szeretetegysége tárul föl előttünk – és ez megvalósul általa a véges emberéletben is.
3. Tehát Krisztusban szerethetünk egészen, emberi és isteni módon.

I.

A szeretet akkor kezdődhet el, ha az emberek észrevették egymást. Ha meglátták, hogy nemcsak tárgyak és élőlények vannak körülöttük, nemcsak versenytársak vagy ellenfelek, hanem hozzájuk hasonló személyek, akikkel közösségre léphetnek.

Mások jelenléte még csak kölcsönös igazságosságra kötelez mindnyájunkat. Egyikünk sem terpeszkedhet szét kedvére, nem gázolhat át a másikon, mozgásunkat és törekvéseinket úgy kell irányítanunk, hogy ne sértsük mások személyét és érdekeit. A közrend és a jog így külön ketrecekbe zárja az embereket, és úgy elhatárolja az életterüket, hogy ne bántassák egymást.

Igazában azonban akkor fedezzük föl egymást, ha valaki érdeklődésünk homlokterébe kerül. Figyelünk rá, de nem úgy, ahogyan egy tárgyat vagy egy természeti jelenséget kutatunk-elemzünk, hanem meghatott örömmel és tisztelettel csodáljuk őt magát: mit mond, hogyan gondolkodik, cselekszik és él. Fontossá lesz számunkra, idővel talán önmagunknál is fontosabb: ettől fogva döntéseinkben nemcsak a saját szempontjaink határoznak, hanem a kettőnkéi: nemcsak a magunk szemével nézzük a világot, hanem egyre inkább az övével is.

Ez az átalakulás szinte bármelyik emberi kapcsolatban megindulhat. Az édesanya így figyel a méhében hordott magzatára vagy újszülött kicsinyére, a szerelmes szerelmesére, a barát barátjára, a gyerek a szüleire. Mindegyik kapcsolatban kialakulhat az összetartozás: a tartós, kölcsönös és mélyülő egymásra utaltság. És ez már szeretet, még ha – a kapcsolat jellege vagy más okok miatt – sohasem jut is el a teljes egységig.

Ennek az összetartozásnak három lényeges és jellegzetes megnyilvánulása van:

1. **Felelősség érte és neki.** Érte: Részt kértem az életéből, elvállaltam a sorsát: életének fönntartása és kibontása (tehát boldogsága, fejlődése, tökéletesedése) az én feladatommá is lett. Vele együtt kell megoldanom, s ez hozzátartozik a saját életem megoldásához is.

Neki: életemmel többé nem rendelkezem a tetszésem szerint – a másinak joga van (sőt kötelessége lehet!) beleszólni az életembe – éppúgy, mint nekem az övébe. De mert egyedül a szeretet hatalmazza föl rá, föltétlenül biztos lehetek abban, hogy csak olyat fog tenni, (s mindazt meg is fogja tenni!), ami a javamra szolgál.

2. **A gondoskodás róla** egyenesen következik az érte vállalt felelősségből. Minden tőlem telhetőt megteszek, hogy a másinak az életét boldogabbá, teljesebbé, biztonságosabbá tegyem, hogy ő egyre igazibb önmagává váljék. A szeretetkapcsolatok különböző fajtáiban más-más a gondoskodás jellege: az egészség ápolásától elkezdve az anyagiak biztosításán keresztül az örömökhöz, a szellemi-lelki értékek előteremtéséig terjedhet.

3. A b i z a l o m alapozza meg a másinak számadással tartozó felelősséget. Annyira értékesnek, igaznak, jónak tartom őt, hogy merem vállalni a ráhagyatkozás és a föltárulkozás kockázatát, mert tudom, hogy nem sodorja veszélybe az életemet. Nemcsak beleszólást engedtem életem irányításába, hanem bepillantást is belső világomba: rábíztam legföltettebb, legsérülékenyebb belső magamat, idegenek elől elzárt belső világomat. E bizalom jellege szintén változhat: más a barátok, szerelmesek kölcsönös föltárulkozása, más a gyermek föltétlen ráhagyatkozása szüeleire vagy a szülő védelmező-nevelő gondoskodása gyermekéről.

Az összetartozás nem kis erőfeszítést kíván, de ezáltal lesz teljesebb, boldogabb, erősebb az ember élete:

– Az egymáshoz tartozók kölcsönösen lecsiszolják egymásnak fölösleges, terhes egyéni szeszélyeit (föler egy tartós elvonókúrával pl. az ital, a dohányzás, az önzösködés, a szeszélyeskedés területén; remek iskolája az önfegyelmeknek, a rugalmas alkalmazkodókészségnek, a hűségnek).

– Megnövekszik az egymáshoz tartozók erkölcsi biztonsága, tudatossága: egyre jobban föltárlják magukat egymás előtt, s ez erősíti összetartozásuk erejét és örömet. Az egymásért való felelősségtől áthatva életük minden helyzetében a jóra kötelezve érzik magukat.

– Megsokszorozódik az egymáshoz tartozók boldogsága: nemcsak a maguknak szerzett örömek teszik őket derűssé, hanem a másinak okozottak is. Sőt – mindennek mélyén maga a lét, az együtt-lét válik állandó és tartós örömké, fájdalomkban vigasztalásukká, nézeteltéréseikben megoldásukká. Amit tesznek, azt a másikkal, a másinak, a másikért teszik, s ettől válik tartalmassá, szabaddá és boldoggá az életük.

A szeretetnek ezek a mozdulatai minden személyes kapcsolatban elkezdődnek, Istenhez fűződő kapcsolatunkban is. Az ősbűnnel azonban megbénultak ezek a mozgásformák: Ádám nem vállalta a felelősséget, a gondoskodást és a bizalmat, pedig mindez neki magának lett volna létföltétele. A Genézis és történelmi tapasztalatunk egyaránt azt bizonyítja, milyen szörnyű következményekkel járt a felelősség és a bizalom elvetése: a bukott ember „farkasává lett” embertársának.

Az összetartozásból nyugodt erő és derű születik. Ez azonban nem fékezi le, sőt fölerősíti az összetartozók folytonos növekedését a szeretetben. Egyre hatalmasabb vággyal törekszenek az egyre közelebb érzett egységre. – De minél közelebb kerül hozzájuk a várva várt egység, annál elérhetetlenebbnek bizonyul. Ez az ellentét fájdalmas feszültséget támaszt, amelyet az ember maga képtelen megoldani.

Jól példázza ezt a szeretet legtermészetesebb mozdulata, az a j á n d é k o z á s. Aki szeret, az önmagát szeretné odaadni a másinak: legyen az övé egészen, váljék az életének (az Énjének!) részévé, egyé vele magával. Az ajánlók nagyságát nem bolti vételára méri, hanem személyes jellege: annál értéke-

sebb az ajándék, minél inkább „beleadta magát” az ajándékozó, és minél inkább őt magát fogadja benne magához a megajándékozott. (Mert igazi ajándék csak az adás és az elfogadás kölcsönösségében keletkezhet: a megajándékozottnak is egész odaadással kell szeretnie a másikat ahhoz, hogy befogadhassa őt ajándékkul.)

Ajándékká – tehát szeretetünk közvetítőjévé – tehetünk bármit, ami a miénk: a munkánkat, a vagyonunkat, az ügyességünket, az időnket, a türelmünket, a figyelmünket. A szeretet áramkörében egymást érik az ajándékok: az ünnepi ajándékok éppúgy, mint a hétköznapiak. Az ünnepi ajándékok adják meg a fényét szeretetünknek, s bele is világíthatnak odaadottságunk mélyeibe. Leginkább mégis a hétköznapiaknak életfogytig tartó sorában ajándékozhatja el magát az ember.

Az ajándékozás örömebe azonban belevegyül a tehetetlenség fájdalma is: egészen, maradéktalanul nem válhat az ember ajándékká. Bármilyen erős legyen is benne az odaadás szándéka, az ember sohasem képes egészen beléolvasztani magát abba, amit odaad, s így abba, akinek adja; az elajándékozhatatlan maradék pedig egyre nagyobb súllyal nehezedik rá.

Az ajándékozásnak van egy sajátos formája: az **áldozatkészség**. Szeretetünket az ajándék jelzi, de áldozatkészségünk bizonyítja a legjobban. „Mennyire szeretsz? Mi a legfontosabb számodra a világon? Én a hányadik vagyok értékeid rangsorában?” Ezekre a kérdésekre felelniük kell mindazoknak, akik igazán szeretik egymást. Többnyire az élet apró helyzetei fognak vallatóra, mennyire fontos nekünk az, akit szeretünk. Tudunk-e alkalmazkodni egymáshoz, elfogadva egymás szempontjait, érdeklődését, gyöngességét? Az igazi áldozatkészség azonban nem ismer határt: legalábbis szándékában kész arra is, hogy a másikért mindenét odaadja, akár az életét is. A szeretet végső bizonyága, hogy önmagunknál is jobban szeretjük egymást: „Nincs nagyobb szeretete senkinek annál, aki életét adja barátaiért.”

Az összetartozás egyre szorosabbá válik az ajándékozás és az áldozatkészség által. Fölsejlik a teljes egység boldog lehetősége: az egységé, amelyben már semmi sem választja el az összetartozókat, s amelyet nem fenyeget az elmúlás: sem a biológiai halál, sem a szeretet halála.

Aki azonban ilyen közel került az egységhez, az fájdalmasan átéli a szeretet határait is. Az ember sohasem képes egészen ajándékká válni, önmaga marad, akárhogyan szeret is. Nem tudja odaadni mindenét, hacsak nem életének főáldozásával – s a szeretet történetébe itt belekerül a halál fájdalma is. Az ember mégsem elégszik meg a szeretetnek csupán töredékével, s áttöri korlátait, akár halála árán is. A beteljesülésnek ezt a tragikus fordulatát is megtaláljuk a szeretet legkülönbözőbb fajtáiban: az önfeláldozó anya vagy gyermek alakjában éppúgy, mint a halálig hű szerelmesek történetében.

Az ember szeretete mindig csak útban lehet a teljes egység felé. Átmeneti: életének végét szakítja a halál. Töredékes: nem tud egészen ajándékká válni

belésemmisülni a másikba. És kockázatos: kiszolgáltatott a rosszra hajló, bűnre és árulásra képes szabadakaratnak.

A teljes egység kívül esik az emberéletben elérhetőn, mégis legnagyobb vágyunk, örömünk, ezért fájdalmunk is marad. Teljes egység csak az egészen szabad, örök és végtelen személyben létezik: a Szentháromság Egy Istenben.

A szeretet kihívására az ember többféleképpen válaszolhat.

Sokan hamis illúziókat táplálnak magukban. Életükben kettéválik a szeretet élménye. Egyik fajtája a valóságos életnek gyakran sivár, sok önzéssel és viszálytal terhelt, kisörömű szereteteiből tevődik össze, a másik pedig az a képzelt vagy valóságos kalandvilág, amelyben kárpótolja magát az életben el nem ért szeretet öröméért.

Mások különböző kompromisszumokat kötnek: lemondanak a beteljesülésről, és csak tartósítani igyekeznek a meglévő szeretetkapcsolatokat, esetleg, ha elkopnak, mindig újakkal cserélgetik föl a régieket. Így azonban csak kószolgálni lehet a szeretetet, fűszerként használva az élet megízésítésére. Nem válnak érte különösebb erőfeszítést vagy kockázatot, de nem is jutnak el soha a szeretet boldogságához.

Vannak, akik fölismerek a fájdalmas tény: a szeretet beteljesülhetetlen. „Szeretsz. Szeretlek. Mily reménytelen.” (Nemes Nagy Ágnes) Van, aki kétségbeesik a fölfedezés hatására. Van – és ez a lehető legnagyobb lehetőség –, aki ennek ellenére vállalja a szeretetet, mint életének egyetlen megoldását. „Talpig nehéz hűségben” vállalja az összetartozást, bármilyen töredékes legyen is az. Képes egy életre elkötelezni magát, változatlan hűségben, az idő minden változása ellenére.

A keresztyén ember is átéli ezt a feszülést az egység vágya és a szeretet korlátai között. Jézus Krisztusban ismeri azonban az egyetlen beteljesült szeretet valóságát is.

II.

Jézus Krisztus emberi életében is megélte az egység-szeretetet az Atyával, sőt Istennek evvel a tökéletes egység-szeretetével szereti az embereket is. Jézusnak az Atya iránti szeretetében a Szentháromság egysége tárul föl az ember előtt: ahogyan az Atya és a Fiú tökéletesen egymásé a Szentlélekben.

Az emberi szeretet összes megnyilvánulási formái együttvéve sem elegendők arra, hogy kifejezzék ezt a tökéletes egységet: Jézus szeretete túlcsap minden emberi kifejezési lehetőségen. Mindennél fontosabb számára az Atya: az ő akaratából jött. „Az én eledelem az, hogy annak akaratát tegyem, aki engem küldött, és hogy elvégezzem művét” (Jn 4,34). „A Fiú önmagától nem tehet semmit” (5,19). Az ő ügyét szolgálja, az Atya benne válik láthatóvá. „Az Atya szereti a Fiút, és mindent az ő kezébe adott” (3,35). Nem fokozatosan növekszik, tudatosodik benne a szeretet az Atya iránt. Kezdetből fogva egészen szereti őt. Legfőbb az emberélet időbeli lefolyása tagolja ennek a föltétlen oda-

adottságnak megnyilvánulásait. Minden emberi felelősség, gondoskodás, bizalom eltölpül emellett, ahogyan Jézus él az Atyával, az Atyáért. Hozzá tartozik mindenestül, neki tartozik egyedül felelősséggel, nem ismer más ügyet, mint az Atyáét. „Önmagamtól semmit sem teszek, hanem azt mondom, amire Atyám tanított. Aki küldött engem, velem van” (Jn 8,29).

Szeretetükben az ajándékozás sem az ünnepi pillanatok ritka öröme, hanem egységük természetes létformája: mindenét tőle kapta, mindenét neki adja. „Én és az Atya egy vagyunk” (Jn 10,30). „Az Atya énbennem van, és én az Atyában” (10,39; 14,11). Föltétlen bizalmát semmi sem ingathatja meg: sorsának semmilyen hányattatása, a Getszemáni kertben megtapasztalt elhagyatottság, sőt a fenyegető, majd a bekövetkező halál sem. „Azért szeret engem az Atya, mert odaadom az életem, hogy aztán vissza is vegyem. Senki sem veszi el tőlem: önként adom oda” (Jn 10,18).

Életét áldozatul adja az Atyának: egész életén át tudatosan készül az „ő órájára”. Mintha az emberi mérték szerint teljessé lett odaadásban válhatnék újra teljessé egysége az Atyával – immár nemcsak a Szentháromság örök egységében, hanem az emberlét közegén keresztül is. Kereszthalálában odaajándékozza magát egészen, de egyben bizonyítja is, hogy mindennél, az életénél is jobban szereti őt: egészen szabad és egészen odaadott az Atyának, semmije sincs, amit csak magának tartott volna meg.

A földi szemlélő csak az ember Jézus mozdulatait láthatja. De Jézus életében, halálában és föltámadásában megnyilvánul a kapcsolat másik „pólusának”, az Atyának odaadottsága is. „Maga az Atya, aki küldött, tanúskodott rólam” (Jn 5,37). Élete során minderre csak következtethetünk Jézus magatartásából. De föltámadásában mindez nyilvánvalóvá lesz: amikor emberi életével egészen belésemmisül az Atyába, akkor – hitünknek is láthatóan és világítóan – fölfénylik benne Isten örök élete.

Egymás iránti szeretetük nem korlátozódott kettőjükre, hanem kiáradt az emberekre is. Jézusnak nem okozott gondot, hogyan egyeztesse össze az Atya és az emberek iránti szeretetét, nem volt semmilyen ellentét különböző irányokban sugárzó szeretetében. Egyetlenegy szeretet él benne: az, amellyel szereti az Atyát s az Atyában (az Atya pedig őáltala) az embereket. Jézusban Isten szeretete nyilvánul meg: ő maga az Atyának hozzánk eljutó, minket átjáró szeretete. Egy lett közülünk, értünk élt és halt, nekünk ajándékozta magát. „Az Emberfia nem azért jött, hogy neki szolgáljanak, hanem hogy ő szolgáljon és váltságul adja életét sokakért” (Mk 10,45). – „Isten Fiának hitében élek, aki szeretett engem s önmagát adta értem” (Gal 2,20).

Nyilvános működése idején is ez a minden várakozást felülmúló szeretete ejtette bámulataba az embereket. Örömhírének leghatalmasabb jele volt az, hogy jót tett mindenkivel személyválogatás nélkül, sőt különös szeretettel fordult a társadalom (és a vallásos közvélemény) megvetettjei felé. Legjellemzőbb példabeszédeiben Isten megbocsátó irgalmáról és mindenkit otthonába meghívó szeretetéről beszélt.

Jézus az Atyának és az embereknek szeretetében élt. Ez a kettős odaadottság azonban valójában egyetlen: Isten szeretete, amely Krisztusban kiáradt reánk, emberekre, hogy magával ragadjon minket. „Jézus odaadottságában Isten odaadottsága nyilvánult meg” – írja Heinz Schürmann (Jesu ureigener Tod, Herder, 1975.). Jézus létformája – tehát Isten létformája – a másokért való élet, a „proexistentia”, az együttlét. „Jézusban olyan ember jelent meg köztünk, akiben az önös emberszív helyén kapu nyílik: olyan nyílás, amelyből kiárad radikális és föltétlen szeretete Isten és az emberek iránt; ezen a nyíláson keresztül Isten szeretete ömlik bele a világba.”

III.

Krisztus életében tehát megjelenik köztünk a tökéletes egységnek az a létformája, a proexistentia, amelyre minden igazi szeretet törekszik. Ez azonban nem csupán egy választható életlehetőség a sok közül, hanem Jézus legfőbb parancsa, létünk föltétele. „Új parancsot adok nektek: szeressétek egymást! Amint én szerettelek titeket, úgy szeressétek egymást ti is” (Jn 13,34). Búcsúbeszédében pedig egyenesen az Atyával való egységét jelöli meg követendő létformánkként: „Legyenek mindnyájan egyek. Amint Te Atyám, bennem vagy, és én tebenned, úgy legyenek egyek ők is mibennünk” (Jn 17,20).

Ezt a következtetést az apostolok közül nemcsak János fogalmazza meg ennyire határozottan, hanem Pál is. „Mózes törvénye” helyébe „Krisztus törvényét” (Gal 6,2); vagyis a szeretetet állítja: Isten szeretetét, ahogyan azt Krisztus az emberi életében megvalósította, s ahogyan az a mi emberi szeretetünk számára is hozzáférhetővé vált. Leveleiben olyan gyakran és következetesen utal Krisztus parancsára, hogy összeállíthatjuk belőle az evangéliumi szeretetparancsot, magyarázataival és következményeivel együtt. Ő maga is Krisztus rabszolgájaként lett „mindenkinek szolgájává” (1Kor 9,21). Ezt kéri a többi kereszténytől is: „Legyetek egymás szolgáivá” (Gal 5,13). Mindent „szereteten” kell tennünk (1Kor 16,14). „A szeretetben kell járnunk” (Róm 14,15).

Aki a szeretetben él, az a „Lélek szerint él” (Gal 5,14.16.25). Krisztus törvénye olyat kíván tőlünk, ami „a Lélek gyümölcse” (Gal 5,22). „Isten szeretete kiáradt szívünkbe a bennünk lakó Lélek által” (Róm 5,5). A szeretet a Lélek legfőbb adománya, a legnagyobb karizma, kegyelmi ajándék – de egyben életünk legnagyobb feladata is (1Kor 13).

Aki szeretni kezd, az a lehető legnagyobb és legkockázatosabb feladatra vállalkozik – ezt a vállalkozást azonban Krisztusban a tőle ajándékba kapott tökéletes szeretettel véghez is lehet vinni (eljutva a végtelenbe!). Krisztusban Isten szeretete jelent meg köztünk. Ő nemcsak részt kért szeretetünkben, és végigcsinálta a halálig (a feltámadásig!), hanem véglegesen azonosult is velünk. Máté 25. fejezetének tanúsága szerint Krisztus többé nem iktatható ki semmilyen emberi szeretetből (sőt a gyűlöletből!) sem.

Jézus vállalta a szeretet kockázatát a végső mélységekig: akár a megsemmisülés lehetőségéig. Vállalta és végig is csinálta a halálig – és a föltámadásban vált mindnyájunk számára nyilvánvalóvá, hogy kölcsönös szeretetük az Atyával abszolút föltétlen és hatalmas. Ez a szeretet csakugyan erősebb a halálnál, s mivel minden szeretet immár az övébe kapcsolt, minden szeretet biztonsága és beteljesülési lehetősége is öbennük van.

Krisztus szeretetének legnagyobb bizonyossága keresztfájdozata. Hogy azonban egyszeri életének ne csupán emléke kísérjen el bennünket, arra is talált lehetőséget, hogy egészen „elfogyasztható” formában nekünk adhassa magát. Az Eukarisztianál igazibb és emberibb ajándékot nem adtak még senkinek a világon. S ez az ajándék nem marad csupán a szemünk előtt lebegő példa. „Amint engem küldött az élő Atya és én őáltala élek, úgy, aki engem eszik, éniáltalam él” (Jn 6,57). Nekünk szól, mi kaptuk – és odaadó hittel fogadhatjuk be. De csak az azonosulhat vele egészen, aki maga is ajándékos életűvé lesz a proexistentia, a másokért való odaadás, a segítőkész szolgálat létformájában. „Senki se keresse a magátét, hanem csak a másikat” (1Kor 10,23). „Ugyanaz a lelkiület legyen bennetek, amely Jézus Krisztusban volt” (Fil 2,5). A Krisztus kenózisának példájára vállalt kiüresedés a szeretet létformájának egyenes következménye, természetesen következik be az emberélet körülményei között.

Krisztusnak halálig való szeretete arról biztosít, hogy a szeretetnek mindenáron, minden kudarc és bizonytalanság ellenére van értelme, hogy a föltárukozásnak, az odaadó szolgálatnak nem szabhat határt semmi, még a halál sem; hogy a szeretet végső beteljesülésébe vetett bizalmat nem ingathatja meg semmi, még az Istentől való elhagyatottság érzése sem. (Vö. Karl Rahner: *Auf der Suche nach Zugängen zum Verständnis des Gott-Menschlichen Geheimnisses Jesu. Schriften zur Theologie X.* 209.) Krisztus is átélte mindazt, ami bennünket az önmagunkkal való takarékoskodásra, a bezárkózásra, a számíthatásra, a bizalmatlanságra vagy az elkeseredésre készíthet. S föltámadása igazolja azt, hogy ez a föltétlen remény Isten abszolút szeretetére támaszkodik, s a végső megpróbáltatások után abban teljesedik be.

A keresztfájdozat és az Eukarisztia nélkülözhetetlen része lett emberi szeretetünknek. Csak az szeret egészen, aki utolsó porcikájáig föltárta és odaadta önmagát. Idáig egyikünk sem juthat el halála előtt – de aki életében elszántan errefelé tart, az már a szeretet útján jár: az emberi szeretet útján, amely Krisztusban eggyé vált az Istenével.

Ezen a talajon erőre kapnak a szeretet tétova lépései, és határozott irányba fordulnak. Kitérő a felelősség köre: az Atyának vagyunk felelősök mindnyájan, nemcsak magunkért, hanem egymásért és az egységünkért is. Megnövekszik az egymásról gondoskodás feladata: nemcsak a pillanatnyi jólétet kell előteremteni, nem is csak a boldog jövőt kell biztosítani, hanem utat találni a végső szeretetegység felé. Együtt vállaljuk – egymással és Övele – a szeretet minden törékenységét és töredékességét, ■ kockázat és az elmúlás minden fájdmalmát.

S amit így elvállalunk, az minden „olaj a tűzre” – egyre magasabbra csap tőle a szeretet lángja. A szeretet tűzét nem is a mi vágyaink és erőfeszítéseink táplálják bennünk a leghatalmasabban, hanem maga a Szeretet, aki „az emésztő tűz”.

Heribert Mühlen

FASZCINÁCIÓ ÉS VALLÁSOS ÉLMÉNY

I. MI a faszcináció?

Induljunk ki a tapasztalat általános fogalmából. A tapasztalat az ember, e testbe öltözött lélek számára mindig valamiképpen látás, hallás, közvetlen kapcsolat. Más, mint a könyvből szerzett tudás. Mélyítsük most ezt tovább. A tapasztalatnak ugyanis vannak lépcsői, erősségi fokai. Valaki vagy valami többé-kevésbé mély benyomást tesz rám. Egy a hegyekben vagy a tengeren töltött szabadság nagy élménye erősebb benyomást hagy bennem, mint mondjuk napi utam a munkahelyemre. Igen intenzív élményeket, amelyek mélyen hatnak ránk, benyomást hagynak hátra, faszcinációnak nevezünk. Azt mondjuk: ez elragadó (faszcináló) élmény volt! Például a szabadság idején. Vagy ha valaki nagy benyomást tesz ránk: el vagyok tőle ragadtatva! A faszcináció, igézet élménye elsősorban passzív: erős hatást kapok, a szó szoros értelmében vett „benyomást”, az élmény mintegy belém nyomódik. És csak azután következik bennem a visszahatás: magamon kívül vagyok, kilépek magamból. Ez bizonyos körülmények között testi magatartásomban is megnyilvánul.

A faszcinációnak azután ismét igen sok árnyalata van. Faszcinációról beszélünk, ha lelkesedünk (entuziazmus), de akkor is, ha valami mélyen megindít, megdöbbsent. A második szóhasználat is helyes. Például ha valaki kiengesztelődéssre nyújtja felénk a kezét, holott talán egyáltalán nem érdemeltük meg, mert megbántottuk, akkor mélységes megindulás fog el. Ilyenkor is azt mondjuk: el vagyok ragadtatva ettől az embertől, hogy ilyen!

Mind a kétfajta tapasztalatot megtaláljuk a Bibliában is. Pál pl. azt mondja az első korintusi levélben: „Tudjátok, hogy amikor még pogányok voltatok, el voltatok ragadtatva (faszcinálva voltatok) a néma bálványoktól (az istenektől), amelyeket magatok csináltatok” (12,2). (A magyar fordítás másképpen értelmez.) Ezt a lelkesedést, ezt az elragadtatást Pál elismeri, ősi általános, emberi élménynek jelzi. És egyáltalán nem azt mondja: ilyesminek nem szabad köztetek történnie, hanem azt, hogy a keresztnél a faszcináció tartalma, az, amitől el van ragadtatva: Jézus, az Úr.

De a másik oldalt is megtaláljuk a Bibliában: Péter pünkösdi prédikációja után Lukács azt mondja a hallgatókról: „E szavak szíven találták őket” (Csel 2,37). A görög eredeti kifejezése azt jelenti: átdöfte, átszúrta a szívüket. És

megkérdezték Pétert: „Mit tegyünk?” Ezt a mély szíven-találtságot is faszcinációknak hívjuk.

Ami faszcinál bennünket – így vezethetjük gondolatmenetünket tovább –, az mindig valamiképpen rendkívüli. Kiűt a rendes keretből. A megszokott, a szokásos, a mindennapi, amit ismerünk, rendszerint nem ígéz meg bennünket, ellenkezőleg: unalmas. A faszcinációknak minden alakjában a rendkívülihez van köze. Mert a rendkívüli kimozdít, kihajt bennünket önmagunkból. Vonz minket, – és ugyanakkor mégis eltaszít, bizonyos távolságban tart. Ez a távolság faszcinációknak tárgyától olyan nagyvá válhat, hogy már fenyegető, félelmes. Most néhány példán szeretnénk megvilágítani ezt a mindnyájunk által ismert tüne-
ményt.

Bizonyára emlékeznek még az első világűrutasítás startjára. Az emberek éjszaka három óráig főnn maradtak, hogy lássák az évszázadnak ezt az eseményét. És amikor először láttuk a képernyőn a hold porának egy darabját, ahová még emberi láb nem lépett, amelyet még emberi szem nem látott, akkor el voltunk ragadtatva. És mégis roppant távolságot éreztünk. Ez a hatalmas, igen bonyolult történés, ez a messze hold... És mi történt, amikor az első holdutazók visszatértek? Akkor is faszcinálva voltunk. Úgy ujjongták körül őket, mint egy új világ hírnökeit, akik mintegy felülről hoznak új szabadságot, mint egy utópisztikus új világ közvetítőit, egy nem sejtett jövő követeit, a saját magát megmentő ember szimbólumait. És itt a faszcináció egyik lényeges mozzanatára bukkanunk: Vágyunk a határok áttörésére, önmagunk túllépésére. Ki szeretnénk szabadulni mindennapi, szokásos, megszokott életünk, határoltóságunk, jellembeli korlátaink szűk keretei közül, a sok kényszerből, amelyek közt élünk, és szeretnénk, hogy a rendkívüli kiszakítson bennünket önmagunkból.

Ennek az élménynek még mélyebb rétegeibe hatolunk bele, amikor nemcsak dolgok vagy technikai folyamatok ejtenek elragadtatásba bennünket, hanem más emberek. Hadd mondok itt is néhány példát, amelyek mindig mélyebbre visznek ebbe az élménybe.

Mindannyian ismerjük a modern személyiségkultuszt. Mi történik pl. egy sportpályán? Semmiképpen sem csak az egészség, a testedzés a cél, hanem a rekord is: a még soha el nem ért teljesítmény, a rendkívüli, az egészen új. A modern olimpiai bajnok, ameddig tartja a rekordot, különleges helyet foglal el a többiek között, felülmúlhatatlan. El nem ért csúcs, mértékadó szabály, rendkívüli ember. Ezért egyszerre vonzó és idegen. Ismét a faszcináció két oldala: vonz és mégis taszít, távol tart. És éppen a mai sport jellemzője, hogy arra igyekszik, ami még sohasem volt. Ezt pusztán értelmileg és lélektanilag nem lehet megmagyarázni. Ez vallásos hatás, félreismerhetetlenül. Pierre de Coubertin, az olimpiai játékok megújítója, a múlt század végén szószerint azt mondta: „A régi és a mai olimpia első és leglényegesebb ismertetőjegye az, hogy vallás.” Ő így hívja: religio athletae, az atléták vallása. És Kaudin, a kölni sportiskola egykori vezetője, „Örök olimpia” c. könyvében egyhelyütt ezt írta: „Ami bevezeti az ünnepséget: harangszó, fanfárok, ünnepi menet, eskütétel és

zászlók – mindez olyan, mint egy egyházi ünnepség, teljesen összehasonlítható egy vallásos ünnepi órával.“ És mi történik valójában, mikor a nagy sportrendezvények nézői lelkesednek? Örülnek, hogy végre egyszer kiszabadultak a teljesítményi társadalom nyomása alól, hogy egyszer csakugyan túlemelkedhetnek magukon, kívül lehetnek magukon, – a legkülönbözőbb kifejezőmódokkal élnek, teli torokból kiabálják kedvencük nevét, anélkül, hogy aggodalmasan ügyelnének a környezetükre: ugyan mit fognak mondani? Tapssal, trombitálással támogatják a hangjukat, magasba nyújtják a karjukat, – és senki sem röstelkedik kifejezni a lelkesedését. El lehetne-e gondolni az örömmel ilyen testi kifejezését a keresztény istentiszteleten is? Hiszen ott csendben kell ülni, és csak nézni meg hallgatni, ami elől történik! Nem szabad moccani sem: az nem illik! Talán ez is egyik oka, hogy unalmasnak tűnik?

De maradjunk még a kultúránkban fellelhető modern lelkesedés területén. Például a slágerénekesekek és zenészek tisztelete. A legújabb sláger, a legújabb „hit”: ez faszcinálja az embereket. A legeslegújabb! És különleges válogatással állapítják meg, melyik a legjobb, a legkiemelkedőbb. Az ünnepelt slágerénekest körülujjongják, és az emberek egészen magánéletükig menően utánozzák bálványaikat. Követik őket mindabban, amit gondolnak, tesznek, mondanak, a képket kirakják a falra, maguk elé teszik, magukban hordják. És mi történik valójában a bőjtelő idején? Az emberek végre „magukon kívül” lehetnek. Megrendítő, ha nagy tévéközvetítésekben, farsangi riportokban látjuk, ahogy egyszerre egy dalt énekelnek: „Heile, heile Gänsej*.” Mire a farsangéjszaka kellős közepén mély megindulás fogja el az embereket, és sokan meghatódnak: Megint csak jó lesz minden! Csak hinned kell benne! Minden jó lesz megint! A vágy az ép világ után: ki kellene egyszer lépni magunkból, és arról álmodni, hogy ebben a féktelenségben még van ép világ... A farsang forgatagában látjuk a lelkesedés és a mély megindultság igen közeli szomszédságát. Akkor az emberek hirtelen hallgatagon ülnek, mert szíven érintette őket a gondolat: talán mégis van ép világ, van paradicsom... .

De maradjunk még a modern személyiségkultusznál. Micsoda tiszteletben részesítik a politikai vezéreket! Mintegy a megmentő hőst képviseli, felszabadít mindig nagyobb jólétre, lehetővé teszi, hogy a társadalom, a gazdasági élet túlszárnyalja önmagát, mindig rózsásabb jövő felé tartson. A minden kérdéses jelleggel levetközött hatalom sok emberre faszcináló hatással van. El vagyunk ragadtatva ettől az egyedülálló képességű vezetőtől, – aminek mondjuk Hitler Adolf adta ki magát. Itt valaki kétséget nem tűrő, abszolút igénnyel lép föl; a végső értéket, a végső értelmet próbálja közvetíteni. Lehet egy program is

* Kedvelt német sláger. A refrén kezdődik ezekkel a szavakkal, amelyben az édesanya vigasztalja gyermekét. Az 1. szakasz a kisgyerek apró bajairól szól, a 2. a fiatal lány szerelmi bánatáról, a 3. már életbölcsestéget ad: viseljük el türelemmel és humorral a bajokat, végül a 4. az élet végén a jó Istenhez visz, aki megsimogatja, éppé teszi összetört szívünket. Itt a refrént már Isten mondja.

ilyen végső érték. Például: A társadalomnak szüksége van rád! Ezért kell, ezért szabad odaadnod az életedet, a munkaerődet, ez az élet értelme: közreműködni a haladásban, a szebb, a jobb jövő érdekében! Itt tehát látjuk, hogy a faszcináló, a vonzó, az ösztönző, az elragadó igen gyakran azzal az igénnyel lép föl: ezen túl nincs nagyobb!

A faszcinációknak egy még mélyebb rétegébe hatolunk akkor, amikor két ember egymáshoz való viszonyáról beszélünk: a személyes találkozásról. A legtöbb embert – legalábbis egy időre – elragadja az a másik, akivel egyszer egészen mélyen találkoztak. Oda vannak tőle. És mégis ugyanakkor a különbözőség a távolba taszít. A szeretett személy vonz és egyben visszavonja magát. Végső soron nem lehet a másikat megragadni, nem lehet vele rendelkezni. Ezért az igazi szeretet a tisztelettel kezdődik: egyszerre vonzódunk és mégis visszariadunk attól, hogy a másikat hatalmunkba kerítsük. Sőt egyenesen azt mondhatjuk: minél közelebb jutnak emberek egymáshoz, annál inkább érzik, milyen különbözők is voltaképpen. Ha csak futólag ismerek egy embert, mondjuk reggel munkába menet találkozom vele, akkor egyáltalában nem tudom, mennyire különbözik tőlem. Csak ha megismerem, ha személyes találkozás jön létre, akkor mutatkozik meg egyben a távolság. A találkozásban az emberek ki akarnak lépni határaik közül, megszabadulni az én magányából, túl akarnak emelkedni önmagukon, afelé, ami nem vagyok és amim nincs. Sőt a legtöbb ember az ilyen személyes szeretettől egyenesen tökéletes szabadsulást vár korlátaitól, az élet beteljesedését. Hallgassuk csak meg erre vonatkozólag a modern slágereket: mennyi várakozás remeg bennük! Mekkora csalódás, ha a várakozások nem teljeseznek be! A személyes találkozás többre tör, mint amennyit a mindenkori másik személy közvetíteni tud. A határtalanságnak, a világ túllépésének vágya végtelenül felülmúlja azt, amit egyik ember a másiknak nyújthat. És így az elbűvölő személyiség teljesen önként arra indít, hogy őrajta is túlemelkedjünk. Talán valami olyan felé, amely maradandóan, tartósan és elköphatatlanul ígézetében tart; olyan szeretet felé, amely sohasem okoz csalódást, amely mindig hűséges. Ezt a le nem rombolható ígézetet nevezzük mi keresztények örök életnek.

Itt szeretném abbagyni a faszcináló példák felsorolását kultúránk területéről. Mindegyikünk megkérdezhetné egyszer magától: mi ígéz meg engem az életemben? Paradicsomi útról álmodunk szabadságunk alatt; elbűvöl valami hobby, egy autó, a klasszikus zene, a költészet, vagy akármi. Minden embert faszcinál valami vagy valaki, – amíg egészséges ember. Ellentéte ennek az unalom. Az unalom szomorúság amiatt, hogy már semmi sem vonz, semmi sem faszcinál. Szeretnék faszcinálódni. Az unalom halálössá lehet. És ezt a jelenséget megtaláljuk minden vallásban, minden időben, minden kultúrában. A valástörténet felsorolta, mi minden szolgált az idők során ilyen faszcináció közvetítésére: pálma vagy kő, tenger vagy tánc, zivatar, természeti jelenségek, esetleg más emberek: próféták, szentek . . . Az ember keres magának valamit,

amibe belevetítheti vágóát: határai közül kilépni, önmagán túlemelkedni. Ezért szeretném egész röviden összefoglalni az eddigieket:

1. A faszcináció ősi emberi élmény, az emberi lét tartozéka.

2. A faszcinációban egyszerre megtapasztaljuk a közelséget valamihez és a különbséget tőle. Úgy is mondhatnánk: a faszcináló valami azzal húz maga felé, hogy visszahúzódik előlünk. Sőt minél jobban visszahúzódik, annál igézőbb számunkra. Mert ha birtokba vesszük, ha bírjuk, használjuk, elhasználjuk, ha mindennaposá, megszokottá vált, akkor már csak mindennapi, többé nem rendkívüli. Aki házat akar építeni, éveken át foglalkozik tervekkel, álmodik róla, – ha pedig benne lakik, akkor megszokottá, mindennapivá válik, akkor valami újat keres, ami ezután vonja igézetébe.

3. A faszcináció mindig kívülről árad felénk. Saját magunk bűvölete nem elégti ki bennünket. Ilyen is van, hogy valakit saját maga bűvöl el, saját magát tartja pótolhatatlannak, páratlannak. De az az ember, akit saját maga faszcinál, ezzel tulajdonképpen csak elismerést koldul másoktól. És abban a mértékben, ahogyan koldulja, megtagadják ezt tőle a többiek. Csak azzal a faszcinációval vagyunk elégedettek, amely kívülről származik. Hiszen csak akkor tudunk igazán „magunkon kívül” lenni.

4. Ami faszcinál, az legtöbbször rendkívüli, szokatlan. Törekvése, hogy az abszolútnak, a kétségbevonhatatlannak, a végső, legmagasabb értéknek dicsfényével vegye körül, sérthetetlennek adja ki magát. Ami sérthetetlen, azt szentnek hívjuk. Ezzel eljutunk megfontolásaink második szakaszához:

II. A keresztény hit és a faszcináció

Valaki talán azt gondolja: ez most nehéz ügy. Mi köze a keresztény hitnek a faszcinációhoz? Egyáltalán alkalmas ez a szó kifejezni azt, amit a keresztény hitben megtapasztalunk? A huszadik században élünk. Sokféle lelkesedés százada ez; és új élmény új szótárat is követel. A „faszcináció” szó a 18. században keletkezett, és még teljesen nyitott arra, hogy új vagy másfajta tartalommal töltsük meg.

De nézzük csak: hogy volt a Názáreti Jézussal? Elmondhatjuk-e, hogy kortársai számára faszcináló személyiség volt? Az a leírás, amit az Újszövetség ad nekünk róla, megmutatja, hogy vonzódtak hozzá, hogy futottak utána, hogy csodái mélyen hatottak rájuk, és ugyanakkor mégis visszahőköltek tőle, mert idegennek tűnt. De éppen ez az idegenség vonzotta őket. Különösen a feltámadás eseményéről tudósítanak úgy az evangélisták, hogy félelmet és örömet vált ki. A pásztorokról is ezt olvassuk: „Ne féljetek, nagy örömet hirdetek nektek” (Lk 2,10). Félelem és öröm, közelség és távolság mindig sajátosan összevegyül. A csodákról pedig elbeszélik az evangélisták, hogy az emberek magukon kívül voltak. „Ilyet még sohasem láttunk” – olvassuk egyszer szó szerinti Márknál. Az emberek megdöbbennek szavaitól, pl. mikor azt mondja: „Ha tanítványom akarsz lenni, menj el és add el mindenedet.” Ez szíven talál.

De kérdezzük csak: mi faszcinálta magát Jézust? Ha mindenben hasonló volt hozzánk, a bűnt kivéve, akkor fel szabad, fel kell tennünk, hogy ő is valaminek az igézetében élt, mert ez hozzátartozik a teljes emberi élethez. Jézus elutasította, hogy politikai vezér legyen, politikai felszabadítóként tiszteltesse magát. Azt is elutasította magától, hogy afféle guru, csodatevő legyen. Őt Isten akaratá találta szíven, és valójában ez igézte meg mindenké följött. „Az én eledelem az, hogy annak akaratát cselekedjem, aki engem küldött; ezért adom oda az életemet” (vö. Jn 4,34). És ezzel az ő Istenhez való személyes viszonyával a világtörténelemben hozott valamit: egy egészen újfajta Isten-élményt. Ő nemcsak a távoli Isten megigéztette volt, akinek parancsait meg kell tartani az ószövetségben, – hanem azé az Istené, aki odaadja magát az embereknek. Azé az Istené, aki szolgál az embernek. Ránk maradt egy szó, amelyet Jézus anyanyelvén mondott, egy arámi szó: „Abba.” A gyerekek szólították akkoriban így az apjukat, a családban volt használatos. Szószzerinti fordításban talán „apukát” vagy valami hasonlót kellene mondanunk. „Édesapám!” Ember még soha így nem beszélt a menny és föld Teremtőjéhez! Vonzó volt számára ez az Isten, ez az Atya, akitől jött. És ez tartott egészen halála órájáig. Akkor szörnyű távolságot tapasztalt meg ettől az Istentől: „Istenem, Istenem, miért hagytál el engem?” És mégis, még ebben az órában is az ő Istene után kiált: „Én Istenem!” Még mindig ő vonzotta, ő járta át lelke mélyét. A zsidókhoz írt levélben egyhelyütt az áll, hogy Jézus a kereszten felülemelkedett önmagán az örök Lélek erejében. Az Atya neki ennek a felülemelkedésnek sarkpontja. Ha akarjuk, így is mondhatjuk: faszcinációjának sarkpontja.

És hogyan megy azután Jézus halála után tovább? Jézus azt mondta: „Isten nem ebben az emberkéz alkotta templomban lakik. Én vagyok a templom! Rontsátok le ezt a templomot, és én három nap alatt ismét fölépítem!” És azután a keresztények is Isten templomának, a Szentlélek templomának nevezték magukat. És ha a templomnak van valami köze a faszcinációhoz, a megindultsághoz, az elragadtatáshoz, akkor Jézus halála után az egyházközösség, a gyülekezet tölti be ezt a szerepet. Mert Pál azt mondja: „Ha összegyűltök, akkor mintegy Istennek élő kövekből felépült háza vagytok” Minden keresztény mindenki számára az a hely, ahol az Isten megtapasztalható. Minden felebarát rendkívüli ember mindenki számára; egyszerre vonz és kisiklik a kezünk közül. Jézusban ez egészen odáig megy, hogy nem az vonzza őt, ami emberileg tetszést kelt, hanem éppen a szegények, a kisémmizettek, a megvetettek, a társadalmilag mellőzöttek. Értük élt. Az igazi keresztény faszcináció útja a kereszten át vezet: megfeszített faszcináció. Nem valami felszínes lelkesedés, múlt entuziazmus. Hanem mély megrendültség attól, hogy Isten annyira Isten, hogy odaadja magát nekünk. A János-evangéliumban áll egyhelyütt egy mondat, amely ilyen faszcinációról, ilyen megrendültségről tanúskodik: „Úgy szerette Isten a világot, hogy az ő egyszülött Fiát adta oda” (3,16). Ez a pünkösöd élménye. „Ezt a Jézust, akit ti keresztre feszítettetek, az Isten felmagasztalta, és most kiárasztotta Lelkét, amint látjátok és halljátok.” Ez rendítette meg őket olyan mélyen: szíven találta őket.

Itt látszik meg, mi az igazán ígész az Istenben. Lényegének lényege: az, hogy ő olyan Isten, aki szolgál, és minket is arra képesít, hogy odaadjuk magunkat. Ez egészen az anyagi adásig, az adományig, a szociális elkötelezésig menően megmutatkozik, éppen ebben mutatkozik meg. Nem valami földi paradicsom ígész meg bennünket, nem azért dolgozunk, hanem az, hogy maga Isten fordult a kismizmizettek, a megvetettek, a társadalmilag mellőzöttek felé. Ezért mondja egyszer Pál: „Pénzt adtatok, de ezzel nemcsak valamit adtatok, hanem saját magatokat, mégpedig az Úrnak.” És csak azután, másodsorban azoknak, akik az adományt kapták.

Ezzel eljutottunk a harmadik részhez.

III. Faszcináció és istentisztelet

Minket keresztényeket – mint minden más embert – faszcinál az, ami modern kultúránkban történik: a technika, a sport és mindaz, ami vonz. De mi ragaszkodunk ahhoz, hogy semmiféle teremtett dolog nem végső, abszolút érték. Ezért a keresztény istentisztelet feladata, szerepe minden időben az volt, hogy a világ megtapasztalását egyértelművé tegye, Istenre irányítsa, és ezáltal azzá tegye, ami valójában.

De hogy van ez ma? Ha elmegyünk az istentiszteletre, fukarkodunk a percekkel. Ha a rendes istentisztelet öt perccel tovább tart, vagy éppen tízzel is, akkor bosszankodunk. Érzünk-e megrendülést? Van-e valami az istentiszteletben, ami vonz, vagy többé-kevésbé csak kötelességteljesítés? És rendjén valónak érezzük-e, hogy csak ott kell ülnünk, és semmiképpen sem szabad megnyilatkoznunk, legföljebb egy-egy énekkel léphetünk ki magunkból? Igazán lelkünk mélyéig hatol-e az a rendkívüli dolog, ami itt történik? „a hit titka”, mint ahogy mondjuk? A keresztény egyházak jövőjére nézve alapvető kérdés lesz: sikerül-e belevennünk az életünket valóságosan betöltő világ-megtapasztalást az istentiszteletbe? Az ősegyházban ugyanis így volt. Az őskeresztények meggyőződése volt: ha összegyűlünk, mint teljes emberek vagyunk ott gyülekezetünkben, és meg szabad, meg kell nyilatkoznunk. Pál azt mondja: „Ha összegyűltök, mindenki hozzájárul valamivel: egyik egy dallal, a másik egy zsoltárral, a harmadik imát mond, a negyedik prófétát” (vö. 1 Kor 14,26) Mindenkinek szól a felszólítás, hogy tevékenyen működjék közre, mert kicsiny házi közösségekről van szó. Az első keresztényeknek nem voltak nagy templomaik. Templomok csak a 4. századtól vannak, az üldözés befejeztével. Házaikban gyűltek össze – mondja az Apostolok Cselekedeteinek könyve. És mit tettek ott? Először is közös étkezést, lakomát tartottak. Mindenki hozott erre magával egy kis kenyeret és bort. Agapénak, szeretetlakomának hívták. És Pál itt egy egészen döntő utalást hagyott ránk. Ezeken az istentiszteleteken ugyanis az a helytelen szokás lopózott be, hogy a gazdagok sokat hoztak, a szegények viszont keveset, és a gazdagok kirakták maguk elé az asztalra és maguk fogyasztották el ennivalójukat, így megszegyenítve a szegényeket. Pál erre azt

mondja: amit ti itt csináltok, az nem az Úr lakomája. Mindenki adjon le valamit abból, ami az övé, teremtsetek mindenekelőtt közösségi viszonyt egymással, majd azután tarthatok eukarisztiát! Az istentisztelet mindenekelőtt közösségi megtapasztalása Istennek. Isten olyan Isten, aki jelen van bennünk és közöttünk, egymáshoz való viszonyunkban; elsődlegesen nem a természetben és a teremtésben, nem is a kenyérben és borban, hanem a gyülekezetben. És ha abban rend van, ha nincs vita és szakadás, csak akkor van értelme úrvacsorát tartani, – mondja Pál. Az 1. korintusi levélben egyhelyütt azt írja: „Aki csak eszik és iszik anélkül, hogy megkülönböztetné az Úr testét, saját ítéletét eszi és issza” (11,29). A teológia szerint „az Úr teste” itt kétféle jelenthet. Jelentheti a gyülekezetet, amelyet a Szentírás „Krisztus testé”-nek nevez. És aki nem különbözteti meg ezt az együttlételet bármilyen más közönséges profán összejöveteltől, az ítéletét eszi és issza, ha magához veszi az eukarisztiát. De „az Úr teste” jelentheti a kenyeret és bort is az asztalon. Mindegyik esetben valami köze van az istentiszteletnek a rendkívülihez. Rendkívüli gyülekezet ez, és rendkívüli dolog történik benne. Az emberek azután az idők folyamán, hogy megértsék, átéljék ezt, sok mindent építettek e köré a gyülekezet meg a kenyér és bor köré: nagy székesegyházakat – a székesegyház annak köibe vésett ígérete, hogy Isten jelen van a gyülekezetben –, templomokat, egyházi ruhákat, szertartásokat, gyertyákat, tömjént... Mindent azért, hogy megtapasztaltassa az emberrel: itt valami rendkívüli történik, valami titok van. És egy ilyen ünnepélyes istentisztelet századokon át faszcinálta az embereket. Ugyanúgy az ájtatosságok, a zárandoklatok. Lelkük mélyéig megragadta, megrendítette őket. De hová lett mindez? Angliában az anglikán püspökök azt mondják: nem építünk többet templomot, istentiszteleti helyet. Az istentisztelet: szociális elkötelezés, a felebaráti szeretet tevékeny szolgálata. Nincs szükségünk többé kultuszra.

Csak egy okra szeretném itt felhívni a figyelmet: A földműves kultúrából az ipari kultúrába vivő átmenet idején élünk. És a hagyományosan kialakult istentisztelet a földműves kultúra talaján alakult ki. Kenyeret és bort mutatunk be Istennek, azt, amit a falusi ember, a paraszt termel. Felajánlásakor így imádkozunk: „Áldott vagy Urunk, mindenség Istene, mert a te bőkezűségedből kaptuk a kenyeret.” „Áldott vagy, Urunk, mindenség Istene, mert a te bőkezűségedből kaptuk a bort.” Eléd hozzuk és kérünk, változtasd át az emberi munka gyümölcsét. Akinek mindennapi életében nincs dolga kenyérral és borral, aki nem termel, az csak közvetett viszonyban van az egésszel. A mi számunkra ma nem az emberek egymás közötti viszonya, a szociális viszony a döntő élettapasztalat-e, nem pedig a természet és ami abban nő? Nem kellene-e egyszer odaállnunk és felajánlanunk Istennek a közösséget, amelyben élünk? a társadalmi kapcsolatokat, amelyekben élünk? az ellenségeskedést, másokkal való bosszúságainkat? a társadalmi igazságtalanságokat, az elnyomást, a kizsákmányolást, embernek ember fölötti hatalmát? Nem kellene-e azt mondanunk felajánlásakor: „Urunk, mindenség Istene, felajánljuk neked a rendtelenséget az emberi közösségben, – változtasd át, hozd ezt rendbe, hisz csak azután tart-

hatunk igazán eukarisztátiát!" Ne imádkozunk-e így: Szabadíts meg énünk hamis hangsúlyozásától, a szociális önzéstől? Ha arra gondolunk, hogy a világ népessége harminc éven belül megkétszereződik... És nem kellene-e felajánlanunk Istennek az érzelmeinket, emócióinkat? Az ipari társadalom igen sok racionális teljesítményt kíván meg tőlünk. Az értelmünket kell használnunk. A szociológusok és pszichológusok azt mondják: szaporodni fognak a neurózisok, a lelkibetegségek, mert a technicizálódott társadalomban nincs, ami az ember lelke mélyéhez szóljon, ott, ahol az önmagunkon való fölülelkedés, a faszcináció ősoka rejlik, az emóció, az érzelem mélységeiben. Mindebből pedig nem sokat érzünk istentiszteleteinken. Azokon tanítást hallunk, racionális, értelemhez szóló beszédet. Hol kapunk valamit, aminek a segítségével kiléphetünk önmagunkból?

A keresztény közösség nem rajongás, nem felszínes lelkesedés, hanem a keresztet megjáró együttes, a másik hitének szolgálata. Ez lenne világélményünk igazi új értelmezése. Akkor a világ megtapasztalása, a faszcináció és a közösségi élmény ugródeszkává válnék a velünk és közöttünk lakozni akaró Isten felé. Nem csupán távoli Isten, aki valahol a világ fölött boldogan forog önmaga körül. „Köztünk van-e az Isten vagy nincs?” – kérdezték egyszer az izraeliták a pusztában, amikor éheztek és szomjaztak. És az Újszövetség ezt feleli nekünk: igen, köztünk van, köztünk akar lenni – a gyülekezetben. Így a világ megtapasztalása egyértelművé válik. A keresztény mindennek ígézetébe hagyja vonni magát, ami csak van. De elutasítja, hogy végső értéket lásson benne. Minden, ami faszcinál bennünket, kétértelmű. És minél jobban megigéz, annál inkább törekszik elválasztani Istentől, saját magát tenni istenné, bálványá. Ha azonban az istentisztelet faszcinál bennünket, akkor fölülelkedhetünk minden más faszcinálón. Akkor minden átmenetté, áttetszővé válik számunkra – a felé az Isten felé, aki minden öröm forrása, aki vonz bennünket. Ő a vonzás végső sarkpontja életünkben.

(Előadás Paderbornban 1974-ben. Hangszalagról, kissé rövidítve.)

Bakacsy Imre

KITELJESEDÉS A CSALÁDBAN

A házasságban két ember életre szóló szövetséget köt. Kettősségük az egysülős és a hűség útján az egység felé tart. Úgy is mondhatnánk, hogy az egység már magjában megvan, de még ki kell bontakoznia. A gyermekek érkezésével ez az egység gazdagabbá, sokrétűbbé, bonyolultabbá, de egyben teljesebbé is válik: minden gyermek egyszerre jele és további tényezője a család egységének.

A család egységét sokféle szempontból lehet vizsgálni: társadalmi, jogi, lélektani, gazdasági stb. oldalról. Mi most itt mint lelki egységet tekintjük, természetes és kegyelmi szinten, — abban a meggyőződésben, hogy a kettő való-
jában átjárja egymást. A házassági értékek igazi kiteljesedése csak a termé-
szetfölötti erejében és légkörében lehetséges.

A házasság az ószövetség Szentírásában

A házasság gondolata mélyen visszanyúlik az ószövetség gondolatvilágába. A jahvista hagyomány a következőképpen látja a férfi és nő viszonyát: „... a férfi elhagyja apját és anyját... a kettő egy test lesz” (Ter 2,24). A „test” a biblia beszédében az egész embert jelenti, de a fogalmazásból láthatjuk, hogy az egyesülés gondolatában az anyagi világ is nagy szerepet játszik, az egyesülés arra is kiterjed. Ez fontos a szexualitás értelmezésében, mert a későbbi keresztény felfogás nem egyszer gnosztikus és manicheista elemeket mutat.

Ózeás próféta a házasság képében látja a szövetséget Isten és Izrael között. Sőt megéli a nép hűtlenségét házasságtörő felesége személyében: „Szálljatok perbe anyáttal, szálljatok perbe, mert többé nem feleségem, és én sem vagyok többé a férje” (2,4), szól Isten hűtlen népéhez. Ha az Istennel kötött szövetség a házasság képében fejeződik ki, akkor ebből láthatjuk, milyen fontos szerepet játszik a lét szerkezetében férfinak és nőnek ez az intim viszonya. Egyben láthatjuk azt is, hogy kizárólagos viszonyról van szó, miután Isten viszonya népéhez kizárólagos: „féltékeny Isten” ő, nem tűr másik partnert maga mellett. Ez Izrael egész drámája történelme folyamán.

Az Énekek éneke látszólag profán szerelmes dal. Akiba rabbival azonban — egy kicsit talán túlozva — azt kell mondanunk: „A szentírásnak minden könyve szent, mégis az Énekek éneke a legszentebb.” A Jeruzsálemi biblia bevezetőjében ezt olvashatjuk: „A zsidók ezt a könyvet mindig allegórikusan értelmezték. Témája... Jahve szeretete választott népéhez és a szövetség vele misztikus házasságban.” Hogy milyen szenvedélyes, féltékeny és mégis finom szeretettel szereti Isten az ő népét, mutatja a következő idézet. Sokaknak talán idegen a képekben gazdag kifejezőmód, de ha hagyjuk magunkra hatni a szöveget, felfedezhetjük szépségét:

Milyen szép vagy és milyen igézetes!
Szerelmem, gyönyörűségem!
Akár a pálmafa, olyan a termeted,
a melleid meg, mint a szőlőfürtök.
Elhatároztam: fölmegek a pálmafára,
s megszerzem gyümölcsseit.
A melleid legyenek szőlőfürtök,
a leheleted almaíllat,
a szád meg bor a legjavából. (7,7-10)

Ugyanez a hagyomány megtalálható Izajásnál (62,5; 54,5), Jeremiásnál, majd folytatódik az Újszövetségben és az egyházatyáknál (pl. Hyppolit, Origenész).

Az ószövetség gazdag szép házasságok leírásában is: Jákob és Ráchel, Tóbiás és Sára stb. Idézzük csak Tóbiás nászéjszakai imáját:

Te teremtetted Ádámot, és hűséges segítőül mellé adtad a feleségét, Évát. Tőlük származik az emberiség. Azt mondtad: nem jó az embernek, ha egyedül van. Alkossunk mellé hozzá hasonló segítőtársat. Uram, én most nem rendetlen vággyal veszem el nővéremet, hanem tiszta szándékkal. Engedd, hogy irgalmat találjon és találjak én is, és együtt öregedjünk meg.

A házasság az Újszövetségben

Az Újszövetségben a választott nép szerepét átveszi az Egyház, amely mint Krisztus menyasszonya jelentkezik. A Jelenések könyvében a következőt olvashatjuk: „Akkor láttam, hogy a szent város, az új Jeruzsálem alászállt az égből, az Istentől. Olyan volt, mint a vőlegényének felékesített menyasszony” (21,2), vagy később: „Gyere, megmutatom neked a menyasszonyt, a Bárány hitvesét” (21,9).

Hogy a házasságban természetes és természetfölötti mindent átfogó egységéről van szó, az megmutatkozik Pál apostolnak az efezusiakhoz írt levelében, a keresztény házasság klasszikus szövegében is (4,23-32). Itt a férfi és nő viszonyáról van szó. De ezt a viszonyt Pál az Egyházra vonatkoztatja: „Nagy titok ez, én Krisztusra és az Egyházra vonatkozatom” (5,32). A korintusi levélben ezt így fejezi ki: „Mert eljegyeztelek benneteket egy férfival, hogy tiszta szűzként vezesselek el Krisztushoz” (11,2).

Az evangéliumokban az Úr Jézus maga hivatkozik a Genézis imént idézett részletére, és kimondja az egység nagy alaptörvényét: „Most már többé nem két test, hanem csak egy. Amit tehát Isten egybekötött, azt ember ne válassza szét” (Mt 19,6).

A házasság szentségi mivoltának éppen az a lényege, hogy anyagi, szellemi és lelki síkon egyaránt a természetfölötti jelentkezik benne: jel, amely kegyelmet közvetít.

Az egység felé

A keresztény élet törvénye a szeretet. Pál apostol szerint ez az egyetlen, amit az ember „átment” az örök életbe (1Kor 13,13). De miért is olyan fontos a szeretet? Azért, mert Isten maga Szeretet, és így a szeretet az egyesülés, az eggyéválás energiája. Földi életünk célja ezt a szeretetet „megtanulni”. A házasság ennek egyik iskolája. Ebben az iskolában, a szeretet lassan növekvő légkörében nő bele az ember az isteni szeretet középpontjába, amelyet, ha közvetlenül beledobnák, nem bírna ki. A házasságban megvan a lehetősége a teviszony begyakorlásával, hogy a fejlődő személy lassan az isteni szeretet részesévé váljék.

Az egyesülés a szeretetben csak akkor lehetséges, ha mindkét fél önmagából kilépve – valójában ez a szeretet – a másik felé tart, és a kettő együtt a „hatalmas Harmadik”: a gyermek, illetőleg az Isten felé. Máskülönbén férfi és

nő közös élete könnyen önző gettóvá válik, ahol a kettő kapcsolata öncélú játékká lesz. Mindkettő csak önmaga körül forog.

A férfi és nő házassági kapcsolatában egy dinamikus érési folyamatról van szó. A szeretet nem sztatikus valóság. Kezdődik az első szerelmi vallomással. Valami ősi erő tör fel az emberből, sokszor még nagyon is természetes vonalon. Kezdet ez, ahol a két személy egzisztenciális középpontja legjobb esetben futólagosan érintkezik. Baj van azzal a házassággal, ahol a felek visszasírnák a „mézesheteket”. Kölcsönhatásról van itt szó: a családalapítás indítéka a szeretet, de a családon belül kell, hogy ez a szeretet tovább érlelődjék, és a társak a szeretet tüzeiben mindinkább személyllyé váljanak. A szeretet az a mozzanat, amely a családot összetartja, de egyidejűleg a család a szeretet egyik iskolája is.

A család mint az egyén kiteljesülése

Ez a tanulási folyamat nem más, mint a „te-viszony” begyakorlása, a találkozás (Martin Buber). Azáltal, hogy a partnerek ézerszer kimondják a „te” szócskát, begyakorolják azt a lelki tartalmat, amely mögötte van, megtanulják egész életüket egymásra való tekintettel alakítani. A találkozás légköre mindig szorosabbra fűzi a szálakat, és az ember szinte észre sem veszi, de lassacskán az egyesülés útját járja a szeretetben. Köztudomású, hogy idős házastársak még szokásaikban, beszédmódjukban, megjelenésükben is hasonlóvá lesznek egymáshoz. Ami annyit jelent, hogy a szeretet belső gyújtópontja egész valójukon átsugárzik.

Igy tanulja meg az ember a súlyos, végső nagy igent embertársa felé. Így születik meg a közösség, amely azonban érdekes és paradox módon nem az egyén feloldódásához vezet, hanem éppen ellenkezőleg lassú kibontakozását jelenti. A szabad döntési aktus a szeretetben egymás irányában alkotja a személy magvát. Jobban mondva ebben az aktusban válik az ember személyllyé. Érdekes, hogy az ember csak mint személy tud döntést hozni, és mégis először a szabad döntésben válik szabad személyllyé. Ezt legjobban koncentrikus körök képével lehetne szemléltetni, amelyek egy pontból indulnak ki, de nagyságukat vég nélkül lehet növelni.

A házassági kiteljesülés csúcspontját a gyermek jelenti, akinek világra hozásában a szülők Isten teremtő erejének részesévé válnak. Isten szeretetből adott létet a világnak; a szülők szeretetből adnak létet gyermekeiknek. De a szeretet csak a szabadság légkörében bontakozhat ki és válhatik egységgé. Isten vállalta ennek kockázatát, amikor az embert szabadnak teremtette. A szülőknek is szem előtt kell tartaniuk, hogy gyermekeik szabad személyllyek. Az igazi családi egység ennek a szabadságnak tiszteletében alakul ki.

A nemiség. A hűség

A nemiség (szexualitás) óriási erő, amelynek nemcsak az a szerepe, hogy az emberi nem ki ne haljon, hanem az is, hogy egyedeket egy magasabb egy-

ségben összefoglaljon. Azt lehet mondani, hogy kozmikus erőről van itt szó. Mint őstön, mint tisztán materiális erő az állatvilágnak is tulajdona. Az ember feladata az, hogy magasabb szintre emelje, hogy így használhatóvá váljék a magasabb egység, az egyesülés irányában. Az embernél nem szexusról, hanem szerelemről szoktunk beszélni. A szerelemben már az érzelmi és szellemi motívumokat tartalmazó „erosz” is benne van. De a végső egyesítő erő csak a szeretetből (agapé) származhatik. A nemiség előjele, előíze a későbbi egységnek. Csírájában máris tartalmazza, de csakis a szeretetben. A nemiség megszelídítés nélkül vadon burjánzó erő, az erosz szenvedélyességében az emberi szabadság korlátjává válhatik. Szükséges a megnemesítése, hogy természetes egyesítő ereje megmaradjon. Ezt biztosítja a szeretet, amelynek védőpajzsa a hűség: az az érték és erény, amely a személynek érési folyamatában folytonosságot kölcsönöz. Különben széttörik, és nem képes a súlyos igent mondásra a partner, de ugyanabban a folyamatban Krisztus, illetőleg Isten felé is.

Minden igazi szeretetkapcsot csak örök kapocsnak lehet elgondolni. Társak, akik nem tudnak jóban-rosszban egymás mellett kitartani, nem ismerik a föltétlen szeretetet. A válás mindig törés az ember életében. Egyesenes vonalú fejlődésről válás esetében nem lehet beszélni. Az ember kapcsolataiban valósítja meg saját magát. Ha ezeket állandóan változtatja, törékennyé válik, mondhatnánk újra és újra darabokra török. Sohasem tud egész emberré válni, olyan emberré, aki ott áll döntései mögött. Az ilyen ember légtüres térben mozog, élete egzisztenciális vákuum. A szeretet döntés, végleges „igen” egy másik személy irányában. Ha valaki elhagyja családját, a szeretet kríziséről beszélhetünk.

A „házasságtörés” fogalma sok mai ember szótárában már elő sem fordul. Pedig szószegés: annak az „igen”-nek semmibe vevése, amelyet a két házastárs együttlétük kezdetén kimondott. Manapság nemcsak az értékek inflációjáról, hanem a szó inflációjáról is lehetne beszélni. A kettő együtt jár. Annyit, mint ma, talán sohasem beszélt és írt az ember. Mindez sokszor azt a benyomást kelti, hogy szinte lényegtelen, amit mondunk. A szónak csak akkor van nyomatéka, ha az egész személyiség mögötte áll. Igaz, mondhatja valaki: „évekkel ezelőtt adott szavam ma már nem érvényes”, „nem is tudtam akkoriban, hogy mit is mondok.” De csak akkor mondhatja, ha akkor sem volt meg és most sincs meg az a szándéka, hogy egész emberré váljék.

Hány fiatal köt manapság tudatosan „próbaházasságot”? Ha megy, megy, ha nem megy, nem megy. Ez a felfogás azonban azt jelenti, hogy a partnerek nem bíznak egymásban. Bizalom nélkül pedig emberi viszony sem lehetséges, még kevésbé egység. Az ilyen ember állandó rejtett válságban él, amely hosszabb távon felőrli.

Végül: a kezdetben még éretlen vonzódásnak érett, szenvedélyes, szerelmes szeretetté kell válnia. Ha a partnerek készek ebbe az érlelődési folyamatba belépni, fékezniök kell magukat. Ez az értelme annak a felfogásnak, amely szerint a házasság előtt ne történjék nemi egyesülés. Miután manapság az érzel-

mek az uralkodók, és a sokszor lassú, fáradságos érlelődésre nem fektetnek olyan súlyt, ez a tény is problematikussá vált. Ha valakinek komoly szándékai vannak, ezt be tudja bizonyítani azáltal, hogy kész próbára tenni saját magát. A nemi önmegtartóztatás egyik, talán legmélyebb értelme, hogy a szexuális egyesülésnek a szeretet légkörében kell történnie. A testi egyesülés nem előlegezheti a szövetség teljes egységét.

Hogy a szülők házassági visszaélései milyen hatással vannak a gyermekekre, azt lélektan és szociológia bőven kimutatta. Hogyan bízzék az emberek hűségében és Isten szeretetében az, akinek érzékeny gyermeki lelke a hozzá legközelebb állók hűségében és szeretetében csalódott?

A nagy titok

Egyházunk a házasságot szentségnek tekinti. Megrendítően szép, hogy míg a többi szentségben Isten az arra rendelt szolgáló — püspök, pap — cselekménye által közli velünk kegyelmét, addig a házasság szentségét maguk a házaspárok szolgáltatják ki egymásnak. A szentség lényege az a tudatos, életre szóló „igen”, amelyet a jegyesek az Egyház közösségét és Krisztus jelenlétét képviselő pap előtt kölcsönösen kiejtenek.

A házasságkötés tehát nem pillanatnyi jogi formáság, hanem a maga nemében olyan szerepet tölt be a házaspárok életében, mint a papéban a pappá szentelés. A két ember életében lényeges változás állt be. Új állapotba kerülnek, új kegyelmi szintre jutnak, amely egész további életükre kiterjed. Egymás iránti és gyermekeik iránti szeretetükből fakadó minden legkisebb megnyilvánulásuk kegyelmet gyarapít és kegyelmet közvetít.

A Zsinat tanítja: „Ezért a keresztény házastársakat külön szentség erősíti meg állapotbeli feladataikban és méltóságukban, sőt erre mintegy fel is szenteli őket; ennek erejével teljesítik házastársi és családi kötelességeiket, ez tölti el őket Krisztus szellemével, amely egész életüket hittel, reménnyel és szeretettel hatja át; így halad előre egyéni tökéletesedésük és egymás kölcsönös megszentelése, tehát Isten együttes megdicsőítése” (GS 48).

A szentségi házasság így nemcsak a társadalomnak, hanem az Egyháznak is alapsejtje: „családegyház”, az Egyház kis építőköve. A Zsinat kifejezésével „szinte kézzelfoghatóvá teszi mindenki számára az Üdvözítő éltető jelenlétét a világban és az Egyház igazi természetét” a szeretet, a hűség és az egység megnyilvánulásaival.

A családalapítással a házaspárok élete a családos állapot szempontjaihoz igazodik. Nem keresztény házasság az olyan, amelyben például a hivatásbeli munka és a családi élet idegen testként áll egymás mellett. Nem keresztény megoldás, ha a házasságban tapasztalt hiányokat, válságokat a felek más téren vagy más társaságban igyekeznek „lereagálni” — ahelyett, hogy megbeszélnék, és közös igyekezettel rendbehoznák. Nem utolsó sorban pedig a házaspár ember Istenhez való viszonya is más jellegű, mint a magányosé. Hiszen a kettő Isten

előtt „egy embert” alkot. Egymás szeretete kell hogy legyen az az út, amelyen közösen Isten felé tartanak, egymást támogatva, egymást segítve. Később ez a közösség fokozatosan a gyermekekre is kiterjed. De nemcsak egyedül: „a gyermekek a maguk módján hozzájárulnak a szülők megszentelődéséhez” (GS 48).

Megtörténhetik – éppen mélyen vallásos embereknél –, hogy a házaspár nehézséget jelent: hogyan egyeztessék össze Isten és házastársuk iránti szeretetüket. Ez a „kettősvágányúság” (D’Heilly szavával) onnét származik, hogy nincs helyes fogalmuk Istennek e világban és bennünk való működéséről. Isten nemcsak „vallásgyakorlatainkban” van jelen, hanem egész életünket be akarja tölteni, és gondviselésével irányítani. Ő adta hitvestársunkat, családi életünk körülményeit. Amikor házastársamat szolgálom, kiváltságos módon Őt szolgálom. Házastársam az én elsődleges hivatásom. A házaspár mindenesetül vállalniuk kell egymást, amint Krisztus vállalta az embert („Férfiak, szeressétek feleségeteket, ahogy Krisztus is szerette az Egyházat” Ef 5,25), és kölcsönös felelősségtudattal eszközöznök kell lenniök egymás számára az Isten felé való haladásban. „Az igazi házastársi szerelem az istenszeretet megnyilatkozása lesz” (GS 48). Hogy Isten és a család szeretete egységet alkot, annak természetes megnyilvánulása – illetőleg az kellene, hogy legyen – többek között a közös családi ima, a lehetőségekhez képest közös szentmisére járás és szentségekhez járás, a lelkiismeretvizsgálat és a gyónás kiterjedése a sajátos családi kötelességekre.

Hogy az Istenre alapozott házastársi szeretet nem semmisítheti meg ennek a szeretetnek a gyümölcsét, az nem szorul külön bizonyításra. De a magzatelhajtás szomorú ténye nemcsak a szeretet, hanem a keresztény remény elleni bűn is. Az az ember, aki elveti a csírázó élet jogát ahhoz, hogy éljen, hogy fejlődjék, nem tekint reménykedve a jövőbe. Ennyire pesszimista a modern ember? Nincs természetfölötti reménye! A jólétnek eddig nem látott fokán elzárkózik a jövő elől, és megtagadja Istentől kapott hivatását.

Ezzel szemben a teljes odaadást vállaló keresztény szerelem, „amely emberi és isteni elemeket társít, a házaspárt önmaguknak szabad, kölcsönös, belső és külső gyöngédséggel bizonyított odaajándékozására vezeti, egész életüket, áthatja, sőt maga is tökéletesedik és növekszik önzetlen megnyilatkozásai által” (GS 49). A keresztény személyiség kibontakozásának útja az, amikor az ember teljesen kilép önmagából. Ezáltal válik teljessé a szeretet törvénye. Aki mindent odaad, az nyer el mindent. Ez érvényesül az emberi, személyi kapcsolatok egész vonalán, legvilágosabban a házasságban.

A jövő

A szentségi házasság az eljövendőnek már valóságosan jelenlévő jele. A remény útja, de magjában már beteljesülése is.

A családi élet legmélyében mindig erkölcsi probléma, erkölcsi tett. Erkölcs és lét szervesen összekapcsolódik. Itt valóban „létről vagy nemlétről” van szó,

és nemcsak biológiai vonalon. Ezért én mint orvos ezt az emberi, erkölcsi vizsgálódást tartom e téren a leggyökeresebbnek.

A család egységgé válásának biztosítékai a hűség, a megbízhatóság, az áldozatkészség, a felelősségtudat és a magunkra vállalt felelősség. Aki ezekre az értékekre épít, nem épít homokra. Biztos alapja van házának. Ezek a magasrendű erkölcsi értékek azonban Krisztus tanítására épülnek, a hegyi beszéd programját képezik. Komoly válsághelyzetekben – és ilyenek előbb-utóbb szinte minden házasságban és családban adódnak – az ember csak Isten kegyelmére és hűségére támaszkodva, tehát (tudatos vagy nem tudatos) természetfölötti alapon képes megőrizni, érvényesíteni őket. Pusztán emberi erő és becsületeség ehhez nem elég.

Másfelől láttuk, hogy a természetfölötti módon felfogott (szentségi) házasságban a házaspár kenyérkereső, otthonteremtő és fenntartó, gyermeknevelő munkája, kölcsönös szeretetmegnyilvánulásai s nem utolsó sorban maga a házassági egyesülés aktusa sajátos kegyelmet hordoz és gyarapít. A „házasság teológiájának” kidolgozása az utóbbi években biztató virágzásnak indult.

A szüzesség értéke természetesen továbbra is megmarad, mint a nemiség legmagasabb megvalósítása. Itt jut a nemiség egyetemes jellege – amely a házasságban pontformában leszűkül – a legtisztábban kifejezésre. A szüzességben nemesül meg ez az erő teljes ragyogásában, ahol a „tisztá” ember a szeretetben az egész világot magához öleli Krisztusban. De szeretet nélkül a szüzesség is terméketlen, nem hoz gyümölcsöt. Erkölcsi, lelki értékek tekintetében pedig a család sem zárt erődítmény („az én házam az én váram”), hanem nyitott közösség, amely a szeretet éltető erejét sugározza.

Végül is, ha a tények úgy vannak, amint itt vázlatosan igyekeztünk megrajzolni, és ezt összehasonlítjuk a magunk gyakorlatával, akkor mindannyiunknak szükségünk van a megtérésre. Napról napra. Ez azonban Isten kegyelmével az élet minden szakaszában lehetséges.

Kereszty Rókus

EMBERSÉG ÉS ÉLETSZENTSÉG

Dietrich Bonhoeffer, a mélyen hívő luteránus teológus, náci börtönbe zárva sok vallástalan, bátor és nemes jellemű emberrel találkozott. Vallástalanságuk és erkölcsi, emberi érettségük kapcsolatán Bonhoeffer sokat gondolkozott. Végül is arra a következtetésre jutott, hogy a mai vallásos embert éppen vallásos-sága akadályozza meg abban, hogy teljes érettségű, igazi emberré fejlődjék. Nem célunk itt, hogy Bonhoeffer nézeteit ismertessük és értékeljük. Inkább arra használjuk fel, hogy minket is gondolkodásra serkentsen. Ha nem is osztjuk Bonhoeffer végletes álláspontját, nem kísért-e, vagy legalábbis életünk

egyes pontjain nem kísértett-e az a gyanú, hogy a vallásosság valóban lehetne lenné teszi, hogy a szó teljes értelmében emberré váljunk? Próbáljuk meg világosabban megfogalmazni ezt a „gyanú“-t. Sorakoztassunk fel legalábbis néhány alapvető nehézséget, önmagunk és mások „vád“-jait a vallásos ember ellen.

A legfontosabb vád, amely minden más alapjául szolgál: a vallásos ember lélekben mindig kiskorú marad; gyerekember, aki sohasem juthat el arra a fokra, hogy önállóan, „belülről“ határozza meg életcélját, életmódját és értékeit. A vallás szükségképpen gúzsba köti az egyéniséget. Megbénítja a nagykorúvá fejlődés folyamatát, mivel a hívőt állandó függésben tartja Istentől. A vallásos ember ideálja, hogy élete minden részletében ne önmaga, hanem Isten akaratát valósítsa meg.

Ezenkívül a vallásos ember nem képes embertársa igazi szeretetére sem. Hiszen azt a parancsot kapta, hogy minden emberben Isten képmását lássa, tehát Istent szeresse az emberben. Hogyan képes ilyen szemlélettel a másik embert önmagában értékelni?

A vallásosság élettagadásra nevel, mert a keresztre feszített Jézus követésére hív: „Aki meg akarja menteni életét, el fogja veszíteni, aki azonban elveszti életét értem és az evangéliumért, meg fogja menteni“ (Mk 8,35).

Ahhoz, hogy ezeket a nehézségeket önmagunk és mások számára feldolgozhatjuk, tisztáznunk kell az „emberré válás“ és a megszentelődés kapcsolatát. Itt csak néhány töredékes gondolatra szorítkozhatunk. Először is fontos, hogy tisztázzuk: „emberré válás“-on nem a biológiai folyamatot értjük, nem is a kultúrjavak egyre kifinomultabb élvezetének képességét (amint pl. a renaissance ember értelmezte az emberi fejlődést), hanem a pszichológiai és erkölcsi érettség elérését. Ezt jellemzi a felelős, szabad döntésekre való képesség, az erkölcsi jót önmagáért megvalósító életstílus, az ösztönéletnek a személység egészébe való integrációja, nyitottság minden emberi érték, így a kultúrértékek iránt is.

Vegyük szemügyre, melyek azok a hitigazságok, amelyek ennek a kapcsolatnak a megértéséhez hozzásegítenek.

1. Az ember a történelem kezdetén bűnbe esett. Minden ember ennek az első bűnnek és a belőle származó egyéni bűnöknek a terhét hordozza. Az emberi természet alapvető jósága megmaradt ugyan: továbbra is Isten képmása maradt, amennyiben képes reflexív önismeretre és szabad erkölcsi cselekvésre. De ez a képmás eltorzult benne, nem ép, egészséges természet többé. Az erkölcsi jó felismerése nehezzé vált, az ember hajlamos lett arra, hogy a rá kötelező erkölcsi jót önmaga előtt is letagadjja. Akarati szabadsága megrendült: külső és belső kényszerek könnyen befolyásolják. A kegyelem ajándéka nélkül a természetének megfelelő teljes erkölcsi jó megvalósítására képtelenné vált. Ösztönélete és szellemi törekvései ellentétbe kerültek, egymásnak ellentmondó vágyak gócpontjává lett.

2. Isten az elbukott embert továbbra is arra hívja, hogy egyetlen Fiában ő is Isten fiává legyen, részesedjék Isten saját életében és boldogságában. Ez az isteni boldogság a teljes önátadás, a másikkal szeretetben való egyesülés boldogsága, amint ez a Szentháromságban öröktől fogva történik.

Isten hívása pedig nemcsak Istenben maradó elhatározás, vagy üres szó, hanem teremtő tett: az ember legmélyén visszhangzik, átjárja, meghatározza az ember konkrét természetét. Ezért az ember csak úgy tud kiteljesedni, a fent említett értelemben emberré válni, ha újra meg újra „túllép önmagán“, hogy Istennel és Istenben embertársaival közösségre lépjen. Tehát az ember konkrét természete olyan, hogy csak önmagán túl, a szeretetben tud kifejlődni.

3. Így talán jobban megértjük, miért a Krisztus keresztségében való részesedés az útja az elesett emberi természet gyógyulásának és Istenhez való felemelkedésének. Hiszen a keresztség törvénye: az önmagam életéről szeretetből és Isten iránti bizalomból való önkéntes lemondás azért, hogy Isten újjáteremtse a Vele való teljes életközösségre, megfelel mind az emberi természet alapvető tendenciájának, amely önmagán túllépve Istent keresi, mind a bűn valóságának, amely ezt az önelhagyást nehezíti, „halál“-lá teszi.

Alkalmazzuk a fentieket a lelkiélet és az emberré érés folyamatának a kapcsolatára.

1. Természetes erkölcsi értékek a kegyelemnek ellenálló emberben

Abban az emberben is, aki nem nyílt meg a kegyelem befogadására, sok emberi érték marad. Amíg valaki a földön él, a bűn nem képes egészen eltörzítani az Isten képmását benne. Így pl. megmarad a szabad erkölcsi döntés képessége, jóllehet az egymásra halmozott bűnök gyengítik és beszűkítik ezt a képességet. Gyakran sok természetes erkölcsi értéket is találunk benne. Pl. igazságos és nagylelkű barátaival szemben. Teljesíti azokat a kötelességeit, amelyek önértékével egybeesnek. Nagy szorgalommal, óriási energiabevetéssel és következetességgel végezheti munkáját. Körültekintően, a vállalkozó szellem minden merészségét latba vetve biztosíthatja önmaga és a hozzá közel állók érdekeit. Ezért mondja Krisztus is: „a világ fiai, mikor saját ügyeiről van szó, okosabbak a világosság fiainál“ (Lk 16,8). De hit nélkül, a kegyelem visszaütéséért miatt mindez csak részérték, töredékes jó marad az alapvetően rossz magatartáson belül és részben annak ellenére. Olyan általános lelkiületre gondolok, amelynek legfőbb értéke az én evilági érdeke és ezért önző, önközéppontú. Ratzinger találó német szóval „Ichverfallenheit“-nek, az énjébe zuhant ember magatartásának nevezi. Az ilyen ember az erkölcsi jót, pl. a másik egyén vagy a köz érdekét csak bizonyos határig tudja szolgálni: mihelyt súlyos áldozatot követel, megtorpan a kötelességteljesítésben. Persze a még benne élő „részjószág“, pl. igazságérzete vagy családja iránt érzett szeretete időről időre ellentétbe kerül az életén eluralkodó önzéssel, és belső támpontul szolgálhat az őt változásra, igazi és teljes szeretetre ösztökélő kegyelem számára.

Összefoglalóan tehát: az ember bűnös volta és Isten természetfeletti célra irányuló hívása miatt **a jelen világrendben nincsen természetes erkölcsi tökéletesség az Istenfiúság kegyelmének elfogadása nélkül**. Nincsen olyan igazán jó ember, aki önerejéből, kegyelem nélkül lett azzá. Mégis azok az erkölcsi részértékek, amelyek sokszor olyan vonzóan csillognak „a világ fiai”-ban, gyakran megszügyenítik és lelkiismeretvizsgálatra hívják fel a hívó embert.

Lehet, hogy Bonhoeffer hitetlen barátainak egy része ilyenfajta ember volt: ellenállt a kegyelemnek, de erkölcsi részértékeket briliánsan megvalósított az életében. De az is lehetséges, hogy mindazok, akiket a börtönben annyira csodált, a kegyelemmel együttműködő, de azt reflexíven fel nem ismerő „névtelen” keresztények voltak. Erről azonban többet csak a következő részben mondhatunk.

2. A kegyelemben és a természetes erkölcsi-pszichológiai érettségben való növekedés összefüggése

Egyrészt tehát nem beszélhetünk természetes erkölcsi tökéletességről kegyelem nélkül. Másrészt a kegyelemben való növekedés emberi természetünk nagyobb erkölcsi és pszichológiai érettségéhez vezet.

a) Az igaz Isten szolgálata felszabadítja az emberi személyt

Mindez érthetőbbé válik, ha megfontoljuk, hogy az igaz Isten nem heteronóm, embertől idegen, saját erejét az ember elnyomásában kiélő hatalom. Szt Ágoston szavaival: Isten „interior intimo meo”; azaz közelebb van hozzám, mint önmagam. Isteni élete valóságosabban betölt és kielégít, mint a pusztán emberi javak. Hiszen az ember természete (az Iréneusztól származó kifejezéssel) nem más, mint receptaculum: Istenre tárult befogadó edénye az isteni javaknak. Isten azért van közelebb hozzánk mint önmagunk, mert „superior summo meo” (Conf. III, 11), azaz önmagamnál végtelenül nagyobb, transzcendens valóság. Éppen tőlünk való transzcendens különbözősége miatt képes úgy adni az embernek önmagát, hogy mint az embert végtelenül felülmúló ajándék mégis egészen az emberé legyen, s emberségét, tehát szabadságát, személyes emberi aktusokra való képességét kivirágoztassa. Ezért ha Isten törvényét követem, saját lényem legmélyebb, legigazibb törvényének engedelmeskedem. Önmagamat neki alávétve, az Ő tervét megvalósítva kapom meg legegényibb, legteljesebben hozzám mért feladatomat, amely egyetlen, senki mással nem pótolható személlyé tesz.

Ebből kiderül, hogy nem minden vallásos gyakorlatokban buzgó, a vallás iránt fogékony ember él szükségképpen kegyelmi életet, vagy esetleg még nagyon kezdetleges módon éli. A vallásosság önmagában csak természetes emberi ösztön, amely mind a kegyelem, mind a bűn és betegség szolgálatába állhat. Mint az emberi élet minden területén, itt is érvényes a krisztusi mondás: „gyümölcsjeikről ismeritek meg őket.” Ha a vallásosság a bűn és neurózis szol-

gálatába áll, akkor az ember önmaga képére és hasonlatosságára teremt bálványt magának. Lehet, hogy betéve tudja a keresztény hit tanait, önemészítő buzgalommal végzi az összes liturgikus szertartást, de a szíve, a személye messze jár az igaz Istentől. Az ember alkotta bálvány jellemzője, hogy valóban kiskorúságban tartja imádóját, elveszi szabadságát, eltorzítja személyiségét. Az ilyen ember rabja lesz a vallási előírásoknak, nem képes szabad, felelős döntéssel Isten akaratát elfogadni az emberi törvényeken keresztül. Megbénul kezdeményező kedve, bezárul minden elől, ami új és váratlan, ami felborítaná megszokott életrendjét. Emberi személyisége sohasem tud kifejlődni, mivel nem a valósággal van kölcsönhatásban, hanem a saját maga faragta bálvány önkényes előírásainak rabja. Röviden: a bálvány elnyomja és végső soron elpusztítja az emberi személyt, míg az igaz Isten szolgálata felszabadít és emberré tesz.

Barth teológiájának hatásán túl Bonhoeffert talán ilyen torz keresztényekkel való találkozás vezethette arra, hogy a vallásosságot általában elvesse. A keresztény hithez (melyet ő szembeállított a vallásossággal) és a luteránus egyházhoz azonban élete végéig hű maradt. De hány őszinte ember lehet, akit éppen az eltorzult vallásosság megtapasztalása riaszt el minden egyházi kapcsolattól!

A kereszténynek nagyon meg kellene szívlelnie Jézus szavait az építkező gazdáról és a hadviselő királyról (Lk 14,28-33). Vagyis önmagával, erejével, testi-lelki adottságaival számot vetve építse föl vallási életét is. Ne a levegőbe, hanem józan természeti alapra. Elszomorító az a nem is olyan ritka jelenség, amikor magukat vallásosnak mondó emberek mintha híján lennének a legegyszerűbb, alapvető erkölcsi megnyilvánulásoknak: megbízhatatlanok, megszuflók, munkájukat ímmel-ámmal végzik, családjuk iránti kötelességeiket elhanyagolják, kíméletlenül törtető karrieristák, könnyelmű autóvezetők stb. Szent Pál joggal állítja: „Aki övéinek, főleg házanépének nem viseli gondját, az megtagadta hitét, és rosszabb a hitetlennél” (1Tim 5,8). Ne felejtjük el a közismert teológiai tételt, minden vallásos nevelés és önnevelés egyik alapszabályát: „A kegyelem a természetre épít.” Tragikus összeomlásoknak, sőt hittől való elfordulásoknak lehetünk tanúi vagy szenvedő alanyai, ha ezt elhanyagoljuk.

Ha a valóság talaján maradunk, önmagunkban is hamarosan fölfedezzük a bálványfaragó embert, aki újra meg újra a saját képére és hasonlatosságára akarja megformálni istenét. Azt is belátjuk, hogy a fent vázolt torzulások ritkán fordulnak elő ilyen „tisztá”, a kegyelmet egyértelműen kizáró formában. Legtöbbünkben a bűn és kegyelem ellentétes hatása miatt az igaz istenkép a magunk csinálta bálvány vonásaival keveredik. De ha engedünk a kegyelem vezetésének, istenképünk fokozatosan megtisztul. Nemcsak a helyes fogalmakat tanuljuk meg, hanem a hitben bizonyos fokig meg is értjük, ill. megtapasztaljuk az Isten valóságát.

A legfontosabb kritérium, amely eldönti, hogy istenképünk a valóság irányában fejlődik-e, szeretetünk valósága és növekedése. „Szeretet az Isten”: ön-

magában és önmagát adó, a mi javunkat akaró kiadásában. Ezért ha elfogadjuk ennek a szeretetnek a dinamizmusát, ha állandó erőfeszítést teszünk arra, hogy szabadabban működjék bennünk, akkor már az élő Istent imádjuk: „akik szeretetben él, Istenben él és Isten őbenne” (1Jn 4,16).

Mivel a szeretet ilyen központi szerepet játszik az istenismeretben, s mivel reflexív önismeretünk a hit tanítása nélkül nem ismeri fel a kegyelem valóságát, beszélhetünk „névtelen” (anonim) keresztényekről. Olyan emberek ezek, akik kegyelmi életet élnek anélkül, hogy néven tudnák nevezni a bennük működő kegyelmi valóságot. Ti. a kereszténységről vagy nem hallottak, vagy valami (pl. a kereszténység eltorzult formái, vagy az atmoszféra, kultúrléggkör, amelyben élnek) megakadályozta őket abban, hogy a kereszténység igazságát felismerjék. Mivel azonban a kegyelem ihletésével szeretik embertársaikat, valamilyen sejtik, hogy a szeretetben valami náluk hatalmasabb, transzcendens valósággal találkoznak. Egyszerre küzdeniük kell érte, és mégis semmiféle erőfeszítéssel el nem érhető, újra meg újra megkapott ajándék marad.

b) A szeretetben való növekedés kifejleszti az emberi személyt

A szeretet vizsgálata teszi még érthetőbbé, miért mozdítja elő olyan hatékonyan a megszentelődés folyamata a pszichológiai érettség kifejlődését. A megszentelődés folyamata ugyanis nem más, mint a szeretet kifejlődése az emberben. Ahhoz pedig, hogy valaki valóban szeressen, nem elég bizonyos külső szeretetgyakorlatok elvégzése. Külső és belső kényszerből szabadon, nem önmagára kényszerített szerepet játszva, nem képmutatón, hanem lelke legmélyéből, őszintén kell szeretnie. Továbbá a szeretet feltételezi, hogy valóban ki akarunk nyílni a másik ember értékei és igényei felé, felismerjük személye egyedülálló „szentség”-ét; fenntartás nélkül javát akarjuk, és közösségbe akarunk lépni vele. Hiszen az isteni képmást szeretni az emberben nem azt jelenti, hogy egy elvont ideált szeretünk, hanem éppen a konkrét valóságos személyt.

Látjuk ebből, hogy a megszentelődés keresztény értelmezése valóban közel van a pszichológiai érettségéhez (legalábbis úgy, amint azt több neves pszichológus megfogalmazta, pl. E. Fromm, V. Frankl). Közel van hozzá, de nem vág egybe vele. Ugyanis egyrészt kevesebbet, másrészt többet tartalmaz a pszichológiai érettségideálnál. Kevesebbet, amennyiben a személy teljes pszichológiai érettségét nemcsak a szeretet akarásának az őszintesége, hanem ennek az akarásnak egzisztenciális megvalósíthatósága is jellemzi: az igazán érett ember valóban képes (nemcsak őszintén akar) a vele rokon lélekkel együtt lenni. S úgy lép közösségre, hogy személyes integritását nem veszti el, sőt igazabb személy lesz ebben a közösségben. A szenteknek ez gyakran sikerült is. Kétségtelenül mindannyiunknak törekednünk kell arra, hogy szeretetünk ne csak őszinte jószándék legyen, hanem – a szeretet különböző formáinak megfelelően – igazi *communio*-hoz is vezessen már ebben az életben.

Az Egyház tanításából tudjuk, hogy Isten akarja minden ember megszentelődését (LG 39, 40). De a sok őszintén szeretni akaró és a szeretetben mégis

kudarcot valló szentéletű keresztény példája mintha azt mutatná, hogy Isten nem mindenkinek adja meg ezen a földön a teljes pszichológiai érettség lehetőségét. Ti. valaki személyiségének alapbeállítottságában már megszentelődhetett, mert igazán és őszintén akarja szeretni Istent és felebarátját. De ez a szeretet, sokszor az egyén saját hibáján kívül, nem tudja „átjárni” emberi természetét egészét. Maradnak „át nem világított sarkok”, széthúzó ellentétes erők. Így megtörténik, hogy legjobb szándéka ellenére egyik szent nem képes megérteni a másikat; szeretetével, szándéka ellenére, inkább fájdalmat, mint örömet okoz a másik jó embernek.

Nagy vigasztalás számunkra, hogy már az igaz szeretet a k a r á s a is szeretet és egyesít Istennel. De ha ebbe a puszt a „őszinte akarás”-ba belenyugszunk és nem törekszünk többre, még azt a kis szeretetet is elveszítjük, amink volt. Hiszen a szeretet megkívánja, hogy valóban a másik ember arcára, javára, igényeire figyeljünk. Azaz ha szeretetünk őszinte, akkor – esetleg kudarcokon keresztül – mégis továbbsegít a másik ember igazi megértéséhez, a vele való, minden hátsó szándék nélküli együttléthez. De ha életünk végéig küzdünk és haladunk is, a szeretet „sikeré”-nek, egzisztenciális megvalósíthatóságának talán csak a kezdetét érzük el ezen a földön.

A keresztény életszentség, amelyre Isten mindenkit meghív, ugyanakkor más szempontból többet kíván, mint a természetes pszichológiai érettségideál; az ellenség szeretetére hív fel, és azt állítja, hogy Isten erejéből ez lehetéssé válik számunkra.* A pszichológiai érettség fogalmához is hozzátartozik az igazságosság, sőt az ellenség megértése is. De az emberi érettség nevében senki sem kívánja meg, hogy ellenségünk terheit megosszuk, hogy újra meg újra szeretettel forduljunk feléje azért, hogy a gyölködő ellenségéből viszontszerető testvér legyen.

3. A természet gyógyulásának útja a kereszt

Így jutunk el a kereszt törvényének jobb megértéséhez a lelkiéletben. Nem élet- és humánumellenességet jelent. Hiszen minden emberi érték Istentől forrászik, s az Isten Fia megszentelte azáltal, hogy a megtestesülésben magáévá tette. A szeretetben való önátadás az ember lényének alaptörvénye. Ez a bűn miatt válik sokszor fájdalmassá, „kereszt”-té. De a kereszt törvénye mégsem más, mint lényünk legmélyebb igényének, a szeretetnek a kibontakoztatása ebben a bűn súlyától megterhelt világban. Nem önmagam erejéből, nem egyedül, hanem Krisztussal együtt, az ő keresztjében részesedve. Lássunk ennek néhány alkalmazását.

* Itt nem térhetünk ki arra a kérdésre, hogy pszichológusok szerint mennyire tartozik az Istennel való kapcsolat az emberi érettséghez. A vélemények erősen különbözők, de még az agnosztikus pszichológusok is elismerik, hogy a létben, a realitás egészében és jövőjében való bizalom nélkül nincs pszichológiai egészség.

Az önkéntes lemondás, „keresztvállalás“ egyik oka, hogy természetünk még nem gyógyult meg egészen a bűn következményeitől. Számomra itt és most egyes természetes javak megakadályozzák a szeretet teljes kifejlődését. Ezért lemondok róluk.

Emiatt fordultak el egyes szentek, pl. Szt. Bernát, olyan szenvedélyesen a profán tudás és kultúra művelésétől. (Míg mások, pl. Nagy Szent Albert a profán tudományok művelésében hivatásukat látták). A Szt. Bernáthoz hasonló lelkek úgy érezték, hogy számukra a világi tudományuk művelése lehetetlenné tenné az igazi önismeretet, amely egyedül vezet Istenhez. Mégis, mikor Szt. Bernát a mindent elhagyás és odaadás élménye után újra felbukkan a nyilvános életben, nem tagadja meg klasszikus műveltségét és kifinomult irodalmi ízlését. Mindez lelki teológiájának a szolgálatába áll. Általános igazság ez: a feladott természetes emberi értékek a lelkiélet későbbi szakaszában új, integrált formában gyakran részévé válnak személyiségünknek.

Folytathatnánk a példákat. Az ellenállhatatlan ivásinger miatt az alkoholistának teljesen le kell mondania a szeszes italról, még az ivás társadalmilag elfogadott, jó és kellemes formáiról is. A Krisztusért szüzességet vagy celibátust vállaló keresztény is tudja, hogy a házasság, bár önmagában jó és szent intézmény, az ő istenszeretetéét és az Isten Országára iránti odaadását megosztottá tenné. Máskor – gyakran – a lemondás oka nem az istenszeretet megosztottságától való félelem, hanem az Isten jóságának, vagy a felebarát szolgálatának öröme. Az Isten vonzása annyira megrészegeti a lelket, hogy Hozzá képest a világ szépsége és jósága, a házasság vagy tudományos munka minden értéke elhalványul, „szemét“-nek, „szalmá“-nak tűnik (vö. Fil 3,7-8). Másvalakit Krisztus szeretete a szegényekben annyira magával ragad, hogy javai kiosztása közben észre sem veszi, hogy önmaga mennyi szükségét szenved.

Sokszor a természetes értékekről való lemondás a másik ember bűnei miatt történik. Így a vértanút mások bűnei juttatják halálba. Hogy hitéhez hű maradjon és az őt gyűlölők lelkét megmentse, nem marad számára más út, mint hogy elszenvedje a halált, minden természetes érték radikális elvesztését.

Végső fokon a lemondás, a keresztvállalás mindig a szeretet nagyobb, az embert egyedül igazán betöltő javáért történik a szentek életében; nem pedig azért, mert a természet javait – mint sok keleti vallás – önmagukban rossznak tartják.

Láttuk, hogy a kereszt révén Krisztus szeretete hogyan gyógyítja az emberi természet alapbeállítottságát: kigyullasztja a szeretet a lélekben, áthágtatja vele az önátadás korlátait. Ezen a földön azonban a gyógyulás mindig csak folyamat, sohasem befejezett tény. A földi életben a szeretet nem tudja egészen integrálni, egységbe foglalni az ember minden ösztönös hajlandóságát. Sokszor hősiesség ellenére is mennyi ideges türelmetlenség, agresszivitás, kisebbségi érzés, esetleg kényszerítő erejű érzékiség és más egyéb szeretetnek ellenálló erő marad az emberben. A hajlamot, esetleg magát a lelki

betegséget is örököltük, vagy saját hibánkból szereztük. Gyakran az öröklés, környezethatás és a viszonylag szabadon elkövetett bűnök olyan átláthatatlan szövevényt képeznek, hogy Istenen kívül senki sem tudhatja pontosan a lelki-erkölcsi hiányosságaiért vagy betegségeiért való személyes felelősség fokát.

Világos, hogy lelki-erkölcsi fogyatékoságaink ellen teljes erővel küzdenünk kell, bár az egyenes szembeszállás itt nem mindig a legjobb módszer. Sokkal inkább a probléma okait kell megvizsgálni és gyógyítani. Ugyanakkor kérnünk kell az Isten gyógyító, új életre, harmóniára segítő kegyelmét. Lehet, hogy Krisztus velünk is azt teszi, amit az epileptikus fiúval az evangéliumban: parancsolt a betegségnek, s a gyermek meggyógyult (Mk 9,14-29). A mi problémánk is megszűnhet, hirtelen vagy fokozatosan. S attól fogva már csak más problémákkal kell megküzdenünk. De az is lehet, hogy hasonló választ kapunk, mint Szt. Pál, aki a testét kízó tövis miatt háromszor kérte az Urat, de ezt kapta feleletül:

„Elég neked az én kegyelmem, mert az erő a gyöngeségben lesz teljessé“ (2Kor 12,9).

Krisztus számára fontosabb, hogy a lélek alapvető beállítottsága tovább tisztuljon: az az énközéppontú, magát féltő, önmagát egyedül értékelő ember éppen ezzel a lelki fogyatékosággal, ezzel a kiirthatatlan szenvedéllyel való küzdelmen keresztül tanul igazi alázatosságot. Megérti, mit jelent Istenben bízni és nem önmagában. Megízleli Isten irgalmát a megbocsátásban. Lassan megtanul Isten jóságában és nem a saját képzelt nagyságában gyönyörködni. Tehát nem gyógyulunk meg egészen, nem lesz teljes a harmónia a lelkünkben. De éppen a testünkbe szűrő tövis, bűnös természetünk lázadása visz egyre közelebb a Krisztus keresztjéhez. Krisztusba fogózva egyre igazabb önismeretet és bizalmat tanulunk. Így betegségünk is az új életet szolgálja bennünk. Sokszor háborgó vizen járunk, mint Péter. Merülni is kezdünk. De ez csak arra segít, hogy hittel ragadjuk meg Krisztus kezét: „Uram, segíts, mert elveszünk!“ Így már itt a földön, éppen gyöngeségünk révén Krisztus ereje valóban bennünk fog lakni.

Gyávák vagyunk, tele félelemmel és aggodalommal? Elismerjük, de úgy fogunk cselekedni, mintha bátrak volnánk. S ha közben cselekedeteinket is megbénítja a pánik, nem csüggedünk. Bocsánatot kérünk és újrakezdjük.

Érzéki emberek vagyunk és testünk lángja újra meg újra éget? Mit árthat nekünk, ha egyre őszintébben szomjazzuk az igazságot és mint megismétlődő csodát, újra meg újra megkapjuk az igaz szeretet ajándékát!

Tele vagyunk kisebbségi érzéssel? Lever elégtelenségünk tudata? Isten mégis feladatokat bíz ránk, és sikeren, kudarcon keresztül megengedi, hogy hűségesen szolgáljuk.

Úgy érezzük, hogy felebarátainkban is csak önmagunkat keressük és szeretjük? Éppen ezen a beismerésen keresztül adja meg Isten, hogy megízleljük a testvéreinkkel való communio kezdetét.

Mindezt azonban mint napról napra megújuló ajándékot kapjuk, mint a zsidók a mannát a pusztában. Mint drága kincset, cserépedényben hordozzuk, amely minden pillanatban darabokra törhet.

Végérvényes, teljes gyógyulásunk akkor következik majd el, mikor „a mindenkínél emberibb ember”, a dicsőséges Emberfia megjelenik, hogy feltámadt emberségének hasonlóságára újjáteremtsen. Akkor leszünk igazán emberré: emberségünk minden rétegében, testestől, lelkestől szeretjük majd Krisztust önmagában és Testének minden tagjában.

Szóllósy Julianna

NEVELŐDÉS ÉS RÁNEVELÉS A CSEND AJÁNDÉKAIRA

Meditáció, elmélkedés, szemlélődés közkeletű szavak ma. Divat lett meditatálni, japán lótuszülésben, mozdulatlanul próbálgatni az elmélkedést. Vannak, akik csak idegcsillapítónak használják ezt, hogy aztán megnyugodva újra beleversék magukat a munkába. Igényesebb emberek tudatuk elmélyülését, árnyaltabbá válását várják tőle. A vallásos ember ezt is egy lehetőségnek tekinti, hogy a hit kincseihez hozzáférhessen.

De van-e értelme gyerekekkel elmélkedni? Hogy az elején kezdjük: hogyan lehet itt megteremteni az elmélkedés, szemlélődés szükséges előfeltételét, a csendet? Hogyan reagál erre a gyerekek? Nem túlzott követelés, oktalan igénybevétel-e ez? Milyen érzés lenne nekem magamnak, ha egy, két, öt, tíz, húsz percig kitenném magam a csend „szavának”?

Sokan el sem tudják képzelni, mi ez, mert sohasem élték át. Hát inkább gyakorlati tevékenységek felé fordulunk, birkózunk tőlünk telhetőleg az éppen soron levő feladatokkal; és a gyerekek is nagynehezen megbirkóznak a saját feladataikkal, munkájukkal, a napi reggeli versenyfutással, a szülőktől, tanítóktól és pajtásoktól lenyelt bosszúsággal.

De az elképzelhetetlen, amit még sosem éltünk át, nem rejti-e magában azt az esélyt, hogy valami elképzelhetetlent, újat, soha meg nem tapasztaltat szólít életre bennünk? És talán közelebb visz valamihez, ami elfoglalt életünk-ből mégis csak hiányzik: saját magunkhoz, ahhoz, amik valójában vagyunk, lehetnénk, lenni szeretnénk.

A meditáció célja és helye a nevelésben

Az ember ősidóktól fogva keresi önmagát, énje megvalósítására tör. Ma ez a keresés roppant erővel tört fel újra. Különféle meditációs technikákkal kísérletezünk, keletiekkel és nyugatiakkal, keresztényekkel és nemkeresztényekkel. Hiszen érezzük, micsoda erőpróba elé állít bennünket mindennapi kötelessé-

günk, hogyan csökkennek belső erőink, milyen nehéz lépést tartani a teljesítmények terén, mennyire megkívánja teljes figyelmünket és tudásunkat, hogy mindig a legjobbat adjuk. Mind világosabbá válik, hogy nem tudunk igazán élni, nem azok vagyunk, aki lehetnénk, aki igazából vagyunk, és ránk telepszik a gond, hogy nem találtuk meg az élet valódi értelmét. Új formákat keresünk az ételalakításban, az emberekkel való érintkezésben, a másikkal való együttélésben, a családban. De mindezen túl nagy-nagy vágyakozás ébred az emberben mindenek alapja és eredete után – a lét értelme és háttere után – irány és cél után, ha majd életünk homokórája leperreg és hirtelen megáll. Meditálni mindenekelőtt annyit jelent, hogy megnyugszunk, találkozunk önmagunkkal és elfogadjuk magunkat; gondolatainkat, vágyainkat, terveinket új fényben látjuk és végül függetlenedünk tőlük, hogy be tudjunk hatolni a lényegbe. Elejtjük a külső ballasztot, hogy napfényre kerülhessen, fejlődési teret kapjon a belső ember, és lassan újjá formáljon bennünket. A meditáció célja és útja állandó alakulási, érési folyamat, amely részint tudat alatt, részint tudatosan egy életen át tart. Amikor az ember befelé fordul, rendbejön, megtapasztalja, milyen szoros viszonyban áll létökáival, és mindig áttetszőbbé válik a benne lakó isteni számára. Folyton alakul, mindennap meghal és újra születik, míg mindig világosabban és tisztábban ki nem bontakozik önmaga, az új, az emberebb, a teljes ember.

Ez a feladat a szülők és nevelők előtt is ott áll. De a nevelésben is szerepet játszik. Sajátos feladatunk az, hogy segítsünk a gyermeknek önmaga megvalósításában, a benne rejlő terv kibontakoztatásában. Most a gyermekévben különösen is időszerű gondolkodni erről. Nemcsak arra törekszünk, hogy kitűnő tanulókat, szakképzett munkaerőket neveljünk, hanem boldog, értelmes életet élő embereket is. A meditáció lényeges segítséget nyújthat ebben.

A gyermek meditációja

Az elmélkedés nem idegen a gyermeknek. Magatartásában sokszor előtűnik a meditatív jelleg. Figyeljük csak meg játék közben: milyen elmerülten tevékenykedik, megfeledkezik a környezetről, és teljesen beleéli magát abba, amit csinál. Egy helyzet, egy tárgy, egy élőlény minden képességet leköti, egészen ráfeledkezik. És ez izgatón érdekes és vonzó neki; fenntartás nélkül, fáradhatatlanul beveti minden szellemi és fizikai erejét, hogy fölfedezze és meghódítsa a környező világot. Milyen komolyan és kitartóan próbál a dolgok mélyére hatolni! Mindegyik érzékével törekszik megragadni az eléje táruló újat. Látni, tapintani, ízlelni, szagolni, hallani akar, mindaddig, míg már minden ismerős neki.

Ezért szereti a gyermek az ismétlést is. Nem egyszer, de harmincszor ismétli meg ugyanazt a mozdulatot. Újra meg újra hallani akarja ugyanazt a mesét, nem mintha nem értette volna meg, hanem mert mindig újból élvezni akarja a történet feszültségét, átélni a hős viszontagságait és szabadulását, hogy lelki-leg növekedjék általa.

Megfigyeléséhez sok időre és nyugalomra van szüksége. Mennyi ideig képes eláldogálni egy állat előtt és némán, de koncentráltan elnézni, míg végre nemcsak a külsejét, hanem egész lényét szinte magába szívta! A sokszor döbbenetes találó gyerekrajzok világosan mutatják, milyen intenzív a gyermek megfigyelőképessége.

A gyermeknek igénye az is, hogy visszavonulhasson élményei feldolgozására, vagy azért, hogy saját bensejében végbemenő folyamatokkal foglalkozzék. Ezért egyáltalán nem csodálatos, ha pozitív visszhangot ad, amikor felajánljuk neki a csendet. Szereti a csendességet, a belőle áradó meghitt nyugalmat. Csak az szükséges, hogy a kellő pillanatban és a kellő módon nyújtsuk neki.

Sok minden elsatnyul a gyermekben, ha nem kap elég figyelmes szeretetet szüleitől, nevelőtől; ha nincs aki meghallgassa, ha hiányzik a szülői házban, a gyermekothonban egy nyugodt sarok, ahol elmélkedhet. Egyre több a „nehéz” gyerek korunkban. De számuk ismét csökkenni fog, ha szüleikben nyugodt hallgatókat, szerető biztonságot nyújtó partnereket, megbocsátó, elismerő jóbarátokat találunk. A nevelés feladata, hogy ne csak tiszteletben tartsa, hanem minden módon előmozdítsa és támogassa a gyermek elmélkedő képességét és egészséges erőt. Lényeges szolgálat ez, amellyel kötelességünk hozzájárulni emberré éréséhez.

Csendgyakorlatok

Ha azt indítványozzuk a gyerekeknek, hogy legyünk csendben, meglepetéssel fogjuk tapasztalni, milyen szívesen és magától értetődően fogadják el az indítványt. De azt is mindig újra meg kell állapítanunk, hogy sokan minden jóakarattal ellenére egyáltalán nem képesek csendben maradni. Kezüik-lábuk mozgást jár, fejecskéjükben össze-vissza kavarnak a gondolatok, a tévében láttak adások, és szünet nélkül, összefüggéstelenül fecsegnek minderről. A szülőnek, a nevelőnek valami ötletre van szüksége, amivel a kíváncsiságukat úgy felkorbácsolja, hogy most már maguktól törekedjenek elcsendesedni. Ezért a csendnek sohasem szabad unalmassá válnia, hanem új tapasztalatok lehetővé tételét kell szolgálnia. Például: milyen neszeket hallok a kertből vagy a szobában, ha egész csöndben ülök? Milyen élmény csukott szemmel hallgatni a zenét vagy a mesét? Mit érzek saját magamból, ha csöndben vagyok?

A csendet nem szabad kívülről rákényszeríteni a gyermekre, hanem szükségletét kell kielégíteni. Ne akkor ripakodjunk rá, hogy legyen csöndben, ha fáj a fejünk, hanem akkor indítványozzuk, ha az a benyomásunk, hogy most jót tesz neki. Itt tehát nagy beleérző képességre van szükség.

A csend ne legyen az élet megállása, megrekedése, hanem a belső erők és benyomások intenzív gyűjtése, összpontosítása. A szülő vagy nevelő indítást adhat erre a gyermeknek, ha ő maga már összeszedettséget, nyugalmat sugároz. A tapasztalat szerint ez közvetlenül áttevődik a gyerekekre.

A csend csak ritkán áll be hirtelen, mintegy magától: általában lassan jön létre, és intenzitása fokozatosan növekszik, ha gyengéd óvatossággal gyakoroljuk, és ha a gyermek feszültségtől mentes környezetet talál, amelyben őt szeretettel elfogadják, igenlik, és így jól érezheti magát.

Felnőtteknek is, gyerekeknek is sok türelemre van szükségük önmaguk és egymás iránt ebben a gyakorlatban. De fáradtságuk gazdag jutalmat kap: a csend új élet- és élményformákat tár fel. A jól adagolt csend gyógyít, rendez, kikapcsolja a zavarokat. Ismét felvevőképessé és felvenni készé tesz. Benne fejlődik saját személyiségünk és közösségi készségünk egyaránt. Saját tapasztalatomból tudom, mekkorát nőtt ezekben a gyakorlatokban a gyerekek öntudata, helyes önértékelése, és hogyan váltak mindig inkább képessé összpontosított tevékenységre. Ugyanakkor azonban figyelmesebbek, megértőbbek és türelmesebbek lettek mások iránt is, úgyhogy igazi, mély kapcsolatok jöttek létre. Sem hosszas tanítgatás, sem dicséret vagy szidás nem tudott volna elérni ilyesmit, de magától megszületett ebben a nyugodt, oldott légkörben. „A csend után az ember más, mint előtte” (Dirckheim). Ez beigazolódik mindenkin, aki türelmesen gyakorolja.

A gyakorlat formája és tartama

A nap folyamán mindig adódnak nyugodt pillanatok. Maria Montessori* sok jó indítványt ad ehhez. Az a csend, amelyről itt szó van, a meditációs gyakorlatok tere, különleges szakasza a gyermekornak, és állandóan fejleszteni, építeni kellene. Ajánlatos hetenként egy-kétszer külön alkalmat nyújtani rá. Kedvezően kínálkozik ez erős mozgás vagy játék után, nyugodt foglalkozás vagy tanulás előtt.

Összegyűlünk egy nyugodt teremben, és a székekkel kört alkotunk. Egyenesen ülünk, nem támaszkodva. Lábunk nyugodtan és szilárdan nyugszik a földön, kicsit szétterpesztve. Puhán összekulcsolt kezünk tenyérrel fölfelé ölünkben pihen. Szemünket könnyedén behunyjuk. Ez a k i f o r m á l t ülés megnyugtatóan hat, és nagyobb összpontosulásra segít, mint az ernyedtt, hanyag tartás. Az összeszedett figyelemnek ebben a magatartásában próbáljuk a gyerekek megfigyeléseit fölkelteni és kifinomítani: a hallást, a látást, a megérezést. Tervszerűen kerül sorra minden érzék, hogy a gyermek világos és alakító benyomásokat kapjon saját magáról, környezetéről, a természetről. Nem szóval közvetítjük ezeket, hanem közvetlenül, saját átélésükből kapják, felerősödve a csend közegében.

Először csak fél percig vagyunk csendben. A gyerekek hangulata és szükséglete szerint néhány hét múlva 2–5, még később kb. 4–8 percig is csendben maradhatunk. Az időtartamot ők maguk határozzák meg, amennyiben a szülő

* Olasz pedagógus (1870—1952), rendszerét a gyermekek öntevékenységére és önnnevelésére építette.

(nevelő) a nyugtalanság jeleinek jelentkezésekor véget vet a csöndnek. Idők múltán olyan érzékennyé válik, hogy nincs is szükség külső nyugtalanságra, mert egyre inkább megérti és értelmezni tudja a gyerekek egész magatartását.

A csend végeztével engedjük szóhoz jutni a gyerekeket. Fontos, hogy elmondják, mit tapasztaltak, kölcsönösek meghallgassák és benyomásaikra figyelmeztessék egymást. A felnőtt lehetőleg keveset beszél, hogy ne a saját benyomásait szuggerálja a gyerekekbe, hanem ők a maguk módján, a saját ritmusukban gyűjtsék és közöljék a tapasztalatokat. A felnőtt legfőbb indítást ad erre. Hogy mikor hagyjuk abba (azaz mikor zárult le pillanatnyilag a tapasztalat), azt is a gyerekek határozzák meg. Nyilvánvaló, hogy ez a munka nagy adag önuralmat kíván meg. A feladat mindig új és érdekfeszítő, mert nem lehet előre megmondani, milyen hatást váltanak ki a dolgok a gyermekből, milyen indítást ad, miket kérdez, milyen tapasztalatokat gyűjt.

Néhány példa a csendgyakorlatokra

Hallásra nevelés

A gyerekek egyenes, összeszedett tartásukban ülnek, szemüket lehunyják, és így próbálnak észrevenni a környezetből származó zörejeket és hangokat. Egy perc elteltével elmondják, mit hallottak. Kezdetben csak feltűnő zajokat vesznek tudomásul (pl. teherautó, motorkerékpár, fűrészelés, kiabálás stb.). Olyan gyerek is akad, aki semmit sem hall, mert nem szoktak hozzá, hogy a zajártalmak áradatában „kikapcsoljanak”. A felnőtt feladata most az, hogy mindig árnyaltabb észrevételekre hívja fel a figyelmet. Különböző játékokkal és foglalkozási változatokkal idővel egészen árnyalt hallást lehet elérni: meghallják a szél sivítását, a lomb zúgását vagy susogását, a madarak csiripelését, a padló nyikorgását, a lélegzetvételt stb.

Példák:

- Hogyan hangzik az én léptem? hogyan másoké?
Egyik gyerek nagy zajjal körüljár a szobában, azután rendes léptekkel, végül olyan halkán, ahogy csak tud. A többiek csukott szemmel hallgatónak.
- Milyen a hangom? Milyen különféle hangokat tudok adni?
Egyik gyerek nevéen szólítja a másikat, először hangosan, azután rendes beszédhangon, egészen a halk suttogásig.
- Hallgassuk a lélegzetünket!
Különböző lélegzést játszunk: nyugodtan, izgatottan, hangosan; szuszogunk, lihegünk, zihálunk.
- Milyen hangokat tudunk előidézni a kezünkkel?
Tapsolunk, dobolunk, összedörzsöljük a kezünket, ujjunkkal pattintunk.
- Figyelünk a kinti zajokra.
- Leheveredünk a réten, és hallgatjuk a sokféle neszt: a rovarok és bogarak zűmmögését, a hajladozó fű susogását, egy lépés zörejét.
- Kipróbáljuk a különféle tárgyak hangját: milyen hangot ad a fa, az üveg, a fém, a kő, az üres vagy teli edények.
- Megismerkedünk különböző hangszerekkel.

A fontos nem a tapasztalatok mennyisége, hanem a helyes válogatás, a gyerekek élményi szintje és érdeklődése szerint. A fenti példák legtöbbször csend és zörejek ill. hangok, majd az ezt követő beszélgetés gyakori váltakozásából áll. Ez megfelel a gyermek befogadó képességének, és lehetővé teszi a teljes csend fokozatos fejlődését, anélkül, hogy túl sokat vagy esetleg túl keveset követelnénk meg tőle. A gyerekek lassan rájönnek az egésznek az „ízére“, és megtapasztalják, hogy a csend új fölfedezésekre teszi őket képessé, amit a láрма és a felszínesség elnyel. Továbbá nagy örömet szerez nekik, amint fülük egyre nagyobb távolságokra és egyre finomabb hangokra is érzékennyé válik.

Látásra nevelés

Miután a gyermek figyelmes odahallgatással nagyobb belső nyugalomra nevelődött, elkezdhetjük a „nyisd ki a szemed“ gyakorlatot.

Csendben eléjük teszünk természeti vagy művészeti vagy a közvetlen környezetünkől vett tárgyakat, anélkül, hogy kimerítő felvilágosítást adnánk róluk. A cél az, hogy egyszerű nézéssel és megfigyeléssel „beleéljék magukat“ a dolgokba és magukba szívják benyomásukat, ahelyett hogy pusztán külső szemlélőik vagy használói lennének. A tárgyi világgal baráti, nem pedig ellenséges vagy kizsákmányoló kapcsolatba próbálunk kerülni. Meg akarjuk érezni a dolgok háttérét, lényegét, meghitt viszonyba lépni velük. Sajátos jellegük, szépségük megragad, és csodálkozni kezdünk. A csodálkozás, az ámulat az első lépcső a vallásos élmény felé. A gyermek képes ámulva elidőzni az új, az idegenszerű jelenség előtt, és megérezni azt, ami mögötte van.

Példák:

- Hosszasan szemlélünk egy virágot.
- Virághagymát, magot vetünk el egy üvegbe, és rendszeresen figyeljük, hogyan nő.
- Nyomon kísérjük, hogyan változnak a fák és bokrok az évszakok szerint.
- Megfigyelünk a szabadban tanyázó állatokat.
- Közvetlenül megismerkedünk a természeti elemekkel: tűzzel, vízzel, levegővel.
- Elnézünk egy képet.
- Szemügyre veszünk egy várat.

Amennyire csak lehetséges, engedjük először a gyermeket csendesen szemlélni, csak később járuljon ehhez a megfogalmazás, hogy a figyelmes szemléletben megnyílnak számára a dolgok.

Tapintásra, érzékelésre nevelés

Lényeges tapasztalatokat közvetíthet számunkra tapintóérzékünk is. Újféleképpen tárja fel előttünk egy tárgy minőségét, és ezzel kerekké teszi a szem közvetítette tapasztalatot. A tapintóérzékkel észlelhető finomságok éppen a gyermek előtt állnak nyitva, minthogy a tárgyak megfogása ösztönszerű, közvetlen igénye. Ezért szívesen érdeklődik ilyen gyakorlatok iránt.

De ezek a gyakorlatok napfényre hozzák a kapcsolatfelvétel terén adódó esetleges nehézségeket is. Ha valaki nem képes kapcsolatot fölvenni a külvilággal, amögött többnyire a környezethez való viszony hiánya, a dolgok iránti

idegenség rejlik, és ezt igen nehéz legyőzni. Ezért az idevágó gyakorlatok – amelyek a tapintáson és érzékelésen túl ránevelnek a világ „megragadására”, felfogására, a vele való kapcsolatra – egyenesen gyógyító hatásúak.

Példák:

- Csukott szemmel megtapogatunk egy virágot, egy fa kérgét, egy fűszálat, gyümölcsöket, és megpróbáljuk jellemezni benyomásunkat.
- Homokot, földet, agyagot tapintunk.
- Megsimogatjuk különféle állatok bőrét.
- Kőveket osztályozunk aszerint, hogy simák-e vagy érdesek.
- Ismerjük fel egymást csukott szemmel, tapintás után!
- Különböztessük meg a szobában a meleg és hideg különböző fokait: pl. milyen meleg a padló, a falak, az ablaktábla.
- Állapítsuk meg különféle anyagok nedvességét: ruhadarabok, papíros, fafélék.
- Érezzük meg a tenyerünkön, az arcunkon, ruházatunkon át a szelet vagy a lélegzetet.

A hallás, látás, tapintás újonnan szerzett tapasztalatait még elmélyíti, ha befejezésül újból rövid csendet tartunk. Ez lehetővé teszi, hogy a gyermek feldolgozza új élményét és elraktározza tudatában.

A meditatív gyakorlatok helye a vallásos nevelésben

Tapasztalatból tudom, hogy az érzékek ilyen intenzív iskolázása nemcsak a közérzet javulására és az egymással való kapcsolat előmozdítására jó. A csend, az összeszedett figyelem olyan területeket tár fel a gyermek előtt, amelyek nemcsak a világból valók. A csodálkozás képessége fölébreszti benne a vallásos dimenziót, amely kibontakozást sürget.

Aki gyerekekkel elmélkedik és mindig mélyebben behatol velük a csendbe, meglepve fogja látni, milyen eredeti módon, mekkora belső erővel tartanak a lényeg felé, lényük legmélye felé, és hogyan hozzák onnét felszínre az Egészen-Más, a Legnagyobb, a Kimondhatatlan egészen egyéni megtapasztalását.

A mi megfogalmazásaink – többnyire a katekizmus nagyon is megszokott szótárából – sokszor túlságosan egyértelműek, nem átéltek, ezért inkább zavarnak, mint ösztönöznek, segítenek. Mielőtt sokat beszélnénk Istenről, a meditáció által lehetővé tudjuk tenni a gyermeknek, hogy megtapasztalja közelségét. Mielőtt válaszokat adnánk, kérdéseket kell ébresztenünk. Ne állapodjunk meg annál, hogy pusztán vallásos tudást közvetítünk. Ha akár igen szerény tudással is, de igen éber kereséssel a gyermekkel együtt útnak indulunk saját magunk felé, a bennünk rejtőző, bennünk ható isteni Lét felé, akkor az út bizonyára nem lesz hiábavaló.

A következőkben vázlatyszerűen összefoglaljuk, hogyan fest ez az út egy esztendő (iskolaév és egyben egyházi év) folyamán, az évszakokhoz igazodó természetes ritmusában.

I. VÁRAKOZVA, CSODÁLKOZVA, TUDÁSUNKAT BŐVÍTVE A VILÁGOSSÁG FELÉ

(Szeptembertől karácsonyig – az erőteljes tevékenység és élménygyűjtés ideje)

- A gyermeket elfogadni
- vele együtt csodálkozni
- közös élményekkel gazdagítani
- a világosság felé vezetni

II. EMBERRÉ LENNI – EMBERNEK LENNI

(Karácsonytól, az év első csúcspontjától hamvazószerdáig.

Az élmények, tapasztalatok belső feldolgozása; a „téli álom” ideje: a külső tevékenység alább hagy, de folyik a belső)

- A fény belénk sugárzása – bensőnkbe tekintés – megismerés
- „Csak a szívünkkel látunk jól” (Saint-Exupéry)
- Nem vagyok egyedül – szeretnek!
- Világosság – út – élet – kenyér – ajtó mint átélt valóságok.
(Konkrét megtapasztalásból a szimbolikus érték felé)
- Örömet szerezni – örömet megélni – örömet ajándékozni
Olyan kevés kell ahhoz, hogy örüljünk!

III. AZ ÁTVÁLTOZÁS ÚJ ÉLETET SZÜL

(Hamvazószerdától húsvétig. A természet tavasi életével kapcsolatban a feltámadás felé vivő kísérletek, élmények, hasonlatok)

- A földben elhaló búzaszem új életerőt rejt magában
(„Jézus, te feltámadtál, mint a növény kisarjad a magból”)
- a kipattanó bimbóból termés lesz
(„Jézus, te feltámadtál, mint a virág kibontakozik a bimbóból”)
- a zárt tojáshéjban új élet rejtőzik
(„Jézus, te feltámadtál, mint a kiscsibék kibújnak a tojásból”)
JÉZUS győz a halálon!

IV. AZ ÚJ ÉLET, A KERESZTÉNYSÉG MEGVÁLTOZTATJA A VILÁGOT

(A második csúcsponttól, húsvéttól őszig. A külső erők lankadnak, viszont a belsőleg kiérett tapasztalatok kiáradnak)

A víz (kereszttség) új életre képesít:

– lenni	– megbocsátani
– szeretni	– osztozni
– remélni	– részt venni
– örülni	– a világot megváltoztatni

A fenti kis vázlat talán megsejteti, hogyan vezet bennünket a tárgyak és a természet világa kézenfogva a Nagyobb felé, hogyan lesz belőlük önmagukon túlmutató szimbólum, hogy válik a tapasztalat élménnyé, az élmény pedig kö-zeggé – a kegyelemnek.

GIORGIO LA PIRA

A testvériség és a béke apostola

„Próféta“, „szent“, a „béke misszionáriusa“, „fehér kommunista“, „utópista“ ... Ilyen és hasonló jelzőkkel illeték Firenze világhírű polgármesterét még életében, majd két évvel ezelőtt bekövetkezett halálakor. Valóban utópista volt, a szó kedvező jelentésében: világtestvériségről, világbékéről álmódott, — ezért járta be a világot az Evangéliummal a kezében — és szívében. Jézus üzenete alapján meg akarta építeni az eszményi „világi várost“, a „szeretet civilizációját“, amelyről VI. Pál pápa oly gyakran beszélt élete utolsó éveiben. VI. Pál, értesülve La Pira haláláról, részvétáviratot küldött Firenze érsekének; ebben többek között ezeket olvashattuk: „Megindult szívvel emlékezünk következetes keresztény tanúságtételére: őszintén arra törekedett, hogy hozzájáruljon az emberek közötti béke és egyetértés megvalósításához.“

Ez a vázlatos portré szeretné bemutatni a modern olasz szellemi élet és politika e sajátosan egyedülálló alakját, különösen is evangéliumi lelkiségére, belső világára fordítva a figyelmet. Azt a „következetesen keresztény tanúságtételt“, amelyről VI. Pál pápa beszélt. Politikai szerepét nem részletezzük itt, csak annyiban utalunk rá, amennyiben a keresztény lelki magatartásának megértéséhez elengedhetetlenül szükséges.*

Életútja

Mindenekelőtt életének fontosabb adatait említjük, hogy elhelyezhessük a tér-idő koordinátaiban.

Giorgio La Pira 1904. január 9-én született Pozallóban, Ragusa (ma Dubrovnik, Jug.) mellett. Egyetemi tanulmányait Firenzében végezte; jogból doktorált, majd Firenzében római jogot tanított. 1937-ben ennek rendes tanárává nevezték ki.

Doktori disszertációjának készítésekor bejárta a firenzei domonkosok (San Marco) kolostorának könyvtárába. Szent Tamást tanulmányozta, hogy megvesse a római jog filozófiai és morális alapjait. Mindenek előtt az emberi személy értékére összpontosította figyelmét. Szent Tamásnál azt a „teljes humanizmust“ kereste, amelyet Jacques Maritain fejtett ki híres könyvében (Humanisme intégral).

1944-ben, még a háború alatt kurzust adott Rómában a Lateráni Egyetemen az egyház szociális tanításáról. XIII. Leótól XII. Piuszig bemutatta a pápák tanítását a társadalmi kérdésről, közben kifejtette Rousseau, Hegel és Marx néze-

* Főforrásunk: Domenico Mondrone SJ, „Giorgio La Pira“, La Civiltà Cattolica, 1978, IV. pp. 444—459.

teit is, és azokat összevetette a katolikus ember- és társadalomtannal. Ennek az előadássorozatnak a gyümölcse lett két könyve: *Társadalmi hivatásunk* és *A politika előfeltételei*. Az első munkában tárgyal a keresztények társadalmi felelősségéről, majd bemutatja a modern társadalom- és államelméleteket, és irányelveket nyújt megítélésükhöz. Az emberi személy és a társadalom viszonyát elemezve a pápák szociális tanítására támaszkodik. A politika előfeltételei c. könyvében pedig abból indul ki, hogy minden politikai mozgalomnak mozgató princípiuma egy metafizika és metapolitika, vagyis háttérükben teljes világnézet húzódik meg. Az egyes mozgalmak bemutatása során a következő témákat tárgyalja: Isten, a világ, az ember, a társadalom, a történelem. Végül azt bizonyítja, hogy szükség van a keresztény szellemtől ihletett politikára.

1947-ben jelent meg *Az emberi személy értéke* címmel doktori disszertációja. Említettük már, hogy ezt Szent Tamás „teljes humanizmusa” ihlette. Antropológiájában rámutat a materialista és idealista monizmus tarthatatlanságára, kifejti az emberi személy transzcendens értékét és azt bizonyítja, hogy az állam vagy a társadalom önmagában nem lehet cél: az emberhez van rendelve, a személy anyagi és lelki javát kell szolgálniok.

A fasizmus éveiben visszavonult a politikától, és csak a tudományos munkának élt. Mussolini bukása után, amikor már elkezdődött a parlamenti élet, a keresztény demokráciához csatlakozott. 1946-ban a firenzei körzet képviselője lett. 1950-ben De Gasperi 6. kabinetjének helyettes államtitkára volt a munkaügyi minisztériumban. 1951-ben Firenze polgármesterévé választották. A keresztény demokrata párt balszárnyához tartozott, küzdött a szociális reformokért. „Politikus misztikusnak” nevezték. Kereste a párbeszédet a kommunistákkal. Ezért sok ellenfele volt a különböző pártokban. Firenzét a világbéke-mozgalom központjává akarta tenni. Levelezett Hruscsovval, Nehruval, U Thanttal, Titóval stb. Bejárta a világot mint a béke hírnöke Kairótól Moszkváig és Hanoiig. Ismétleten újraválasztották Firenze polgármesterének. Az „Études Méditerranéennes” c. francia folyóirattal együtt szervezte az ún. „Colloquio mediterraneo”-t, hogy az arab világ és Izrael (meg a nyugateurópai országok) között a béke útját egyengesse. 1959-ben látogatott el Moszkvába; egy évvel később pedig Asszisi Szent Ferenc nyomdokait követve bejárta Közép-Keletet, a Szentföldet. 1965-ben Észak-Vietnamba utazott és találkozott Ho Chi-minhhal.

Élete a lehető legegyszerűbb volt; a „poverello”, Isten Szegénykéje példáját követte. 1977. november 5-én hunyt el Firenzében.

Számos olyan epizódot mesélnek el róla, amelyekből össze lehetne állítani G. La Pira „Fioretti”-jét, „virágoskertjét”. Jóakarát, testvéri szellem, derű jellemezte. „Sok ellensége volt, de számára senki sem volt ellenség, kivéve a nyomor és a munkanélküliség”, mondta róla P. Ricotti domonkos, aki a S. Marcóból oly jól ismerte. (La Pira ide járt misére.) Íme egy kis epizód „ferences” szegénysége jellemzésére. Mint a firenzei egyetem fiatal professzora meghívást

kapott, hogy tartson egy konferenciát Castelfiorentinóban a Katolikus Akció csoportjának. Délutánra várták; de valamilyen okból megváltoztatta tervét, és már délelőtt megérkezett. Becsengetett a plébániára; a házvezetőnő nyitott kaput. Kéregető koldusnak nézte, és adott neki valami kis alamizsnát. La Pira nagyon zavarba jött, mert nem akart kellemetlenséget okozni a derék asszonynak. Zsebre vágta a pénzt. De este, a konferencia után visszaadta az asszonynak, ezer bocsánatot kérve.

Az „egyetlen szükséges“

P. Mondrone cikke elején kiemeli: La Pira személyiségét, kulturális, szociális és egyéb tevékenységét csak az érti meg igazán, aki gazdag belső világát szemléli. Mindent lelkesége világít meg. Szociális-politikai nézeteinek kulcsa Loyolai Szent Ignác lelkigyakorlatos fundamentuma: „Az ember azért van teremtve, hogy dicsérje, tisztelje, szolgálja Istent, a mi Urunkat, és így üdvöztse lelkét. És a földön minden más az emberért van teremtve, hogy segítsék őt végső célja elérésében.” Egyik első cikkében pl. ezeket írja: „Az emberi személy értékét szellemi mivolta alkotja: vagyis az, hogy Istentől van és alapvetően Hozzá igyekszik. Azt a helyet, amelyet az emberi személy elfoglal a teremtésben és a társadalomban, ama végső cél alapján kell meghatározni, amire az ember törekszik. Minden teremtett érték, beleértve a társadalmiakat is, az ember számára az eszköz szerepét játssza; az értékeknek azt a lépcsőzetét alkotják, amelyet az embernek rendes körülmények között be kell járnia, hogy eljusson végső céljához. Olyan utat alkotnak, amelynek végén és amelyen túl a nyugalom és a tökéletesség vár az emberre: Isten, akit elért, és mindörökké birtokol.“

La Pira politikai tevékenységét is ez a „fundamentum“, alapelv határozta meg: élete a keresztény következetesség és tanúságtétel jegyében állt. Teljes, integrális katolikus volt, anélkül, hogy „integrista“ lett volna. Ellenkezőleg: nyitott volt mindenki felé. Testvéri tisztelettel társalgott mindenkivel. A kommunista Togliattit „testvérem“-nek szólította. Amikor a képviselőházban szólásra emelkedett, keresztet vetett. Az alkotmányozó országgyűlésen azzal a javaslattal állt elő, hogy az új olasz alkotmány a Szentháromság segítségül hívásával kezdődjék. 1959-ben Moszkvában, a Legfelsőbb Szovjetben az enyhülésről és a leszerelésről beszélt. Többek között ezeket mondta: „Uraim, én hívő ember vagyok, és azzal rendelkezem, amit tudományosan munkahipotézisnek neveznek. Hiszen, hogy Isten jelen van a történelemben, hiszek a feltámadt Krisztusban és az imádság történelmi erejében.“ Ilyen tónusban jelentette be kommunista hallgatóinak, hogy a világ valamennyi kolostorának levelet írt, hogy imádkozzanak a békéért.

Hasonló epizódokat még hozhatnánk fel életéből. A lényeg az, hogy számára minden az „egyetlen szükséges“ égíse alatt történt, mindent afelé irányított. Az ember végső üdvössége volt számára a legfontosabb.

„Szemlélődő a cselekvésben“

La Pira az imádság embere volt, de nem menekült el földi feladatai elől. Isten és az ember ügyeiért harcolt, az evangéliumi igazságosság és szeretet megvalósulásáért. Mintegy társadalmi programját fogalmazta meg Az élő városok c. könyvében, ahol ezeket olvassuk: „A városban mindenkinek kell helyet biztosítani: helyet az imádságnak (templom), helyet a szeretetnek (ház), helyet a munkának (hivatal-gyár), helyet a tanulásnak (iskola), helyet a gyógyításnak (kórház).” De az ilyen várost is fenyegetheti az az ellenség, amely egy szempillantás alatt mindent lerombolhat: a háború, amely ma az atomháború katasztrófájához vezethet. Ez a szorongás lendítette előre La Pirát, hogy a béke apostolaként bejárja világot. Háborút viselt a háború ellen; elsősorban a mediterrán kultúrát akarta megvédeni a pusztulástól. 1950 és 60 között kongresszusokat szervezett Firenzében, amelyen olyan személyiségek vettek részt, akik politikailag ellenfelek voltak. Pl. az algériai háború idején De Gaulle-hoz közel álló személyiségek és a Franciaország ellen harcoló FLN algériai képviselői; vagy az arab világ és a baloldali izraeli erők szövívői.

Dom Helder Câmara, miután elolvasta La Pira „Egység, leszerelés és béke” c. cikkgyűjteményét, ezeket jegyezte meg: „Jót tesz La Pira olvasása, korunk csodálatos prófétájának hallgatása. De senkinek sincs joga ahhoz, hogy egyszerűen csak hallgassa és csupán megtapsolja. La Pira emlékének egyedül azzal hódolhatunk, hogy merünk kockázatot vállalni, azzal, hogy dolgozunk az igazságosságért és a szeretetért, amelyek megnyitják a béke útját.”

La Pira az imádságból merített erőt a társadalmi és politikai cselekvéshez. Eszményképe annak a keresztény embernek, aki „contemplativus in actione”, szemlélődő a cselekvésben.

Akik közelről ismerték, tanúsítják, hogy az imádság volt életeleme. R. Manzini így emlékezett vissza rá az Osservatore Romano-ban (1977. nov. 7-8): „Tudtam, hogy minden reggel, mielőtt megkezdte volna munkanapját, elméltedett, szentmisét hallgatott, hálaadást végzett az áldozás után és breviáriumozott. Minden bizonnyal az ima magasabb fokára is eljutott. Nehéz volt beszélni vele az áldozás után, mert összeszedettség – elragadtatása? – látható volt... La Pira szemlélődő volt a cselekvésben... E tanú számára norma volt a Péter hivatalához való szigorú ragaszkodás. Merész és alázatos volt egyszerre: Firenzében egy cenákulumot létesített, s itt hetenkint a Pápa beszédeit magyarázta, akit feltétlen vezetőnek tartott.”

La Pira hite egyszerű, csaknem naív volt. Annak, aki féltéknek mutatkozott, ezeket mondta: „Mitől félsz? Isten létezik, Krisztus feltámadt, Mária a mennyben vár téged. Mit akarsz ennél többet?” Annak pedig, aki szkeptikusan nyilatkozott az emberiség jövőjéről: „Igen, megengedem, hogy csöcselék vagyunk, de a paradicsom felé tartunk.” És egy kormányülésen így figyelmeztette politikus kollégáit: „Ne feledjétek, hogy ötven év múlva valamennyien a föld alatt leszünk.” Majd helyesbített: „Valamennyien a paradicsomban leszünk.”

Gyermeki egyszerűséggel szerette Máriát. Az alkotmányozó országgyűlésen felszólalva a Szent Szűz közbenjárását kérte, hogy áldja meg a törvényhozók munkáját. Sokszor nyilvánosan – valamire várakozva – elővette zsebéből a rózsafüzért és azt morzsolgatta, mint egy egyszerű barát. Sokszor osztogatott Mária-érmecskéket, és arra buzdította a megbeszéléseken társait, hogy imádkozzanak Mária közbenjárásáért.

De lelkiiségének középpontjában a feltámadt Krisztus állt. A Beléje vetett hit volt erőforrása; Róla beszélt mindenfelé, akkor is, amikor a béke követeként Moszkvában, Hanoiban vagy Kairóban járt. Végső soron és mindennek előtt a feltámadt Krisztusról tett tanúságot: az Ő követének tudta magát.

* * *

Befejezésül olvassuk el Carlo Casalegno találó jellemzését:

„La Pira kivételes, vitatott, bizonyos módon a normálistól elütő személyiség volt politikai és vallási életünkben. Senki sem tagadhatja, hogy néhány igen vitatott kezdeményezése sok évvel megelőzte a mai valóságot: pl. a katolikusok és kommunisták közötti párbeszéd; a munkások és a munkanélküliek problémáinak juttatott elsőbbség, jogaik szinte eszelős követelése; a szinte kihívásnak tűnő harc az enyhülésért és az emberi jogok elismeréséért; kockázatos „békeküldetései“ Közép-Keleten vagy Vietnamban... La Pira: „próféta“, azon túl, hogy „szent“? Mind a két kifejezést használták a Keresztény Demokrata párt e rendkívüli személyisége jellemzésére; természetesen, gyakrabban a „szent“ jelzőt, amelyben ellenfelei is egyetértenek.“

Aki életszentségre törekszik, egészen sikertült életre törekszik, olyan életre, amelyik oly boldog, hogy örökké tarthat. A siker csak a mindig tökéletesebb szeretet lehet, és ez Isten ajándékából válik lehetővé. Ez a cél összhangban áll minden egyes ember vágyával, ma éppúgy, mint tegnap és holnap. Csak magát a szót nem értik többé, mert túl gyakran eltorzították az értelmét, akárcsak a szeretetnek és néhány más szónak. Minden ember vágyódik ez után az isteni élet után, akkor is, ha igen gyakran nem mer szembenézni vágyódása mélységével. Több hitre van szükségünk a jelenlévő Isten szerető működésében, amint szabadságunkat hívja, és felel is rá. Ezért szükségünk van szentekre, kicsinyekre vagy nagyokra, hogy higgyünk Isten szerető cselekvésében.

(Francia körkérdésre adott válasz)

AZ EGYHÁZ SZAVA

A PÁPA HOMÍLIÁJA LIMERICKBEN OKT. 1-ÉN

1. Krisztus nevében jövök, hogy az ő üzenetét hirdessem nektek. A mai igeliturgia egy épületről beszél, sarokkőről, amely fenntartja és megerősíti a házat, városról, amely a biztonság és védelem kedvéért hegyen épült. Ezek a képek arra ösztökélnek mindannyiunkat, minden keresztényt, hogy közeledjünk Krisztushoz, a sarokkőhöz, úgyhogy támaszunk lehessen, és az az egyesítő elv, amely értelmet és egységet ad életünknek. Ugyanaz a Krisztus ad méltóságot az Egyház minden tagjának, ő jelöli ki mindegyikük küldetését.

2. Ma a világiakra bízott különleges küldetésről és méltóságról szeretnék beszélni nektek ebben az Egyházban. Szent Péter azt mondja, hogy a keresztények „királyi papság, szent nemzet” (1Pét 2,9). Minden keresztény, aki a keresztiséggel beletestessült Krisztusba és Egyházába, Istennek szentelt személy. Hivatása, hogy megvallja a kapott hitet. A bérálás szentségében a Szentlélektől további sajátos erőt nyer, hogy tanúja legyen Krisztusnak, és megossza üdvözítő küldetését. Ezért minden világi keresztény Isten kegyelmének rendkívüli műve, és a szentség magaslataira hivatott. Néha világi férfiak és nők mintha nem értékelnék teljességében sajátos méltóságukat és hivatásukat. Nem, nincsen „közönséges világi”, mert valamennyien megtérésre vagytok hivatva Jézus Krisztus halála és feltámadása által. Mint Isten szent népének kell betöltenetek szerepeteket a világ evangelizálásában.

Igen, a laikusok „választott nemzetség, szent papság”; arra is hivatott, hogy „a föld sója” és „a világ világossága” legyen. Sajátos hivatásuk és küldetésük, hogy az evangéliumot kifejezésre juttassák életükben, és így kovász módjára belevegyítsék a világ valóságába, amelyben élnek és dolgoznak. Éppen a világot alakító nagy erők – politika, tömegtájékoztató eszközök, tudomány, technika, kultúra, nevelés, ipar és munka – területén illetékesek a laikusok különösen küldetésük gyakorlására. Ha ezeket az erőket olyan emberek irányítják, akik Krisztus igazi tanítványai, és ugyanakkor teljesen járatosak és ügyesek hivatásukban, akkor a világot valóban belülről fogja átalakítani Krisztus megváltó hatalma.

3. A mai laikusok erős keresztény elkötelezésre vannak hivatva: át kell hatniuk a társadalmat az evangélium kovászával. Mert Írország történelmének döntő pontján áll. Az ír népnek választania kell, milyen úton halad előre. Új teremtménnyé formálja-e át embersége minden szintjét, – vagy arra az útra tér, amelyet annyi nemzet járt meg, túlzott jelentőséget tulajdonítva a gazda-

sági fejlődésnek és anyagi vagyonnak, viszont elhanyagolva a lelkieket? Mit használna Írországnak, ha a világ kényelmes útján haladna, lelkét pedig elveszítené?

4. Írország a múltban olyan ország volt, amelynek egész kultúráját, nyelvét és életmódját figyelemre méltó módon áthattották Isten dolgai és a kegyelmi élet. Az élet bizonyos értelemben vallásos események köré fonódott. Az ír férfiak és nők mai nemzedékének az a feladata, hogy a modern ipar és városi élet összetettebb világát is ugyanazzal az evangéliumi szellemmel alakítsa. Ma a várost és a gyárat kell megtartanotok Istennek, amint a múltban megőriztéték neki a tanyáitokat és a faluközösséget. Az anyagi haladás nagyon sok helyen a hit hanyatlására, a Krisztusban való növekedés, a szeretetben és igazságosságban való gyarapodás elsatnyulására vezetett.

Hogy ezt megtehesétek, hiteteknek összhangban kell állnia mindennapi életetekkel. Nem lehettek igazi keresztények vasárnap, csak ha igyekeztek hűek lenni Krisztus szelleméhez a munkátokban, kereskedelmi ügyeitekben, szakszervezetekben, munkaadói vagy hivatásszervezeti összejöveteleiteken is. Hogyan lehetnétek igazi krisztusi közösség a szentmisén, ha nem igyekeztek az egész nemzetközösség javával törődni, amikor a részleg, a csoport, amelyhez tartoztok, döntéseket hoz? Hogyan állhattok az ítélő Krisztus elé, ha nem tartjátok észben, milyen hatással van a szegényekre közösségek viselkedése vagy egyéni életetek stílusa? Hiszen Krisztus azt fogja mondani mindannyiunknak: „Amit egynek e legkisebb testvéreim közül tettetek, nekem tettétek” (Mt 25,40).

Nagy örömmel és hálával értesültem a munka és együttműködés csodálatos szelleméről, amellyel mindnyájan részt vettetek látogatásom anyagi és lelki előkészítésében. De még mennyivel csodálatosabb lenne, ha mindig meglenne bennetek a munkának és együttműködésnek ugyanez a szelleme „Isten dicsőségére és Írország tisztességére”!

5. Itt Limerickben nagy mezőgazdasági vidéken vagyok; közületek sokan parasztok. Otthon érzem magam köztetek, éppúgy, mint szülőhazám, Lengyelország falusi és hegyi népe körében. És megismétem nektek, amit nekik mondtam: Szeressétek a földet, szeressétek a mezei munkát, mert különös módon közelében tart benneteket Istennek, a Teremtőnek.

Akik városba költöztek, itt vagy külföldön, azoknak azt mondom: Őrizzétek meg kapcsolatokat Írország földjébe mélyedő gyökereitekkel, családokkal és kultúráikkal. Tartsatok ki híven az itt tanult hit, imádságok és értékek mellett, és adjátok át ezt a gazdag és jó örökséget gyermekeiteknek.

Mindnyájatoknak mondom: tiszteljétek és oltalmazzatok családokat, családi életeteket, mert a család az ír laikátus keresztény cselekvésének elsődleges területe, az a hely, ahol legfőképpen gyakoroljátok „királyi papságotokat”. A keresztény család a múltban Írország legnagyobb lelki forrása volt. Modern életföltételek és társadalmi változások a családi életben új formákat és új ne-

hézskéket hoztak létre. Azt mondom nektek: ne vesztitek el bátorságotok, ne kövessétek azt az irányt, amely szerint a szorosban egybeforró családi élet elavult. A keresztény család ma jelentősebb az Egyházban és a társadalomban, mint valaha.

Bárcsak Írország továbbra is, mindig tanúságot tenne a modern világ előtt hagyományos elkötelezettségéről a házassági kötelék szentsége és felbonthatatlansága tekintetében! Bárcsak mindig támogatók az írek a házasságot személys elkötelezéssel éppúgy, mint pozitív társadalmi és törvényhozói cselekvéssel!

Mindenekelőtt becsüljétek nagyra a házasság szentségének csodálatos méltóságát és kegyelmét. Készüljétek föl komolyan rá. Higggyetek a lelki erőben, amelyet Jézus Krisztusnak ez a szentsége megad a házassági egység megszilárdítására, a közös élet minden válságának és nehéz kérdésének megoldására. A házásoknak hinniök kell a szentség szentté tevő erejében; hinniök kell hivatásukban, hogy házasságukon át Krisztus szeretetének hatalmát tanúsítsák. Az igaz szeretet és Isten kegyelme sohasem hagyja, hogy a házasság két különálló ember önközpontú viszonyává váljék, akik egymás mellett is saját érdekükért élnek.

6. És itt egy különös szavam van az ír szülőkhöz. A házasságnak magában kell foglalnia a nyitottságot a gyermekek ajándéka iránt. A keresztény házaspár ismertetőjegye a nagylelkű nyitottság, hogy elfogadják a gyermekeket Istentől szerelmük ajándékaként. Tiszteljétek az életnek Isten adta ritmusát, mert ez a tisztelet Isten iránti tiszteletünknek egy része, aki férfit és nőt teremtett, saját képére teremtette őket, és nemiségük formáiban saját életadó szeretetét tükrözteti. Ezért mindannyiunktól mondom: illessétek föltétlenül és szent tisztelettel az emberi életet, legyen szent nektek fogantatása első pillanatától fogva. A meg nem született élet teljes sérthetlenségének védelme az emberi jogok és emberi méltóság védelmének egy része.

Kedves ír apák és édesanyák, higggyetek a hivatástokban, abban a gyönyörűséges házastársi és szülői hivatásban, amelyet Isten adott nektek! Higggyétek, hogy Ő veletek van, — mert minden szülői hivatás égen és földön tőle veszi nevét. Ne gondoljátok, hogy bármi, amit az életben tesztek, fontosabb, mint hogy jó keresztény apák és anyák legyetek. Ne hallgassanak az ír anyák, fiatal nők és lányok azokra, akik azt mondják nekik, hogy valami állásban dolgozni, világi hivatást betölteni fontosabb, mint az életadás és a világra hozott életre való gondoskodás anyai hivatása. Az Egyház jövője, az emberiség jövője nagyrészt a szülőktől és otthonuk családi életétől függ. A család egy nemzet nagyságának igazi mértéke, éppen úgy, mint ahogy az ember méltósága a civilizáció igazi mértéke.

7. Maradjon otthonotok mindig az imádság otthona. Maradjon, vagy legyen ismét a mindennapos családi ima helye. Ha ezt megígérnétek nekem, az lenne

a legnagyobb ajándék, amit adhatnátok, amikor elhagyom vendégszerető part-jaitokat.

Atadni gyermekeiteknek a szüleitektől kapott hitet: ez legelső szülői kötelességetek és legnagyobb szülői kiváltságotok. Az otthon legyen a hitoktatás első helye, amint hogy az legyen az imádság első iskolája is. Írország nagy lelki befolyása a világtörténelemben nagy mértékben az ír otthonok vallásosságának köszönhető: mert itt kezdődik az evangelizálás, itt van a hivatások bölcsője. Felhívom tehát az ír szülőket, ápolják tovább a papi és szerzetesi hivatásokat otthonukban, fiaik és leányaik között. Nemzedékeken át minden ír szülő leg-hőbb vágya volt, hogy legyen egy pap vagy szerzetes fia, egy Istennek szentelt lánya. Legyen ez továbbra is a vágyatok, a könyörgésetek. A fiaitok és lányaitok számára nyíló lehetőségek növekedése miatt sohase becsüljétek kevesebbre azt a kiváltságot, hogy Krisztus kiválasztja egy fiatokat vagy lányotokat, és meghívja, hogy hagyjon ott mindent és kövesse őt.

Máriára bízom mindezt, „az ír nemzet fényes napjára”. Az Ő imái segítsenek minden ír otthon, hogy olyan legyen, mint a názáreti szent ház. Sok fiatal keresztény indul az életbe ezekből a házakból, mint Jézus Názáretből. Bárcsak a Szentlélek erejében indulnának, hogy folytassák Krisztus művét, és az ő nyomában tartsanak az évezred vége felé, a huszonegyedik századba. Mária meg fog tartani mindnyájatokat annak közelében, aki „a jövő világ Atyja” (Iz 9,6).

Isten és Mária legyen veletek és Írország családjával mindenkor!

(Rövidítve)

HOMÍLIA A NEW YORK-I YANKEE STADIONBAN, OKT. 2

1. „Béke veletek!”

Ezek voltak Jézus első szavai apostolaihoz feltámadása után. Ezekkel a szavakkal a feltámadt Krisztus újra békét öntött szívükbe, akkor, amikor még mindig a rémület uralkodott bennük a nagypéntek első rettenetes megtapasztalása után. Én ma a mi Urunk Jézus Krisztus nevében, Lelkének erejében, a léteért aggódó világ kellős közepén, megismételelem nektek ezeket a szavakat, mert az élet szavai: „Béke veletek!”

Jézus nemcsak egyszerűen békét ad nekünk. Az Ő békéjét adja, az Ő igazságának kíséretében. Ő a Béke és az Igazságosság. Ő lesz a Békénk és a mi Igazságosságunk.

Mit jelent ez? Azt jelenti, hogy Jézus Krisztus, az emberré lett Istenfia, a tökéletes ember, teljessé teszi, helyreállítja és kinyilvánítja önmagában azt a felülmúlhatatlan méltóságot, amelyet Isten kezdettől fogva szán az embernek. Ő megvalósítja magában az ember hivatását: egészen kiengesztelődött az Atyá-

val, egészen egy önmagával, egészen másoknak szenteli magát. Jézus Krisztus az eleven Béke és az eleven Igazságosság.

Jézus Krisztus részesít bennünket abból, ami ő. Megtestesülése által Isten Fia bizonyos módon egyesült minden emberi lénnel. Legbenszínben teremtett újjá bennünket; legbenszínben kiengesztelt Istennel, kiengesztelt önmagunkkal, kiengesztelt testvéreinkkel: ő a mi Békénk.

2. Milyen kimondhatatlan kincset hordozunk magunkban és keresztény közösségeinkben! Isten Igazságosságának és Békéjének hordozói vagyunk! Elsősorban nem a pusztán emberi igazságosság és béke szorgos építői: az mindig felborul és mindig törékeny. Mi elsősorban magának Isten életének alázatos megajándékozottjai vagyunk, aki Igazságosság és Béke a Szeretet kötelékében. A szentmisén, mikor a pap így köszönt minket: „Az Úr békéje legyen veletek mindenkor“, gondoljunk mindenekelőtt erre a békére, amely Isten ajándéka: Jézus Krisztus a mi Békénk. És mikor áldozás előtt a pap felszólít, hogy váltsuk egymással a béke jelét, gondoljunk mindenekelőtt arra, hogy hivatásunk Krisztus békéjét közvetíteni egymásnak, aki itt lakik közöttünk, aki meghív, hogy osztozzunk Testében és Vérében, örömeinkre és az egész emberiség szolgálata érdekében.

Mert Isten Igazságossága és Békéje azt követeli, hogy az igazságosság és béke emberi műveiben gyümölcsözzék, a mai élet minden területén. Amikor mi keresztények Jézus Krisztust állítjuk érzelmeink és gondolataink középpontjába, nem fordulunk el az emberektől és szükségektől. Ellenkezőleg: belesodródunk Isten szeretetének örök mozgásába, amely felénk tart, hogy találkozzék velünk; belesodródunk a Fiú mozgásirányába, aki közénk jött, egy lett közülünk; belesodródunk a Szentlélek lendületébe, aki meglátogatja a szegényeket, lecsillapítja a lázas szíveket, bekötözi a sebzett szíveket, fölmelengeti a hideg szíveket, és megadja nekünk ajándékainak teljét. Miért az ember az első és alapvető szempont az Egyház számára? Mert az Egyház Jézus nyomdokán halad: Ő mutatta meg számára ezt az utat. Az út páratlanul halad át a megtestesülés és a megváltás misztériumán; Krisztustól vezet az ember felé. Az Egyház magának Krisztusnak a szemével nézi a világot; Jézus az elve az emberre való gondjának (vö. Redemptor Hominis 13-18).

3. A feladat mérhetetlen. És lenyűgöző. Éppen most hangsúlyoztam egyes oldalait az Egyesült Nemzetek közgyűlése előtt, és még másokat is érinteni fogok az országokban tett apostoli körútamon. Ma hadd maradjak csak annál: milyen természetű és szellemű az Egyház hozzájárulása az igazságosság és béke ügyéhez. Szeretnék megemlíteni néhány elsődrendű sürgető feladatot is, amelyre az emberiség mai szolgálatát összpontosítanotok kellene.

Az evangéliumtól ihletett szociális gondolkodás és szociális gyakorlat jellemzője mindenkor: különleges érzékenység azok irányában, akik a legnagyobb sanyargató mindenféle fizikai, lelki és erkölcsi betegségben szenvednek, ide számítva az

éhséget, egymás elhanyagolását, a munkanélküliséget és a kétségbeesést. Sok, nagyon sok ilyen szegény ember van a világon. Sokan vannak a saját környezetekben is. A ti nemzetetek sokszor részesült megérdemelt tiszteletben nagylelkűsége miatt, nagy közös akciókban éppúgy, mint a magánélet terén. Legyetek hűségesek ehhez a hagyományhoz, feleljetek meg nagyarányú lehetőségeiteknek és jelenlegi felelősségeiteknek. Az Egyháznak sikerült itt mindenféle karitatív mű hálózatát megalkotnia. Ez értékes eszköz, hogy hatékonyan mozgósítani lehessen nagylelkű vállalkozásokat az otthon vagy bárhol a világban fölmerülő szükséghelyzetek enyhítésére. Igyekeztek biztosítani, hogy ez a segítség megtartsa pótolhatatlan jellegét: maradjon testvéri, személyes találkozás minden szerencsétlennel. Ha szükséges, állítsátok helyre ezt a jelleget minden ellenkező irányba mutató elemmel szemben. Segítségüket tartsa tiszteletben a megsegítettek szabadságát és méltóságát, és legyen az adakozók lelkiismeretének formálója.

4. De ez nem elég. Nemzeti intézményeitek keretében, együttműködve minden honfitársatokkal, törekedjétek megállapítani a szerkezeti okokat is, amelyek a szegénység különböző formáit előmozdítják vagy előidézik a világban és saját országotokban, hogy azután alkalmazni tudjátok a megfelelő orvosságokat. Ne engedjétek megfélemlíteni vagy elbátortalanítani magatokat leegyszerűsített magyarázatoktól, amelyek inkább ideológiai, mint tudományos jellegűek, és a bonyolult rosszat valami egyszerű okra próbálják visszavezetni. De ne hátráljatok meg a magatartás és a struktúrák szükségesnek bizonyuló, ha kell, mélyreható reformja elől sem, hogy újra meg újra megteremthessétek a föltételeket, amelyek szükségesek a hátrányos helyzetűek számára, ha új eséllyel akarnak indulni a kemény életküzdelembe. Az Egyesült Államok és a világ szegényei fivéreitek és nővéreitek Krisztusban. Sohasem szabad megelégednetek azzal, hogy éppen csak az ünnepi lakoma morzsáit hagyjátok meg nekik. Nemcsak a fölöslegelekből kell elvennetek megsegítésükre, hanem a szükségeseiből is. És úgy kell velük bánnotok, mint vendégekkel családi asztalotoknál.

5. Egyesült Államok katolikusai: miközben fejlesztétek saját törvényes intézményeitekét, részt vettek a nemzet ügyeiben is, olyan intézmények és szervezetek keretében, amelyek a nemzet közös történelméből és közös gondotokból fakadnak. Kéz a kézben tesztétek ezt minden hitvallású és felekezeti polgártársatokkal. Lényeges, hogy e törekvések során egységben legyetek, püspökeitek vezetése alatt, hogy így elmélyítsétek, hirdessétek és hatékonyan előmozdítsátok az igazságot az emberek között, az ember méltóságát és elidegeníthetetlen jogait; az igazságot úgy, amint az Egyház a kinyilatkoztatásban kapja, úgy, amint szakadatlanul fejleszti szociális tanításában az Evangélium világánál. De ez a közös meggyőződés nem előregyártott mintaként áll rendelkezésre a társadalomban. Különösen a világiak feladata, hogy konkrét tervekben valóra váltsák, meghatározzák a feladatok sorrendjét, és olyan példákat hozzanak létre, amelyek alkalmasak előmozdítani az ember igazi javát. A második vati-

káni zsinat lelkipásztori konstitúciója (Gaudium et Spes) azt mondja nekünk: „A világi hívőknek papjaiktól a lelki világosságot és erőt kell várniok. Ne higgyék azonban, hogy lelkipásztoraik mindenhez értenek, és az összes felmerülő, esetleg súlyos kérdésekben is azon nyomban gyakorlati megoldást tudnak ajánlani, vagy hogy ez lenne a papok küldetése. Vállalják inkább a világ hívők a maguk sajátos szerepét, megvilágosítva keresztény bölcsességgel, és gondosan figyelve az Egyház tanítóhivatalára“ (43).

Hogy sikeresen végbevigyük ezt a vállalkozást, ahhoz friss lelki és erkölcsi erő szükséges a kimeríthetetlen isteni forrásból. Ez az erő nem könnyen fejlődik ki. A mi gazdag és engedékeny társadalmunk sok tagjának életstílusa kényelmes, ugyanilyen egyre nagyobb csoportoké a szegényebb országokon belül. Ahogyan múlt évben az „Igazságosság és béke“ pápai bizottságának közgyűlésén mondtam: „a keresztények legyenek az élcsapatában azoknak, akik életmódjukban határozottan szakítanak a kimerítő és örmötelen fogyasztói örülettel“ (1978. nov. 11). Nem arról van szó, hogy lelassítsuk a haladást; mert nincs ott emberi haladás, ahol minden összeesküszik az önérdék, nemiség és hatalom ösztöneinek trónra emelésére. Egyszerű életmódot kell találnunk. Mert nem helyes, ha a gazdag országok úgy próbálják fenntartani életszínvonalukat, hogy lecsapolják az egész emberiség szolgálatára való energia és nyersanyagok nagy részét. Mert a béke első feltétele a készség, hogy nagyobb és igazságosabb szolidaritást teremtsünk a népek között. Egyesült Államok katolikusai és minden polgára: közöttetek olyan hagyományos a nagylelkűség, lelki törekvés, egyszerűség és áldozat, hogy lehetetlen föl nem figyelnetek erre a mai felhívásra: gyűljatok új lelkesedésre és határozzátok el újonnan magatokat. Az evangélium ihlette élet örvendező egyszerűségében és az evangélium szellemében végrehajtott testvéri osztozásban találjátok majd a legjobb orvosságot a fanyar bíráltság lelkületére, a bénító kételyekre és a kísértésre, hogy a pénzt tegyétek az emberi haladás legfőbb céljává és mértékévé.

Több alkalommal utaltam a gazdag emberről és Lázárról szóló bibliai példabeszédre (Lk 16,19kk). Azért kárhozott-e el a gazdag ember, mert gazdag volt, mert bővelkedett földi javakban, mert „bíborban és patyolatban járt, és nagy lakomát rendezett mindennap“? Nem, szerintem nem ezért. Azért kárhozott el, mert nem törődött a másik emberrel. Mert nem vette tudomásul Lázárt, aki ott ült az ajtajánál, és asztala hulladéka után kíváncsozott. Krisztus sehol sem ítéli el önmagában a földi javak birtoklását. Viszont nagyon kemény szavakat hangoztat azok ellen, akik önző módon használják vagyonukat, nem figyelve mások szükségére. A hegyi beszéd ezekkel a szavakkal kezdődik: „Boldogok a lelki szegények“. És Máté evangéliumában az utolsó ítélet elbeszélése ezekkel a jól ismert szavakkal végződik: „Éhdes voltam és nem adtatok ennem, szomjaztam és nem adtatok innom, jövevény voltam és nem fogadtatok be, mezítelen voltam és nem ruháztatok, beteg és fogoly voltam, és nem jöttetek vilgasztalni“ (Mt 25,42-43).

A gazdag ember és Lázár példabeszédére állandóan emlékeznünk kell; alakitania kell lelkiismeretünket. Krisztus azt kéri, hogy legyünk nyitottak rászoruló fivéreink és nővéreink iránt. Nyitottságot kíván a gazdagoktól, a bővelkedőktől, a gazdaságilag fejlettektől a szegények, a fejlődésben elmaradtak, a hátrányos helyzetűek iránt. Olyan nyitottságot, amely több jóakarató figyelemnél, több tessék-lássék akcióknál vagy félszívű igyekezetnél, mert az ilyesmi éppen akora, vagy még nagyobb elhagyottságban hagyja a szegényt, mint azelőtt.

Az egész emberiségnek meg kell gondolnia a gazdag ember és a koldus példabeszédét. Le kell fordítania korszerű kifejezésekre, a közgazdaság és a politika, az összes emberi jogok, az „első”, „második” és „harmadik világ” közti viszony nyelvére. Nem állhatunk tétlenül, amikor emberek ezrei éhen halnak. Akkor sem maradhatunk közönyösek, amikor lábbal tiporják az emberi szellem jogait, amikor erőszakot követnek el az emberi lelkiismereten az igazság, a vallás, a kulturális alkotás területén. Nem ülhetünk ölbetett kézzel, élvezve a magunk gazdagságát és szabadságát, ha közben a huszadik század Lázárja valahol is az ajtónk előtt ácsorog. Krisztus példabeszédének fényében vagyon és szabadság különös felelősséget jelent, különös kötelezettséget hoz magával. Így tehát annak a szolidaritásnak a nevében, amely mindannyiunkat egy közös emberiségbe fűz össze, ismételten kinyilvánítom minden emberi személy méltóságát: a gazdag ember is, Lázár is ember, mind a ketten egyformán Isten képére és hasonlatosságára teremtve, mindkettejüket egyaránt megváltotta Krisztus, nagy áron, „drága vére árán” (1Pét 1,19).

Testvéreim Krisztusban, mély meggyőződéssel és szeretettel ismétlem nektek a szavakat, amelyeket akkor intéztem a világhoz, amikor átvettem apostoli szolgálatomat minden férfi és nő szolgálatában: „Ne féljete! Nyissátok ki, igen, tárdjátok tágra a kapukat Krisztusnak! Nyissátok meg az államok határait, a gazdasági és politikai rendszereket, a kultúra, civilizáció és haladás tágas birodalmát az ő megmentő hatalmának! Ne féljete! Krisztus tudja, mi van az ember belsejében. Egyedül ő tudja!” (1978. okt. 22.)

Ahogy az elején mondtam: Krisztus a mi Igazságosságunk és a mi Békénk. És az igazságosság és béke minden műve, amelyet végbeviszünk, ebből a forrásból szívja pótolhatatlan energiáját, ebből veszi a világosságot az előttünk álló nagy feladathoz. És amikor határozottan elkötelezzük magunkat az egyesek és népek mindennemű szükségének szolgálatára – mert Krisztus sürget rá bennünket –, ugyanakkor azt sem felejtjük el, hogy az Egyház küldetése nem szorítkozik az evangélium társadalmi termékenységének bizonyítására. Az Egyház az emberhez vezető útnak az igazságosság és a béke területén nemcsak az evangélium földi gyümölcseit ajánlja fel, hanem elviszi az emberhez, minden egyes emberi személyhez ezek forrását: magát Jézus Krisztust, Igazságosságunkat és Békénket.

AZ ESZKATOLÓGIA NÉHÁNY KÉRDÉSE

A Hittani Kongregáció nyilatkozata 1979. máj. 17.

A bevezetés szerint ezt a rövid nyilatkozatot azért bocsátották ki, mert agasztó a hívők bizonytalansága, zavara a „végső dolgokat“ illetően. A kongregáció tehát – anélkül, hogy a teológiai kutatást korlátozná – emlékezetbe kívánja idézni a hit tanításának lényeges pontjait, mindenekelőtt az egyes kereszteni halála és az általános feltámadás közötti „közbenső állapotra“ vonatkozólag.

Az Egyház hisz a halottaknak a teljes emberre kiterjedő feltámadásában. Az egyén halála és az általános feltámadás közötti szakaszban az emberi „én“ megmaradását (bár egyelőre szerves kiegészítője, a testi mivolt nélkül) az a szellemi, öntudattal és akarral ellátott elem biztosítja, amelyet az Egyház „léleknek“ nevez. E kifejezés elvetésére nincs semmi helytálló ok. Az Egyház várja az Úr dicsőséges visszatérését. Ez az esemény lényegileg különbözik az egyes embernek a halál utáni állapotától, tehát nem következik be minden ember számára a halál órájában. Igaz, Mária esetében a testi megdicsőülés közvetlenül földi vándorútjának végéhez fűződött. Ez azonban az ő kiváltsága. Személyében mintegy előlegezi azt a megdicsőülést, amely az idők végén minden választott osztályrésze lesz.

Az Egyház hisz a pokolban is, ami az Isten színelátásából való végleges kizárást jelenti, az örök büntetést, amely a súlyos bűnben élő és bűnét meg nem bánó ember egész lényét éri. – A kárhozottak büntetésétől teljességgel különbözik a tisztítótűz: az üdvösség jelöltjeinek az a tisztulása, amely előtte járhat Isten színelátására való eljutásuknak.

Azok a képek, amelyeket a Szentírás a felsorolt valóságok érzékeltetésére használ, mindig tiszteletet érdemelnek, de voltaképpen értelmüket és jelentésüket kell keresnünk. El kell kerülni a „végső dolgokról“ szóló kereszteni tanítás olyan előadását, amely pusztán gyerekes vagy önkényes elképzelésekre támaszkodik. Az ilyesmi gyakran hitbeli nehézségeket okoz. (Pl.: vasvillás, szarvas ördögök stb.)

Sem a Szentírás, sem a teológusok nem adnak nekünk elég világosságot a halál utáni élet beható megismerésére. De mindenképpen ragaszkodnunk kell mint keresztyéneknek két lényeges ponthoz: Egyrészt hinnünk kell, hogy folytonosság van Krisztusban élt földi kegyelmi életünk és a halál utáni továbbélésünk között: a keresztyén szeretetnek életünkben megvalósított foka megfelel Krisztus dicsőségében való részesedésünknek a jövő élet során. – Másrészt viszont meg kell gondolnunk azt is, hogy helyzetünk az örök élet küszöbén alapvetően megváltozik: a hit homályában leélt életre következik Isten színe látásának teljes fényessége, a tökéletes közösség Krisztussal.

Franz Dander

AZ OLASZ PÜSPÖKÖK LEVELE MINDEN GYERMEKNEK

Kedves Gyerekek!

Első alkalommal írunk nektek mi püspökök. Örömmel tesszük ezt ebben az 1979-es esztendőben, a Nemzetközi Gyermekévben, és boldogok leszünk, ha levelünk elér minden Olaszországban élő gyermekhez.

Mindenki elmondhatja majd: a püspökök énnekem írtak, – és aki akar, válaszolhat is.

Hozzánk is elér annak a hangja, aki közületek egészséges, szerető családja van, és nem nélkülözi azt, ami az élethez szükséges.

De annak szomorú hangja is, akinek nincsenek szülei, vagy munkanélküliek, egészségtelen házban lakik, beteg, nem szaladhat játszani.

Hozzánk és hozzátok elérkezik azoknak a gyerekeknek a hangja is, akik így kiáltanak: éhes vagyok, félek, egyedül vagyok, az én hazámban emberek halnak meg, mert háború van.

Ne felejtjük el soha, hogy az egész világon vannak szenvedő gyerekek.

Hanem dolgozzunk és imádkozzunk együtt, hogy akinek hatalmában áll véget vetni a háborúnak, legyen bátorsága meg is tenni; aki legyőzheti az igazságtalanságokat, ne veszítsen időt; aki nélkülöző gyereket lát, ne forduljon másfelé.

Szeretből élünk

Hangunk ma egyesül a tiétekkel, hogy hangosan kiáltsuk az üzenetet: a gyerekeknek szeretetre van szükségük, hogy éljenek.

Szenvedtek, ha szüleitek nem hallgatnak meg; ha sohasem beszélnek veletek; ha otthon vagy az iskolában éppen csak eltűnnek vagy rátok se néznek.

Viszont boldogok vagytok, ha valaki figyel a szavatokra, a tetteitekre, a játékokotokra; ha látja képességeiteket és megérti vágyaitokat.

Azok a gyerekek, akiket nem szeretnek, szomorúak lesznek, és haszontalanul érzik magukat.

Az Úr mondja: „Ha az édesanya el is feledkezne a gyermekéről, én sohasem feledkezem meg róla.”

Ezt a szép üzenetet el kell mondani az egész világnak: Isten mindenkit szeret, egytől egyig.

Mielőtt a világ lett volna, Isten öröktől fogva ismeri nevünket. és nem kever össze bennünket egymással.

Isten szeretettel beszél

Istennek minden szava baráti szó. Hogy elmondja nekünk, mennyire szeret mindenkit, elküldötte még a Fiát is: Jézust.

Nyissátok ki az Evangéliumot: nektek is szól. Olvassátok szüleitek, a papok, a hitoktatók, a nevelők segítségével, és magatoktól is.

Nem vagytok túlságosan kicsinyek ahhoz, hogy megértsétek az Úr szavát, és úgy éljétek, ahogyan Ő tanít. Hiszen tudtok szeretni, megosztjátok mások-

kal, amitek van, készségesen megbocsátotok, szívesen fogadjátok, aki egyedül van, növelitek a békét magatok körül.

Én veletek vagyok

Jézus mindig él! Legyőzte a halált, feltámadt, és örökre velünk marad. Szemünk nem látja őt, de a hitünk igen!

Ahol barátok segítenek egymásnak; ahol valaki békét teremt és megbocsát; ahol valaki feláldozza magát mások javáért: Jézus ott van, és meg van elégedve.

Ahol nem szeretik egymást, ahol igazságtalanságokat követnek el, veszekszenek, egyenetlenségben élnek: Jézus ott van, hogy segítse a hibázót megjavulni és megváltoztatni az életét.

Ahol egy gyerek beteg, egy mama sír, egy öregember egyedül van: Jézus ott van, és bátorságot ad, hogy erősek legyünk a nehézségekben.

Jöjjetek velem

Örültök, mikor valaki a neveteken szólít. Hiszen ez azt jelenti, hogy észrevett benneteket, ismer, szeret.

Szép hallani, hogy nevünkön szólítanak!

Jézus is szólít. Mindenegyikünket. Azt mondja: „Akarsz a barátom lenni? Rajta, jöjj velem!”

Ha igennel felelünk, Ő nekünk is megadja képességét, hogy szeressünk; megadja az életörömet, a bátorságot a nehézségekben, az erőt, hogy megtegyük Atyjának és a mi Atyánknak akaratát.

Nem szabad, hogy csak első áldozásunk és bérmálásunk napján feleljünk Jézusnak. Hanem mindennap.

Az igent azzal mondjátok neki, ahogyan éltek: derekasan tanulva az iskolában; figyelmesen testvéreitek és szüleitek szükségletei iránt; barátként egymás között; készen megmondani az igazat és legyőzni az igazságtalanságot.

Kezeteket, eszeteket, szíveteket, minden adományotokat ne csak magatok, hanem mások érdekében is használjátok föl; főleg annak segítségére, akinek nincs ereje, nincs semmije.

Legyetek az én tanúim

Ti gyerekek is meg tudjátok ismertetni Jézust. Nem kell megvárnotok, míg felnőttök, hogy a tanúi legyetek.

Amikor békét visztek a családba, az iskolába, a játékba, amikor próbáltok jót akarni mindenkinek, mint Jézus: az ő tanúi vagytok.

Amikor tisztelettel bántok egymással, befogadjátok magatok közé a nálatok szegényebb, szeretetre szoruló gyerekeket, szívesen eljátsszotok a kisebbekkel: az ő tanúi vagytok.

Amikor beismeritek hibáitokat és becsánatot kértek; amikor rászántok egy kis időt, hogy imában elbeszélgessetek Jézussal: az ő tanúi vagytok.

A vasárnap ünnepe

Nem könnyű testvérnek ismernünk egymást. Nem könnyű őszintének és nemeslelkűnek lenni. Nem könnyű megtenni az Atya akaratát.

Senkinek sem könnyű. Nektek gyerekeknek sem.

De Jézus nem hagy egyedül küszködni. Hanem velünk van, hogy legyőzzük a hazugságot az igazsággal, a lustaságot a készséggel, az önzést a nagylelkűséggel.

Vasárnap, amikor a szentmisén találkoztok a többi keresztténnyel, újra barátságot köttök Jézussal, és megerősödtök a barátságban egymás között.

Nagy ünnep az, amikor Jézus barátai találkoznak!

Hogy megújítsuk a világot

Új világot kívántok, ahol az emberek jobbak, igazságosabbak, becsületesebbek. Ez tetszik az Istennek, sőt ő is ezt kívánja.

Ha akarjátok, örömet tudtok vinni annak, aki szomorú; barátságot annak, aki magányos; bocsánatot annak, aki hibázott; segítséget annak, aki rászorul; reményt annak, aki csügged; igazságot annak, aki téved.

Egyszerű, de nyílt szóval kéritek minden gyerek számára, hogy családjá segítsen a felnövekedésében; hogy joga legyen elegendő ételhez, egészséges lakáshoz; ahhoz, hogy veszély nélkül játszhasson; hogy iskolába járhasson, új dolgokat tanulni és barátokra leljen; hogy gyógyítsák, ha beteg; hogy megtudhassa az igazságot.

Amikor így tesztek, együttműködtök minden jóakarató emberrel, hogy új világot alkossunk, és ez tetszik a jó Istennek.

Életek ajándékával

„Mit csinálsz, ha nagy leszel?” – kérdezik néha a felnőttek.

Van, akinek már megvan a terve, a másoknak még nem.

Egy bizonyos: Jézus tovább hív benneteket, minden nap. Nagy vágyakat, csodálatos terveket önt majd a szívetekbe. Kinyitja a szemeteket szükségben lévő testvéreitek felé, és azt kéri: kötelezzétek el magatokat értük.

Ott vannak köztetek a jövőendő szülők, a jövőendő munkások és parasztok, tanítók és orvosok, a jövőendő papok, szerzetesek, nővérek.

Holnap, éppen úgy, mint ma, mindenkinek meglesz a maga helye és a betöltendő hivatása. És minden hivatás szép, mindegyiket tisztelni kell.

Az új világot, amelyet már ma kezdetek megalkotni, holnap tovább építitek, ha mindig jól használjátok mindazt az ajándékot, amit az Úr ad nektek.

Nézzetek máris körül, a családban, az iskolában, a közösségben: kinek van rátok szüksége?

Feleljetek az Úrnak igennel, étellel, imádsággal. Fogjatok össze más gyerekekkel, és együtt tanuljátok vállalni felelősségeteket.

Menjetek énekelni

Mielőtt elköszönnénk tőletek, azt is meg akarjuk mondani nektek: nem vagytok túlságosan kicsinyek ahhoz, hogy építsétek az Egyházat. Segítsetek, hogy nagy család legyen, ahol minden ember úgy érzi: várják és befogadják.

Közösen segítsétek egymást. Fedezzétek föl, hogyan vagyunk együtt az Egyházban és hogyan segítjük testvériesen egymást.

Kiáltsátok ki hangosan örömeiteket, hogy éltek, nőttök, szerettek. Nagy üzenet ez mindenki számára.

És ahogyan a zsidó gyerekek ünnepelték Jézust Jeruzsálembé érkeztekor, fogadjátok ünnepelve a közöttünk élő Urat, s mondjátok el mindenkinek a Pápa szavait: „Ne féljetek! Nyissátok ki, tárjátok szélesre a kapukat Krisztusnak!”

Így minden város és minden ország – a ti segítségetekkel is – barátságosabb és testvéribb lehet.

Menjetek és énekeljétek bele mindenkibe az új világot váró reményeteket.

Üdvözlünk és megáldunk valamennyiteket és kedveseiteket is.

A ti püspökeitek

Róma, 1979. április 8, Virágvasárnap

PÁZMÁNY PÉTER PÜNKÖSDI PRÉDIKÁCIÓJÁBÓL

Mely drága ajándékokkal ékesítettik, akinek Szent Lélek adatik

Bévebben ismérteti a Szent Írás, bennünk-való cselekedetét a Szent Léleknek, mikor ötet víznek és tűznek nevezi: mert az ellenkező elementomok viaskodó tulajdonságaival és cselekedetivel, azon egy Szent Léleknek a hívekben, sok csodálatos cselekedetét ismértetnek: mellyekkel melegít az isteni szeretetre, hidegít a világi dolgokra: nedvesít az üdvösséges gyümölcsözésre, szárazt a testi indulatokra: felemel a mennyei kívánságokra, alányom a magunk aláztára. Egy szóval: miképpen testi életünkre, tűznél és víznél semmi nincs hasznosb; úgy, a mi lelkünk javára, semmi hasznosb és szükségesb nincsen a Szent Léleknél.

Először azért: Önnön-maga Christus, víz-nek nevezi a Szent Lelket (Jn 7,38). Nem záporosóból áradott pataknak, vagy álló-víznek; hanem eleven forrásból eredett folyó-víznek, mely szünetlen foly és mindenkor újabb vízzel bévelkedik.

Első és legszükségeseb haszna a víznek: hogy nem gyűjtya, mint némely italok, hanem előltya szomjúságát, a ki issza. Ezt a tulajdonságot dicsíri Christus abban a vízben, mellyet ő ád: és azt mongya; hogy tellyességgel mególtya lelki szomjúságunkat (Jn 4,13). A mi lelkünkben két-féle szomjúság vagyon: egyik ártalmas; mert betegségből származik: úgy-mint a világi gazdagságok, böcsülletek, gyönyörúségek kívánsága; mely soha ezek italával meg nem szünik. Azért ezt a szomjúságot, a Szent Lélek Isten vize akkor óltya-el, mikor meggyógyítyta betegségünket és szájunk ízit úgy megváltoztattya, hogy útálljuk, amit eléb

szomjúhoztunk; keserűnek ismérjük, amit eléb édesnek tartottunk. Másik szomjúsága a léleknek egészséges: mellyel Istent és a mennyei jókat szomjúhozza. Ezt a szomjúságot el nem vészi, sőt neveli és gerjeszti a Szent Lélek, úgy, hogy aki ő-benne legtöbbet iszik, leginkább szomjúhozza: Uram, add nekem azt a vizet (Jn 4,15).

Másik tulajdonsága a víznek: hogy testünkről és egyéb czulánkról (ruhánkról) elmosogat minden mocskot és rútságot. A Szent Lélek sokkal csudálatosban kimossa és megtisztítja lelkünk szennyét. Mert a víz csak megszabadítja a testet a hozzá-ragadott mocskoktól, hogy a testnek tulajdon szépsége vagy rútsága, magán maradjon. De a kit megtisztít a Szent Lélek, azt minden-féle rútságból kitisztítja. Ennek-felette, a mosás-után, maga-is benne-marad, és lakást szerez nálla (Jn 14,23). Végezetére, nem hadgya a kitisztult lelket természet-szerént-való állapotában, hanem a hónál fejérbbe teszi (Zsolt 50,9).

Harmadik cselekedete a víznek, az; hogy öntözi és sírosítja a földet. Ha a Szent Lélek vízával nem öntöztetik a mi lelkünk, olyan, mint a föld eső-nélkül (Zsolt 142,6). De, mihent ezzel a mennyei vízzel öntöztetik lelkünk: olyan lé-szen, mint a folyó-víz-mellett plantált szép fa (Zsolt 1,3): levelezik, zöldellik, gyümölcsözök: szent gondolatokat, áfatos indúlatokat, istenes jószágokat nevel bennünk.

Sokkal különben és felségesb módon élteti a Szent Lélek, akiket öntöz, hogy-sem a víz a füveket és fákat. Mert a víz-öntözés nem változtattya természetit a fának; a vad-körtvélyből bergamotot vagy kármány-körtvélyt nem nevel. Akár-minémü vízzel öntözzed a tövisset, szőlőt nem szedhetsz rólla. De a Szent Lélek vize, mellyel lelkünk öntöztetik, csudálatos-képpen elváltoztattya, felmagasztallya és hatalmas méltóságra emeli lelkünket. Megeleveníti a bűnbé-holtakat és természet-felet-való gyümölcsözésre vastagítja.

Ez a víz, keresztyének, melyre Christus nagy kiáltással hí minket: ha ki szomjúhozik, jőjön hozzám és igyék (Jn 7,37): ingyen pedig, ezüst-, arany- és minden csere-nélkül adgya ezt a drága vizet. Oh áldott víz! Oh üdvösséges ital!

Másodszor: a Szent Lélek jövetelét írván Szent Lukács, azt mongya: hogy úgy jött, mint tűz (Csel 2,2). Tűznek neveztetett a Szent Lélek, mikor Christus azt mondotta, hogy tűz bocsátani jött e világra (Lk 12,49). Azt kel ebből tanul-nunk, hogy azt cselekszi lelkünkben a Szent Lélek, amit külső-képpen cselek-szik a tűz a testi állapotokban.

Egyik cselekedete a tűznek, hogy nem csak a vasat rosdátúl és egyéb érczeket hulladékoktól: de a rétet és szántó-földet is haszontalan avartúl és gazoktól megtisztítja és tisztítása-által gyümölcsözövé teszi. Azért, mikor a szorgalmatos gazda, régi gond-viseletlensége-miat tövistül és gaztúl megso-ványítattott földét hasznossá akarja tenni: elsőben tüzet vet az avarba: ez-által tisztítja és készíti a földet az ekéhez, kaszához. Az Isten mezeje a világon meggyökerezett gonosságok tövisse-miat nem szenvedheti vala a törvény eké-jét; be nem vészi vala a jó magot; tövisnél, bojtórjannál és több veszedelmes gaznál egyebet nem termett vala: tüzet bocsáta Isten Pünköst napján e világra;

felgerjeszté az Apostolokat: nagy zúgó és sebessen-fúvó szelet támaszta reájok, mely a tüzet az egész világra terjesztené; és megégetvén a hamisságok, bálványozások, istentelen erkölcsök tövissét, az Evangélium ekéjéhez készítené e világot: hogy az-után, ama mennyből hozott jó mag, az Isten Igéje, belévettenék, felnevekednék és bévségesen gyümölcsöznek.

A föld első teremtésében a Szent Lélek vette-el magtalanságát a földnek és víznek (Ter 1,2): ő tette tenyészővé, elevenítő magvának erejével. Amit akkor a külső és látható elementumok szépítésében cselekvők a Szent Lélek, azont cselekedte Pünköszt napján az emberek lelkével. Mert ő, Spiritus vivificans, elevenítő lélek: mihent világra bocsátaték, mingyárt megújula, megszépüle, az üdvösséges életre, a szent és tekéletes erkölcsökre megelevenedék ő-általa a világ.

Másik ereje a tűznek: hogy az igen lágy földet, melyet egy szalmaszállal által-lyuggathatsz, erős téglává, cseréppé teszi, kővé változtattya. Hová lehet lágyab és gyengébb edény az Apostolok-nál, a Szent Lélek vétele-előt? Péter, aki feje vala a többinek, egy leány szavára esküszik, átkozódik, hogy nem isméri Christust: minnyájan bérekeszkedtek (bezárkóztak), félelmesek, gyengék voltak, valamíg mennyei tűzzel meg nem keményedének. De mihent ezzel a tűzzel megelevedének, bátorodván és vastagodván, nem-csak szókat, hanem veréseket és vér-ontásokat-is örömmel szenvedtek, bátran dicsekedvén, hogy sem élet, sem halál el nem szakaszt minket az isteni szeretettől (Róm 8,35kk). Menyi ezer gyenge szűz leányzók; menyi gyarló és apró gyermekeskék; menyi gazdag urak és bölcsök, örömmel mentek a halálra Christusért? Köszönnyük annak, hogy a mennyei tűz megkeményítette és törhetetlenné tette a gyenge lágy földet.

Nem-csak a tűrésben, hanem a cselekedésben-is csudálatos erősségek volt az Apostolok-nak, ettől a mennyei tűztől. Láttátok-e a nagy álgút, valamíg tüzet nem adnak gyújtó lyukába, semmit nem ront; semmi ereje nincsen; akár-mely gyermek körülé forog és kezét vagy fejét beléje teszi; de, mihent a tűz megilleti gyújtó lyukát, rettenetes pattanással kőfalokat ront; és valamit előtte talál, földre dőjti, ontya. Illyenek valának az Apostolok; a Szent Lélek vétele-előt semmi erejek nem volt: de, mihent a mennyei tűz benne felgyújtaték, senki ellenek nem álhata. A Szent Lélek tüze, az Apostolok szűvében meggyúladván, lángját szájokon kibocsátotta; és ennek gyors indulattját senki meg nem taróztathatta.

Harmadik tulajdonsága a tűznek: hogy, noha meg nem lágyította, amit a melegség keményített, hanem inkább keményíti: de, amit a hideg keményít, azt a tűz elolvaszta. Panaszkodással mondotta régen Isten, hogy az emberek szíve gyémánt keménységre jutott. De, mihent a Szent Lélek tüze megilleté ezt a keménységet: megolvadának a jegek; meglágyulának a vasak; elváltozának a kemény szívek (Zsolt 147,18; Ez 36,26). Ki nem tudgya, mely kemény vala a Szent Pál szíve, mikor a híveket öldöklí-, mészárollya-vala? de mihent a Szent

Lélek illeté szívét, úgy meglágyúla, mint a viasz; és csak azt kiáltá: Uram, mit akarsz, hogy cselekedgyem? (Csel 9,6).

Negyedik cselekedete a tűznek, hogy a setét házat megvilágosítta és min-dennek kimutattya színét, melyet a setéség befedett vólt. Oh mely nagy vak-ságban, mely veszedelmes setéségben vagyon a mi lelkünk, ha a Szent Lélek tűzével nem világosítatik!

Oh mely csudálatos, mely hasznos és üdvösséges tűz a Szent Lélek tüze! Ez a földi embert mennyeivé változtattya: a setéségben-lévőket megvilágosítottya: a hidegeket felgerjeszti: a nehéz és földhöz ragadott szíveket felemeli: a kése-delmeseket serényekké teszi. Ez emészti lelkünk rosdáját: tisztítottya úndoksá-gát: változtattya és tűzessé teszi kívánságát.

Ezt a drága tüzet, ezt az üdvösséges vizet, nem-csak az Apostolok-ra bocsá-totta Christus Pünköst napján: hanem kész mireánk fejenként szállítani, ha ennek vételéhez méltó készüllettel találhatunk. A testi emberben az Isten Lelke nem marad; de a Szent Lélek-által a test lelki tulajdonságokba öltözik; mint a tüzes vas részesülni szokott a tűznek tulajdonságaiban.

Lássátok azért, keresztyének, mellyik lelket választjátok.

(ÖM VII. 79–90)

Imádság az életért

Aldott legyen az élet

Mondom nektek: jó élni

Aldott, aki szült és gyöngéden szoptatott

Aldott a termékeny mag a méhben

Aldott a növekvő embrió, akinek ma kell megszületnie

Aldott Istennek minden teljesen kifejlődött gyermeke

Aldottak mind a gyermekek az egész világon

Aldott minden édesanya, aki megszüli gyermekét

Aldott minden édesapa, aki eltartja a csontjából való csontot, a húsából
való húst

Aldott minden orvos, aki elutasítja, hogy életet öljön, de igyekszik életet
menteni

Aldott legyen az ÉLET csodája és az ÉLET Ura, aki gondoskodik minden
élő teremtményéről

Aldott legyen Szűz Mária, aki nem mondott ellene, hogy Isten Fiát anya-
öleiben hordja

Aldott legyen az Úr Jézus, aki nem vetette meg, hogy magzat legyen a
szűzi méh szentélyében.

(Márton testvér)

„A VILÁG PLÉBÁNOSA“

Az amerikai kommentátor, aki így nevezte a Szentatyát, aligha ismeri a hasonló című, kedves XXIII. János pápa-életrajzot. A kifejezés szinte magától adódik, ha figyeljük fáradhatatlan utazásait. Különben „egy ‚mozgékony‘, szolgálatában dinamikus és ‚policentrikus‘ pápa eszméje teljesen beleillik Jézus programjába és akarátába. Nem járta-e ő be Palesztinát egyik végétől a másikig, és nem parancsolta-e meg tanítványainak, hogy mindenhová menjenek el terjeszteni az evangéliumot?” (Oss. Romano) Így beszélt útvjáról a pápa is a rákövetkező általános kihallgatás elején:

„Valóban a hit útja volt, semmi más; csakis azért tettem, hogy hirdessem az evangéliumot, hogy ‚megerősítsem testvéreimet‘, vigasztaljam a szomorúakat, tanúságot tegyek Isten szeretetéről, megmutassam az emberiségnek transzcendens rendeltetését. Mint Szent Pál, nem hirdettem mást, csak Krisztust, az értünk megfeszített és feltámadott Krisztust! (vö. 1Kor 1,23) A hit útja volt, mert az imádság útja, középpontjában mindig az Isten szaván való elmélkedéssel, az Eukarisztia megülésével és a Szent Szűz segítségül hívásával. ‚Vándor hitoktatás‘ is volt, amelynek során szándékom szerint mindenütt, mindenfajta embernek kiemeltem a katolikus tanítás hiteles és eltörölhetetlen örökségét. És a béke, a szeretet, a testvériség útja, amely elvitt az ENSZ székhelyére. Amint a tömegekkel való minden találkozásomban, úgy mindenekfölött ott, Krisztus és az Egyház nevében az igazságosságot és békét óhajtó népek tolmácsaként léptem föl, a szegények, a szenvedők, az elnyomottak, az alacsony-sorsúak, a gyermekek nevében.“

A pápa 9 nap alatt 15 helyet keresett fel, 76 beszédet mondott. (Valamennyit maga készítette el kézírással, lengyelül – néha dudorászva fogalmazás közben –, majd az angol fordítást ismét átnézte.) Mindenfajta emberrel találkozott: püspökökkel, papokkal, nővérekkel, kispapokkal, betegekkel (csak Knockban 2500!), a háború nyomorékjaival, – államférfiakkal és földművesekkel, öregekkel, fiatalokkal, gyerekekkel, – írekkel, lengyelekkel, ukránokkal, olaszokkal, a Fehér Ház tízezernyi előkelő vendégével és a nyomortanyák népével.

Írország, „a szentek szigete“, komoly lelki előkészülettel várta a pápát. Pl. a nunciatúrán fölfektetett albumban több mint 200 000 ember kötelezte magát aláírásával – külföldiek is –, hogy a szentolvasó imádkozásával kéri Isten kegyelmét erre az útra. „Nagy mozzanatok“ voltak itt: a dublini Phoenix-parkban bemutatott szentmise, az északi határon fekvő Droghedában elmondott megrázó békefelhívás, Galway-ben a fiatalok miséje, a knocki kegyhely meg-

látogatása (voltaképpen ennek jubileumára hívták meg) és a limericki mise, amelynek homíliájában átfogó programot adott az ír népek.

„Szombattól kezdve Írország egész népe zárándok nép volt, és az egész nemzet imádkozott” – mondta búcsúköszöntésében az ír primás. Az ország 4 és fél millió lakosából becslések szerint felénél több személyesen látta a pápát. Csak a Phoenix Parkban ezer pap áldoztatta a tömeget. A hagyományos ír tartózkodás („mi nem kiabálunk, nem verjük össze a tenyerünket, hanem imádkozunk a pápával és a pápáért”) hamarosan teret engedett a forró lelkesedésnek. Emellett valami meleg családiasság jellemezte az egészet. Egyre-másra felhangzott a szokásos ír köszöntés: „százezerszer Isten hozott”, a köztársasági elnöktől kezdve a fiatalok szónokáig. A hívők elárasztották a plébániákat a pápának szánt ajándékokkal: gyümölcsökkel, kegytárgyakkal, levelekkel, – a legszerencsésebbek a pápa szállásán adhatták le őket. Egy 84 éves öreg a limericki mise felajánlásakor viseltes olvasóját vitte az oltárra. Amerre a pápa járt, kétfélét kellett egyre megáldania: új templomok alapköveit (csak Knockban 34-et) és fiatal facsemetéket, amelyeket elültetnek a látogatás emlékére. A fiatalok nevében így köszöntötték: „Hisszük, hogy Krisztust és az ő szavait kapjuk tőled, Péter utóda. Hisszük, hogy vezérünk és fejünk vagy, mert hiszünk; kérjük, erősítsd meg hitünket és vezess, szelíden, de szilárdan. Nekünk fiataloknak nagy dolog a te jöveteled; követni akarjuk ezt az utat: az igazságot. Adja Isten, hogy az ő segítségével tovább vezethess és segíthess bennünket.”

„Remélem, hogy kapcsolatba jutok a néppel. Ez a fontos” – mondta a pápa az újságíróknak. Erre sohasem sajnálja az időt. Autója lépésben halad az úton, misére menet száz meg száz kezét szorít meg a kordonon át, mindegyre fölkap egy-egy gyereket, hogy megcsókolja. („Pedig nincs szüksége szavazatokra, – tehát szívből teszi” – jegyzi meg a rosszmájú amerikai riporter.) Amerikában a farmer-mise után még azt is megtette, hogy a biztonsági szervek kétségbeesésére egyszerűen a tömeg közé ment, amely nyomban összecsapott körülötte. Mindebből persze nemcsak a következik, hogy sok névtelen kisember visz magával életre szóló emléket, hanem a napirend állandó eltolódása is egy-két órával. Ezzel most már szokásosan számol mindenki. A Fehér Házba vivő útján a pápa cinkosan jegyezte meg az ünneplőknek: „A ti hibátok, ha elkésem!” El is késett 11 perccel.

A belső viszályoktól szaggatott ír nép föllélegzett az öröm e napjaiban, és megerősödött a kereszténység nem könnyű útján. Akik valami látványos politikai eredményt vártak, azok természetesen csalódtak. De a pápa megtette, amit tehetett: erősítette a békeakaratot a jóindulatú lelkekben. „Ne veszítsétek el bizalmatokat, hogy meghallgatják a hangomat. És ha nem is hallgatnák meg: jegyezze föl a történelem, hogy Írország életének egy nehéz pillanatában Róma püspöke eljött országotokba, hogy veletek volt és imádkozott a békéért és kiengesztelődésért, az igazságosság és béke győzelméért a gyűlölet és erőszak fölött.” (Droghedai beszéd.)

„Csodálatos és emlékezetes élmény volt mindnyájunknak – írja valaki. – Eltekintve elképesztő kitarásától – hiszen kimerítő napirendje volt mindennap ittléte alatt – leginkább mély lelkesége és imája ragadott meg. Az evangéliumi üzenet felszólítását prédikálta, minden fölhígítás nélkül. Olyan pozitív és reménnyel teli volt! Különösen megragadó volt a fiatalokkal való viszonya, a jóra való képességükbe vetett hite, áhítata a Szűzanya iránt és a betegeknek és szenvedőknek, értékes apostolságuknak megbecsülése.“

Ha az írországi látogatás egységes képet mutat, akkor az amerikaiak mérlege korántsem ilyen egyszerű. A pápa ott egy nemzetiségileg és világnézetileg teljesen pluralisztikus földre lépett, ahol a lakosság 38 %-a semmiféle egyházhoz tartozónak nem vallja magát. A szokásos „amerikai stílus“, a pápa ünneplése reklámokban, slágerekben stb. sokakat zavart. Őt magát, úgy látszik, nem: mint realista tudomásul vette a tényeket. Készséggel vette át a fiatalok ajándékait: farmernadrágot, gitárt (amin tud is játszani), zenekaruk játéka közben kézmozdulataival a dobolást mímelte, mikor valaki a galambbúgást utánozta neki, a maga „lengyel módján“ viszonzta, és amikor 9 percen át nem hagyták szóhoz jutni, csak ennyit mondott mosolyogva: „Tudjátok, mit jelent ez: felforgatjuk a programot.“ Hanem aztán mikor szóhoz jutott, igen komoly dolgokat mondott nekik, és meg is hallgatták.

A pápa, találó „Shepherd I“ (Első Pásztor) nevet viselő repülőgépén, hatalmas távolságokat járt be. Itt is csak a főbb pontokat soroljuk fel: Bostonban lépett amerikai földre. Szentmiséjében, a gazdag ifjú evangéliumát elemezve, már felcsendült igehirdetésének alap gondolata: „Kövess engem!“ New Yorkban egy napot az ENSZ székházában töltött; este a Yankee-stadionban mondott misét, fölkereste Harlem és South Bronx két nyomornegyedét. („Jelenléte itt ma este annyit jelent, hogy mi is érünk valamit“ – fogadta a bronxi lelkész.) Másnap így vett búcsút New York-tól: „Egy városnak mindenképp fölélekre van szüksége, ha emberi lények igazi otthona akar lenni. Nektek embereknek kell megadnotok ezt a lelket. Hogyan? Úgy, hogy szeretitek egymást.“ – Philadelphiában imádkozott Neumann Szent János püspök sírjánál, elment az ukrán székesegyházba, misézett papoknak és szeminaristáknak. Okt. 4-én délután Des Moines-ben (Iowa) farmereknek mutatott be szentmisét, buzdítva a föld szeretetére és a nélkülözők segítségére. (Ezt a kitérőt csak pár héttel előbb iktatták be: egy földműves hívta meg levélben a pápát!) Másnap Chicagóban a lengyeleknek misézett, majd rendkívüli püspökkari ülésen nagy beszédben szögezte le az Egyház tanítását, elsősorban erkölcsi alapelveit. Este a szimfónikus zenekar hangversenyén vett részt, meggratulálva a vezénylő magyar Solti Györgyöt. Okt. 6-a Washingtonban a közéleti személyiségeknek volt fenntartva, beleértve a Carter elnökkel való személyes találkozást. A másnapi zárómise után visszaindult Rómába. – A túlszűfolt, fárasztó program során, korán kezdődő és éjszakába nyúló napokban, a pápa elnyúhatetlennek bizonyult. Igaz, megesett, hogy a zajos helikopteren édesdeden elszunyókált. (Az embernek önkéntelenül is a Genezáret tavi jelenet jut eszébe.) De a következő talál-

kozón már ismét „elemében volt“. Legnagyobb „teljesítménye“ talán mégis az, hogy tudott egészen „személyes“ maradni. „Mintha csak ő lett volna meg én” – fogalmazta egy 16 éves fiatalember. A Szt. Patrik székesegyházban a laudes végén gratulál a fiatal kórusvezető papnak, rögtön észreveszi, hogy verejtékes a homloka, és letörli a zsebkendőjével. Az ENSz székházában megtudja, hogy egy fiatal titkárnőt agyutumorral operáltak. Nyomban fejére teszi a kezét, és külön megáldja. Des Moines-ben egy 5–6 éves fiúcska köszönti, akivel aztán senki sem törődik tovább. A pápa visszahúzza maga mellé, és védi a tolongásban. Ilyesmit nem felejtenek el az emberek.

Humora, szellemessége sosem hagyta el. „Szentatya, én a polgármester vagyok” – mutatkozott be Mr. Koch New York-ban. „Majd igyekszem jó polgár lenni” – biztostlítja a pápa. „Őn jó polgár. Őn a világ első polgára.” – Carter elnök egy lengyel mondattal üdvözli; válaszában nyomban gratulál a lengyel kiejtéséhez, jóízű nevetésre fakasztva a körülvevő notabilitásokat. Az ENSZ székházának egyik emeletén a kalauzoló Waldheim főtitkárnak megjegyezte: „Látom, sok hölgy van itt; ez jó a békének. Jó jel, hogy több nő van a világon, mint férfi!”

Mit várt Amerika népe a pápától? A kiábrándult társadalom s főleg a mélyen megosztott kereszténység szomjazik egy „leader”, egy kiemelkedő, mégis megközelíthető erkölcsi példakép után. II. János Pálban pontosan ezt kapta meg. A hit örömet árasztó egyéniségével vonzóvá tette a keresztény tanítást. A lelkesedés nagysága magát a pápát is meglepte. Az emberek közel érezték magukhoz: „Olyan volt, mint egy testvér.” „Egészen olyan volt, mint egy egyszerű ember.” „Úgy beszél a néppel, mint a családjával.” És tömegben is szokatlanul kulturáltan viselkedtek a jelenlétében: apró jele annak, hogy pl. igen kevés szemetet hagytak maguk után. New York köztisztasági hivatalának mindössze 50 dollárjába került a takarítás! „Erélyes a szószéken, de kedves az utcán” – volt a közvélemény. És mert szerették, szívesen és lelkesen meghallgatták a komoly, igényes, nem egyszer kellemetlen igazságokat, amelyeket elmondott. Nem jelenti ez persze, hogy mindenki elfogadta ezeket, – még kevésbé, hogy meg is fogadta. De bámulatos, hogy mindenki osztatlan elismeréssel adózott neki, azok is, akik nem értettek vele mindenben egyet. Meleg embersége mellett bizonyára sugárzó erejű, életével hibátlanul alátámasztott meggyőződésének köszönheti ezt. „Mindig úgy beszélt, mint aki pontosan azt is gondolja, amit mond.” Tény, hogy a jobbakat komoly lelkiismeretvizsgálatra ösztönözte. Az ismert papszociológus, Greeley a nem keresztények ajkára adja a kérdést: „Ha ez a varázslatos, bámulatos, erőteljes ember képviseli a katolicizmust, akkor ti többiek hogy nem vagytok ilyenek? Hol a ti reményetek, a nevetéstelek, a bizó örömtötök? – Bizony nehéz szerepet szabott elénk!” Egy névtelen cikkíró találoán summáz: „Úgy tetszik, János Pál pápa amerikai látogatásának főcélja egyszerűen az volt, hogy megint megkedveltesse a lelki igazságokat. Táplálékot ajánlott föl a szellemi rosszulapláltságban szenvedő ame-

rikaiak lelkének. Egy rövid látogatás során mindent elmondott, amire szükségünk van, hogy problémáinkat világosan meglássuk.“

Megnyilatkozásai közül kiemelkedik az ENSZ-ben mondott nagy beszéd (rövidített formájában pontosan egy óra hosszat tartott), ahol valóban „az emberiség lelkiismerete“ gyanánt szólt. „Mi mást mondhattam volna ez előtt a politikai jellegű fórum előtt – mondta utóbb –, mint ami az evangéliumi üzenet magvát alkotja?“

Előjáróban megállapította: meghívása arra vall, hogy az ENSZ elfogadja és tiszteli az emberi kérdések vallási és erkölcsi dimenzióját. Üdvözölte a földkerekség valamennyi és minden egyes emberét. Fölidézte az emberi jogok nyilatkozatát, amely nem maradhat pusztá betű. Megismételte VI. Pál emlékezetes szavait: „Soha többé, soha többé háborút! Soha többé egymás ellen vagy akár egymás fölött; mindig, mindenben egymással!“ Az Egyház békéért imádkozik, békére tanít, békére nevel. A fegyverkezési hajszát azonban csak az szüntetheti meg, ha a gyűlölet és rombolás okainak gyökeréig hatolunk. A háború szelleme szükségképpen kifejlődik ott, ahol megsértik az ember méltóságát és elidegeníthetetlen jogait. Két fő veszedelem fenyegeti a mai világot: az anyagi javak „félelmetesen egyenlőtlen“ elosztása a vele járó feszültségekkel — és a lelki sérelmek, mindenféle diszkrimináció. Mint az Egyház első pástora, a pápa külön is kitért a vallásszabadságra. Beszéde végén a nemzetközi gyermekévre hivatkozva föltekint a drámai kérdést: „Tovább gyűjtögetjük-e a gyermekek új nemzedékének feje fölül az általános irtás fegyvereit, amelynek eszközei ott vannak a modern államok, főleg a nagy világhatalmak kezében? A fegyverkezési versenyt kapják-e tőlünk kikerülhetetlen örökül?“ — A beszédet azóta fölvetették az ENSZ hivatalos dokumentumai közé.

Wojtyła pápa egy éves szolgálata alatt három földrészen már egész sor országot járt be. Kétségtelen, hogy nemcsak a pápa hat útjai során az emberekre, hanem órá is formálón hatnak tapasztalatai. Az is bizonyos, hogy a siker útja mindig veszedelmekkel jár. Mély lelkiségével ő maga van ezzel leginkább tisztában, azért idézte azóta ismételtlen és nyomatékosan az Úr Jézusnak a „haszontalan szolgáról“ szóló szavait. A támogatást, amelyet tőlünk, „térdenálló segítőitől“ annyira kér, bizonyára akkor adjuk meg, ha nem „szupersztárnak“ nézzük Szentatyánkat, nem esünk „triumfalizmusba“, de igenis éljük a hit öntudatát és örömét, igyekszünk megfogadni a legfőbb pásztor útmutatásait, és sokat imádkozunk érte, úgy, ahogy kérte: „hogyan hű maradjak küldetésemhez, és hogy mindig csak ezt ismétljem: haszontalan szolga vagyok. Amen.“ (A Pompeiben mondott beszéd vége.)

R.

ITT VAGY VELÜNK, URAM!

Kis szobám ajtaja, ahol szólongattuk egymást, Te meg én, nyitva volt, és — egy ember jött be rajta. Te voltál az ajtaja. És az én „Te“ szócskám, útban Feléd, egy ember szívébe hullott. Most már nem tudom, ki szólított előbb, ki verte föl bennem először a „Te“ szavát: Te vagy az ember. Azt sem tudom

már, hányan vagyunk a szobácskánkban: hárman-e, ketten, vagy csak egyvalaki? És nem tudom, hogy mekkora: tágas messzeség-e, amelybe kiléptünk, magunk mögött hagyva teremtésed apró előszobáit, vagy egy rejtett, bizodalmas sarok világod legbensőjében?

Hadd beszéljek hát Neked szeretetem szívbeli egységéről, kettenlétemről és hármanlétünkről! Roppant csillagainkról kicsiny földeden túl, meg a paradicsomi zuzról nagy világod közepén!

Együttlétem azzal az emberrel, akit Te vezettél be hozzám, hogy Feléd indított „Te” szavam órá találjon... Ó, mit eszeltél ki Te itt! A szeretet ez íránt az egyetlen ember íránt, akit nekem ajándékozta, egészen más, mint a többi ember íránti szeretet, amit parancsoltál. Voltaképpen már több, mint szeretet, de hát mi érne túl a szeretet csúcsain! Hiszen a szeretet Te vagy, és Rajtad túl nincsen világ! Ez az együttlét nem térbeli; nagyon is gyakran éppenséggel elválasztanak messzenyúló hegláncok és mindenféle mély vizek. Minden térnél mélyebb együttlét, és még ennél is több. A lét legvégső mélyeibe ér, legalsó alapjaiig, le egészen Hozzád. Mert ott árad ki Belőled magadból, mint saját életed és szereteted kútja. És szeretetünk megnyilvánulásai mintegy az örök forrásaidd fölél épült látható házikó. Együttlétünk Fiad Szívébe ér, Szívének és Egyházának titkába. Ezért misztérium, ezért szentség, szent hasonmása annak a nagy szövetségnek, amely minket a Te Igéddelel egyesít.

Kölcsönös birtoklás és élvezés ez, s ugyanakkor kölcsönös adás, átadás, odaadás. Kölcsönös megértés, kölcsönös bizalom, és még több: mert ez a megértés és bizalom már túl van minden vágyon, hogy megértsünk es hogy megértsenek bennünket, ez a bizalom megelőz minden elhatározást, hogy bízni akarunk. Szünet nélküli ide-oda áramlás, — és még több: több, mint amit egymásnak mondani, egymással közölni lehetne. Mert mindaz, amit szavakba foglalhatunk, csak a peremről való. De a fénykör közepébe nem hatol szem, szó nem tér vissza onnét hírnökül.

Ez az együttlét szebb és fontosabb, mint minden egyéb körskörül. Világod minden dolga közül csak egy a fontos számomra, — az ember, akit nekem adtál, hogy hordozzam őt kettenlétemben, mert tőle termékenyült meg a lelkem. Valami új kezdődött akkor bennem, új alakult ki bennem: új szenvedés és új boldogság. Együttlétünk szülte ezt magából, ezt a szenvedést, ezt a boldogságot. Szeretetünk gyermekeként jött a világra. És úgy látszott, ki nem merítjük egymás termékenységét.

Hadd beszéljek most Neked fájdalmunkról, hadd halmozom figyelő Szívedre szeretetem terhét, amelyet életemre halmozta. Hadd rejtem síró szememet egy kissé a Te öledbe. Lásd, az ember, akit szeretek, mert Te rendelted, parancsoló édességgel, hogy szeressem! Egy ember sem okozott nekem ennyi szenvedést. Folytonosan remegnem kell érte. Nem azért, mintha talán megint elvehetnéd; mert amit Te egyszer így ideadtál, azt nem veszed el többé. Nem is szeretetéért és hűségéért reszketek. Ó, akik így tesznek, semmit sem tudnak

még a szeretetről. Szeretetünk és hűségünk nem a mi művünk; a Te parancsodban és hívásodban van az alapjuk. Tied mindenestül, letétemény Benned, mint valami kincseskamrában. A hely és idő korlátai miatt sem szenvedünk olyan nagyon, legföljebb egy kicsit. Igen, igaz, mindig közibénk tolakodnak; messze dombok akadályozzák meg, hogy láthassuk egymást, vagy akár a világosságot is egymás ablakában. És minden útkanyarnál látjuk – nem jönni egymást. A szépet és fölségeset, amit oly gazdagon szórtál szét világodban, legtöbbször nem mutathatjuk meg egymásnak, nem csodálhatjuk egymással, s így fájó szépség lesz és keserű édesség. Nehéz és keserű egyedül élvezni az édességet, mert csak két „te” közös örvendezéséből – egyiktől a másikig – árad meg az öröm, csak így növekszik nagysága észrevehetőre. Éppúgy, mint a szenvedés: két „te” közös fájdalma, egyiktől a másikig, végtelen fájdalommal lesz. Éppen ez a mi legbenső fájdalmunk, ez valójában minden szenvedésünk eleven és fájó idege: mindegyikünk kénytelen szenvedni hagyni a másikat.

Utunkra kell bocsátanunk egymást, mindegyikünknek a saját útját kell járnia, befelé a saját sötétjébe, a saját veszélyeibe, a saját magánakvalóságába. Mindig marad egy végső útdarab, ahol mindenkinek egyedül kell mennie, ahol magára kell hagynom útján a másikat, és ez éppen a nehéz és sötét útszakasz a szenvedés hegyének ormáig. Mindenkinek el kell oda bocsátania a másikat, egyes-egyedül, és éppen ez a saját Golgotája. Mindegyik a másik fájdalmát szenved, és az olyan különböző a sajátjától, mint a „te” kiejtése különbözik attól, ha „én”-t mondunk. Nem határolt és nyugvó fájdalom ez többé, hanem kisugárzó és áradó, egyik ponttól a másikig terjedő, áramló. A „te” felől az „én” felé folyik, majd újra vissza, ide-oda egyre, folytában duzzad, feltorlódik, és mindegyikünkben számtalan lépcsőfokot emelkedik, mint partjai közül kilépő folyam; aztán visszaörvénylik a szeretett lényhez, benne ugyanúgy tovább árad, s még magasabbra csap.

De nézd, a szenvedés mindig följebb magasló csúcsa mellett a boldogság csúcsa is mind magasabbra emelkedik. Olyan ez, mintha egyik a másik tükörképe lenne, de igazából két különböző hegy. Integetnek egymásnak, és versenyt futást rendeznek. Minden fájdalmat, ami szíven talál bennünket, kiegyenlít ismét ennek a paradicsomkertnek áldott boldogsága. Minden éjszakát mindig újra elűz az ott sugárzó örök világosság. Ettől a világosságtól világít a Te többi teremtményed, s izzani kezd szépségben és örömben ennek a lámpának sugárkórén. Úgy, amint katedrálisaink titokzatosan vibrálnak és remegnek az örökmécs szelíd izzásától, amely jelenléted oltárain ég. Ó, milyen szép lesz a Te világod, ha ebből az Isten teremtette szögletből nézhetjük! Ezért a zugocskáért érdemes élni, még ezeken a sápadt és hűvös alkonyokon is. Ó, Uram, mit is eszeltél ki ezzel a boldogságos szenvedés eltöltötte kettenléttel! Egyszerre kell sírnunk és ujjonganunk. És ha erre ráeszmélünk, akkor zokogunk mindketten a hosszan elfojtott fájdalomtól és az elviselhetetlen örömtől; együttlétünket elárasztják a könnyek, s nem tudjuk, a legkeserűbb fájdalom vagy a leg-

üdvözültebb boldogság készít-e a sírásra. Szívünk egyszerre nyugtalan és békés, elragadtatott s ugyanakkor meghitt nyugalomban pihen. Ha azt mondtuk egymásnak: Milyen boldogok vagyunk, akkor sírtunk, és örömünk legvidámabb óráiban keservesen birkóztunk a szívünket eltöltő nyomasztó fájdalommal.

Így hát a mi világnagy kis szobánk tele van ellentmondásokkal; oly nagyok ezek, mint – Te magad. Mert hisz Te itt vagy benne, itt vagy velünk, Uram! Ugyan miért nem kérdeztél meg bennünket soha egyenként: „te, jobban szeretsz te engem, mint az embert?” Magam is nevetek, ha így kérdezem. Hiszen nem is tudtál volna egyenként kérdezni. Mindig együtt feleltünk volna: Hisz Te itt vagy velünk, Uram! Föl sem tehetted volna ezt a kérdést, mert csak olyan emberekre áll és olyanoknak érthető, akik kívül élnek a Te gyönyörűsége zugocskádon. Mielőtt megtaláltalak Téged mint társamat, mielőtt megtanultalak „te”-nek szólítani, én sem értettem, hogyan férhet össze az Irántad való szeretet egy ember szeretetével. És sok ember nem érti ezt, s egyre kérdezzetnek: Vajon nem szeretem-e jobban a gyermekemet vagy az uramat, mint Téged, Uramat és Istenemet? Hogy is kérdezhetik így! Akkor ők még nem mászták meg a Te két legmagasabb hegyedet, amint a mi kis szobánkban emelkednek; még nem hatoltak pillantásukkal végső mélyeidbe.

Amikor nekem adtad kettenléteket, akkor nem kérdeztem tovább, akkor tekintetem átfogta minden völgyedet, akkor azonnal tudtam, hogyan szeretünk egy embert úgy, hogy Téged szeretünk benne, akkor kerestelek Téged, és – egy embert találtam, akit nem kerestem. De éppen így találtalak meg Téged.

Itt vagy velünk, ó Uram. Kettenlétünkben Te vagy az összekötő és elválasztó tenger, a kettős és mégis egyetlen érverés. Te vagy a tér, amelyben vagyunk, és a fal, amely körülzár. Te vagy kettősségünk és egységünk. Nézd, saját életed mását teremtetted meg itt. Hárman vannak Benned, akik hívják egymást és kilépnek egymásból, egymásban vannak és mégis találkoznak egymással, egymásból származnak és ellenkező oldalakról egymáshoz közelednek. Így vagyunk mi is egyszerre három és egy: Te, a szeretett ember és én. És örökös kijövetel és hazatérés folyik bennünk, akárcsak Benned. Azért is tudod olyan jól, hogy mit érzünk. Hisz Te vagy a mi ujjongó örömünk és a mi végtelen szomorúságunk. Te vagy a boldogságos szenvedés gyermeke, akit világra hoztunk, és ugyanakkor ennek a gyermeknek örök világrahozója. Kell, hogy jószívvel légy lelkünk szövetségéhez, mert hisz Te magad vagy bennünk a szív és a szívverés. Te vagy szerető gondunk remegése és sírásunk halk hüppögése. Ha azt mondtuk egymásnak: Ne sírj, s könnyünk mégis patakzik feltartóztathatatlanul, és ha aztán mosolygunk könnyeink esője közepett, akkor Te vagy a ránk ömlő eső és a fölénk ívelő szívárvány. Te nem a harmadik vagy szövetségünkben: Te vagy a szövetség maga.

Azért Kezedbe és Szívedre tettük egymást, – mert most már mindig ott pihenünk. Feláldoztuk Neked a legkedvesebbet, amink volt: egymást, mert

csak Benned bírjuk egymást, és azért csak Neked feláldozva lelhetünk egymásra. Rátaláltunk boldogságunk és szenvedésünk értelmére és nevére: arra, hogy szeretetünkben Téged szeretünk, és a Te szeretettedben elrejtőzünk egymás elől, hogy ebben a sötétségben megtalálhassuk egymást. Ekkor nevéen neveztuk gyermekünket, és ez a név Te vagy. Ezért hívjuk segítségül nevedet. Itt vagy velünk, ó Uram!

(Fejezet Peter Lippert: Der Mensch Job redet mit Gott c. könyvéből)

ÉRETTSÉGI BIZONYÍTVÁNY

Közelségre	Áttekintésre	Függetlenségre
vágytam	vágytam	vágytam
cucelit	betekintést	kocsit
kaptam	kaptam	kaptam
Szülőkre	Szabadságra	Értelmes életre
vágytam	vágytam	vágytam
jútékokat	fegyelmet	karriert
kaptam	kaptam	kaptam
Beszélgetni	Szeretetre	Reménységre
vágytam	vágytam	vágytam
egy könyvet	erkölcsstant	rettegést
kaptam	kaptam	kaptam
Tanulni	Hivatásra	Változtatni
vágytam	vágytam	vágytam
bizonyítványt	állást	sajnálkozást
kaptam	kaptam	kaptam
Gondolkodni	Boldogságra	Élni
vágytam	vágytam	akartam . . .
tudást	pénzt	
kaptam	kaptam	(Egy osztrák Kinderdorf-kiadványból)

FALUDI FERENC LELKISÉGE

A Magyar Tudományos Akadémia Irodalomtudományi Intézete és a Burgenlandi Tartományi Kormány Kulturális Osztálya közös tudományos ülészakot rendezett Faludi születésének (1704. márc. 25.) 275. és halálának (1779. dec. 18.) 200. évfordulója alkalmából. Otthon Szörényi László szerkesztésében kiadtak egy igen sikerült válogatást prózai műveiből, „Téli éjszakák” címen, Rónay György előszavával és Vanossi Antal könyveiből vett emblémákkal. (Annak idején mint az osztrák rendtartomány főnöke ez utóbbi küldte Faludt Rómába magyar győn-

tatónak.) Rohoncon László István burgenlandi püspök Pataky Kornél győri püspökkel együtt mutatott be ünnepi misét a papköltőért. (Faludi idejében ui. nem volt még külön szombathelyi egyházmegye.)

Faludi Ferenc „a föltűnő csend századának” (Horváth János kifejezése) ki-magasló egyénisége, egy személyben költő, próza- és drámaíró, fordító, a kései barokk és a rokokó kitűnő stílusművésze. Lapunk szellemének megfelelően lelkiségét akarjuk itt néhány jellegzetes vonással megrajzolni.

A Paintner Mihály Antal-féle latin jezsuita életrajzi lexikon (kézírata a pan-nonhalmi főkönyvtárban) a 19. sz. elején így jellemzi: „Nyugodt, csendes, cso-dásan barátságos, nyájas, tréfás és a köznapi társalgásban is – az átlag du-nántúlinál még inkább – finoman elegáns; természetfől fogva, de ezt erény-ként is kidolgozva felhőtlenül vidám... otthon is, mások között is mindenki előtt kedves és tekintélynek örvendő.”

Pedagógiai írásaiban a korabeli ember eszményét rajzolja meg, a termé-szetfőlöttivel gyarapodott természetes ember képét. Sokoldalú tehetséggel ál-dotta meg a „minden adomány osztogatója”, és ő nem hevertette parlagon, ha-nem gazdagon kamatoztatta őket. Miután jezsuita kiképzése idején telítődött szellemi-lelki kincsekkel, több mint 50 éves működése alatt mint középiskolai tanár „a szelíd tudományokra” oktatta az ifjúságot; mint főiskolai tanár Bécs-ben és Grácban filozófiára, Linzben matematikára, Nagyszombatban szentírá-s-tudományra, a bécsi Theresianumban jogtörténetre. Ugyanakkor mindig kivette részét a hívek és a ifjúság közvetlen lelkipásztori gondozásából is: a bécsi Pázmáneumnak és a gráci konviktusnak lelkiigazgatója, a linzi házban hitok-tató, a pécsiben templomigazgató, a Szent Péter bazilikában magyar gyóntató. A kőszegi rektorság és a nagyszombati meg pécsi házgondnokság közjátéka után élete legnagyobb részét Nagyszombatban és Pozsonyban töltötte mint az egyetemi nyomda vezetője ill. a kollégium könyvtárosa. Utolsó éveiben Rohon-con a szegényház papja. (A legújabb kutatások szerint Batthyány József eszter-gomi érsek Rohoncon kultúrközpontot tervezett, s ebben akarta szolgálatait igénybe venni.) Mindenütt, ahol járt és működött, a legjobbat igyekezett adni, a helyi adottságokat felhasználva. Először is megtanulta az ország nyelvét: a magyaron és németen kívül tudott olaszul, franciául és talán spanyolul is. Min-denesetre roppant lelki rugalmassággal kellett rendelkeznie, hogy nem fáradt bele 21 különböző megbízatásának teljesítésébe 53 évi jezsuita élete alatt. Nagyon lelkébe imádkozhatta az indifferencia szabadságát, a hit alapvető fényét és az engedelmesség tartóerejét. Az akkori jezsuiták termékeny apostoli mű-ködésének ez a titka. Faludi még a Társaság eltörlése után is szeretettel vallotta magát jezsuitának. Még Rohoncon szerzett műveire is mindig odajegyzi: „néhai Jesuita”.

Jellemének egyik alapvonása, hogy nagyon ragaszkodott hazájához, népé-hez és nyelvéhez. Amikor az olasz ég és szellemi élet felébresztette alkotó-erejét, első írásában azt mondja: „Amit írtam, azért írtam, hogy messze bűjdo-sásimban ki ne kopnék élő nyelvünköből, példát adnék sok heverő pennának,

olvasásra valót nyújtanék a hivalkodóknak (semmittevőknek), jóra emlékeztetném a világ gondjaiban elmerült elméket." Legtöbb művét idegenből fordította, de „a hazai nyelvnek gyarapodására.” „Igazán magyarul szólt, nem árul el írásmódja semmi idegen szőjejtést, mivel azon anyja tejével szopta beszédét mond, természetest, kellőt, tulajdon magyart” – írja legjobb barátja és kortársa, a piarista Révai Miklós. Az anyanyelv iránti szeretete mutatkozik „Omniarium”-ában (mindenes füzet) is, amelybe szebbnél szebb magyar mondásokat gyűjtött össze. Művei pedig valóban „a magyar nyelv kincseit rejtik” (Painter).

Gondolatainak élményszerűsége egyéni ízt ad prózájának. Stílusa változatos, friss és zamatos, olyan, mint az érett gyümölcs. A „Nemes úrfi”-n – amelyet negyedszázad választ el két elődjétől, a Nemes embertől és Nemes asszonytól, – érezni, hogy egy öregedő ember elmélkedései szűrődtek le benne. Írásai arról is tanúskodnak, hogy jó humora volt.

Faludi korának gyermeke. A köznemes gazdatiszt fia pedagógiai műveit a nemeseknek írta, hogy „istenes jóságra és szerencsés boldog életre” oktassa, s nevelje őket bölcs és udvari emberré és szent emberré. De az egyszerű embereket is szerette, eljárt közéljük, szívesen beszélgetett velük. Az az érzésem, hogy a téli esték unalmát elűzendő, a rohonci öregház lakóinak is fel-felolvasta az akkor készülő műveket.

Ugyancsak Révai jegyezte fel jellemének másik meleg vonását: „Teljes életében különös volt benne az emberszeretés. Soha senki hírének és nevének nem ártott. Ahol emberszólást hallott, nyilván adta jeleit, hogy kedve s akarátja ellen vagy az afféle rágalmozó beszéd.” Műveiben is szemesen ügyel, hogy senkit meg ne sértsen. Már a Nemes emberben megjegyzi, hogy „se fő, se alacsony, se férfiú, se patyolatos rendit hazámnak nem akartam bosszúúrással sértegetnem.” Nevelő szándékkal figyelmeztet és dorgál. Emiatt ne hagyják abba az olvasást; hiszen „a velencei tükröt nem szoktuk azért ízre törni, hogy a rútat rútnek mutattja.” A Nemes úrfiban is fölemlíti, hogy a könyv „mulat, fagat, csíp, mint a többi . . . hiszen egy pennának járása.” Ő is ismeri a pázmányi asszonygúnyolást, de kedvesen megjegyzi: „Ettől országunkban nem kell megijedni, nem ide szól, hanem az tengernek túlsó partjával tartja közit. Odafelé értsék azért a magyar asszonyságok.”

Papi és a bibliában jártas emberhez méltóan ki-kiegészíti eredetijét. Pl. amikor a Nemes úrfi első közbeszédében leírja, hogy a falusi kúriáról a fővárosba szökött a fiatalember, hozzát teszi: „mint a tékozló fiú, rossz társakhoz vetemedvén, minden felesletre adta magát.”

Rónay György szerint a 18. sz.-ban „a magyar lélek megérett a keresztény humanizmus befogadására, igény támadt benne a derűsebb jámborság iránt, hogy a világi életet összeegyeztesse a jámborsággal, életszentséggel.” Faludi nemes ifja elsősorban arra készül, hogy „a világban derekasan helyt tudjon állni, alkalmas tisztségeket tudjon viselni, a világ dolgai közepett éljen keresztény módra, erényesen és szentül.” Graciánnal az udvari embernek azt ajánlja:

„ne kényszerítse természetét arra, amire se kedve, se készsége.“ Ezért hangoztatja, hogy sem ájtatosságban, sem gondban ne merüljünk el annyira, hogy a pihenésről megfeledkezzünk. „Az emberi test és elme megkívánja a fáradtság után a nyugodalmat, a szorongató gond után a könnyebbséget és a víg tágulást.“ Faludi főleg élete utolsó éveiben érezte ennek a „víg tágulásnak“ szükségességét. Szerette is a séták „királyi mulatságát.“ Legszívesebben a Rohonc-ról Léka felé vezetot róttá. Az utókor el is nevezte Faludi-völgynek. Itt tanulta meg a természet öln a pázmányi „csudálkozást“, amely eklogáinak is ihletforrása. Leírja a tavaszt, az erdőt, a hajnalt, a parasztember életét, munkáját, a pásztor furulyázását.

Igazat kell adnunk Rónay kitűnő jellemzésének: „Faludi Ferenc a keresztény ember ezen új magatartásának mestere, ennek a keresztény humanizmusnak a bölcse és tanítója; itt kell őt és munkásságát elhelyeznünk a magyar lélek, érzés, vallásosság történetében, mint a 18. századi magyar keresztény humanizmus egyik legjelentősebb képviselőjét és mindenestre legkiválóbb íróját.“

Egész életében nemzetének szolgált, arra pazarolta energiáit. Önmagát dorgálja a Szent emberben, amikor azt írja: vétenek, „kik minden tehető erejeket másokra költik, minden idejüket másokra fordítják... Másnak szolgálnak, magok fogynak, mint az égő gyertya.“

Óry Miklós

TERÉZ ANYA LEVELE AZ INDAI TÖRVÉNYHOZÁSHOZ

Teréz anya a világ közvéleményének örömeire 1979-ben megkapta a Nobel-békedíjat „a szenvedő emberiség érdekében végzett munkájáért, amelyet az emberi méltóság-
nak és értéknek tisztelete jellemez“. Amikor tudomást szerzett a kitüntetésről, kijelentette: „A díj nekem ítélésével elismerték a szegények jelenlétét a világban.“ — Az előző jellemzést igazolja itt közölt levele is 1978-ból a (volt) indus miniszterelnök-höz. Tiltakozásul írta az ellen a törvény ellen, amely betű szerint az „erőszakos térítést“ tiltja, valójában azonban könnyen lehetetlenné tehet minden keresztény munkát. A levelet elküldés előtt megmutatta a kalkuttai érseknek jóváhagyás végett.

Kedves Desai úr és Parlamentünk tagjai!

Sok ima és áldozat után írok Önöknek, hogy azt kérjem: nézzenek szembe imádságban Istennel, mielőtt megteszik a lépést, amely megsemmisíti népünk örömét és szabadságát.

A mi népünk — hiszen ezt jobban tudják nálam — istenfélő nép. Akárhogyan is közelednek hozzánk, megtalálják Istennek ezt a jelenlétét, Isten félelmét. Ma az egész országban mindenki bizonytalanságot érez, mert a lelkiismereti szabadság lényegéhez nyúltak hozzá.

A vallás nem olyasmi, amihez önök vagy én hozzányúlhatunk. A vallás Isten imádása — tehát lelkiismeret dolga. Nekem magamnak kell eldöntennem a magam számára, önöknek a saját számukra, hogy mit választunk. Számomra az a vallás, amelyben élek, amelyben imádom Istent, a katolikus vallás. Ez az életem, az

örömem, és a szerető Isten legnagyobb ajándéka számomra. Nem adhatott volna nagyobbat.

Nagyon szeretem a népemet, jobban, mint önmagamat, ezért természetesen szeretném megadni nekik e kincs birtoklásának örömét; de nem tőlem függ, hogy megadjam, nem is kényszeríthetem rá senkire. Ugyanígy nincs ember, nincs törvény, nincs kormány, amelynek joga lenne megakadályozni vagy kényszeríteni akár engem, akár bárkit, ha úgy döntök, hogy csatlakozom ahhoz a valláshoz, amely nekem békét, örömet, szeretetet ad.

Úgy hallottam, hogy Gandhi ezt mondta: „Ha a keresztények Jézus Krisztus tanítása szerint élének, Indiában nem maradna hindu.” Nem adhatjuk azt, amink nincs.

Ez az új kezdeményezés, amelyet a vallásszabadság örvén hoztak a parlament elé, hamis. Nincsen szabadság, ha az egyén nem szabad, hogy lelkiismerete szerint választhasson. Népünk nagyon zavarodott. Évek hosszú során át békességben élt együtt. Most a vallást halálos fegyvernek használják fel, hogy szétzúzzák a szeretetet, amellyel egymás iránt viseltetek, csak mert az egyik keresztény, a másik hindu, a harmadik törzsi vallást követ. Hát nem félnék Istentől?

Őnök Ishwarnak hívják őt, mások Allahnak, megint mások egyszerűen Istennek. De valamennyiünknek el kell ismernünk, hogy Ő teremtett bennünket azzal a nagy céllal, hogy szeressünk és minket is szeressenek. Kik vagyunk mi, hogy megakadályozzuk népünket ennek az Istennek a megtalálásában, aki teremtette őket – aki szereti őket – akihez egyszer vissza kell térniük?

Őnök Isten nevében vették át szent kötelességüket – elismerve Isten legfőbb jogát országunk és népe fölött. Milyen gyönyörű volt ez! De most féltém önöket. Féltém népünket. Az abortusz engedélyezése nagyon sok gyűlöletet hozott, – mert ha az anya megölheti saját gyermekét, a többiek még inkább ölni fogják egymást. Őnök nem tudják, mit okozott és mit okoz az abortusz népünkben. Annyi az erkölcstelenség, annyi a szétdúlt otthon, annyi a lelki zavar, mert az anya lelkiismerete nem tud megnyugodni a meg nem született ártatlan gyermek meggyilkolása miatt. Nem tudják, mennyi rossz terjed mindenütt.

Desai úr, ön olyan közel van ahhoz, hogy szemtől szembe találkozzék Istennel. Szeretném tudni, mit felel majd, amiért megengedte a meg nem született ártatlan gyermek életének elpusztítását és megsemmisítette a szabadságot, hogy mindenki választása és hite szerint szolgálja Istent. Azt hiszem, halálunk óráján Jézus szavai szerint fognak megítélni bennünket:

„Éhes voltam és ennem adtatok,
szomjaztam és innom adtatok,
hajléktalan voltam és befogadtatok,
mezítelen voltam és felruháztatok,
beteg voltam és gondomat, viseltétek,
börtönben voltam és meglátogattatok.

Bizony mondom nektek, hogy amit egynek e legkisebb testvéreim közül tettedek, nekem tettétek.”

Gandhi is azt mondta: „Aki a szegényt szolgálja, Istent szolgálja.”

Én sok-sok órát töltök a szegények és haldoklók, a nem kívánatos, a szeretetet nélkülöző emberek, a leprások, az elmebetegek szolgálatában – mert szeretem Istent, és hiszek az ő szavában: „Nekem tettétek.” Ez az életem egyedüli értelme és öröme: hogy szeressem és szolgáljam Őt a szegények, a nem kívánatosak, az éhesek, a szomjasok, a mezítelenek, a hazátlanok keserves áldottözetében. És természetesen amikor így cselekszem, minden egyes szenvedő fivéremnek és nővéremnek hirdetem az Ő szeretetét és részvételét.

Mr. Desai és Parlamentünk tagjai! Isten nevében: ne rombolják le országunk és népünk eddigi szabadságát, hogy lelkiismeretük és hitük szerint szolgálják és szeressék Istent. Ne kicsinyeljék le a mi hindu vallásunkat, azt állítva, hogy szegény hindu népünk „egy tányér rizsért” odaadja a vallását. Én ilyesmiről nem tudok és sohasem láttam, bár ezrével tápláljuk a minden kaszthoz és valláshoz tartozó szegényeket, és ezek haltak meg a kezünk között szépségesen, békében Istennel.

Emlékszem, egyszer fölszedtem az utcáról egy elhagyatott férfit, akit már majdnem megettek a férgek. Hálásan mondta: „Úgy éltem az utcán, mint egy állat – de úgy halok meg, mint egy angyal, szeretetet és gondoskodást élvezve.” És gyönyörű halált halt, szeretetet és gondoskodást élvezve, békességben Istennel.

Mindig szabályommá tettem, hogy egész szívvel együttműködjem a központi állami kormányzattal minden vállalkozásban, ami népünk javát szolgálja.

Örömmel fogják hallani, hogy igen komolyan közreműködünk a népességkorlátozás segítségével erkölcsileg egészséges eszközökkel. Csak Kalkuttában 102 központunk van, ahol a családoknak a szeretetből fakadó önuralmat tanítjuk. Előmozdítjuk itt a természetes családtervezés erkölcsös, jogos és tudományos módszerét. 1971-től 1978-ig 11 701 hindu, 5568 mozlím és 4341 keresztény családnak segítettünk. Ezzel a természetes és szép módszerrel élve 61 397 csecsemővel kevesebb jött a világra.

Egy másik szomorú pontot érintve: szeretném tudtukra adni, hogy nemrég be akartam jutni társulatommal Arunachal Pradesh-be, de mindezt ideig nem sikerült. Pedig a Ramakrishna misszió tagjai szabadon bemehetnek. Mi 87 helyen működünk Indiában. Miért nem lehetünk az ottani szegényeinkkel is?

Kérem, nagyon kérem, rendeljenek el egy imanapot az egész országban. Országunk katolikusai április 6-ára, péntekre kihirdettek egy böjti, áldozati és imanapot egész Indiában, hogy megőrizzük a békét és a közösségi egyetértést, és biztosítsuk, hogy India megfeleljen a vallásszabadság eddigi nemes hagyományának. Azt kérem, ajánljanak egy ilyen közbenjáró napot országunk minden közösségének, hogy elérjük a békét, egységet és szeretetet; hogy egyetlen, szeretettel teli szívvé forrjunk össze, és így lehessünk Isten szeretetének

napfénye, az örök boldogság reménye és Isten szeretetének és részvételének élő lángja családjainkban, országunkban és a világban.

Isten áldja meg Önöket.

LEVELEK A MISSZIÓBÓL

Hála a Jó Istennek, aki teljesítette évtizedes álmomat: hogy misszionárius legyek a szegények között. 1978-ban a Sao Pauló-i érsek három évre Caetité missziós egyházmegyébe küldött itt Brazíliában. Három plébániát kaptam, nevük: Piripá, Tremedal és Cordeiros (báránykák). Az egyházmegye kb. akkora, mint Svájc. Az én plébániám 3700 km-re terjednek az őserdőben, úttalan utakon, 65 000 hívővel, összesen 12 kápolnával. Három nap múlva már tudtam: aki itt gyenge, az tönkre megy, akinek nincs medveereje, az nem soká tart ki, akinek Istenbe vetett bizalma nem kimeríthetetlen, az sohasem lehet itt misszionárius.

Aszfaltutak nincsenek. A trópusi eső alámossa a földutakat. Egészen sajátos művészet az autóvezetés a hatalmas lyukak között. Hidak hiányában mindenki gyalog vagy autóval lálbolja át a patakokat. Ha az idős terepjáró beakad, akkor vedd le a cipőt, várakozz, míg számráhátan vagy lovon, autón megérkezik valaki, és térdig érő vízben told az autót. Nem tudok vezetni, így sofőrre is szükségem van. De jobb is kettesben lenni: az éles kövek felhasítják a gumikereket, motorhiba áll elő stb. A vidék tele mérges kígyókkal, skorpiókkal. 1978-ban két ember halt bele plébániám területén kígyómárásba. A nép azt beszéli, hogy egy misszionárius felajánlotta életét paptestvéreimért, és ezért nincs azóta kígyómárásos haláleset a papok között. — Eső vagy hat hónapig az évben egyáltalán nincs. A kövek átforrósodnak az úton a trópusi hőségben. Ivóvíz nincs, csak patakok és tócsák, ahonnan a lakosság bádogdobozokban meregetti a zöldesbarna vizet, miután békák, szúnyogok és egyébek ezrei fürödtek benne... Én legalább felforralva iszom. Mások az esővizet tartogatják évszámra, mert az „Jó víz”. Egyik tervem: artézi kutakat fúratni minden falucskában. Ez megtakarítaná az orvosságok 50 %-át. A nehézségek nem hiányoznak. A gép beletörik a köves talajba, az alkatrészek pótlása legalább egy hétig tart. Egy kút költségvetése 15 000 márkára szól. — Mikor aztán elérkezik az esős évszak, arra ébred hajnalban az ember, hogy a szoba úszik a vízben. Itt a forró éghajlat alatt a házaknak rendszeren nincs födémjük, csak tetőfedő cserepek. A víz átszivárog a lyukakon, és az ágyamba csöpög. — Villanyvilágítás nincs; nagyobb házcsoportoknak egy-egy olajmotor ad gyenge áramot este 6 és 10 óra közt. A télen Piripában kereken 100 napot töltöttünk gyertyafénynél, mert a motor megint elromlott.

Rendeteg a munkanélküli. Így híveim többnyire rosszul tápláltak, és nincs erejük az óriási kiterjedésű vidék termékeny tételére. 70 %-uk analfabéta. Jóformán sohasem volt még saját lelkipásztoruk. Több mint száz osztatlan falusi elemi iskola van, ahol a gyerekeknek elsődleges oktatást kellene kapniok. 1979-ben népmisszió szeretnék tartani. Mindenütt vannak ún. „animadores” (Iaikus apostolok), akik vasárnaponként igeistentiszteletre gyűjtik össze a népet. 1978 júliusában 150 fiatalnak adtam lelkigyakorlatot. 40 km-ről jöttek, lovon, jeepen, teherautón. A földön ültek, „farofát” ettek (száraz hús liszttel), forró kávét ittak tócsavízből. Látnák csak, hogy özőnlük a nép a szentmisére, ha kéthavonként a pap megérkezik kápolnájukba! Anya csecsemőjével egy számaron, vőlegény-menyasszony lóháton, lakodalmassok öszvérháton, órák hosszat lovagolva a zsúfolt kápolnáig... Az egyik mise 4 óra van jelezve. Fél nyolckor tudom megkezdeni. 200 ember vár rám türelmesen. Tudják: itt várni kell. Útközben is állandóan feltartanak: „Jöjjön be hozzánk, Atyám! Édesapám súlyos beteg!” Több templomépületet kellene restaurálni, sőt újjáépíteni. Ifjúsági otthon is kellene. Carai-

bas faluban épül az első ház „miseraveis — nyomorultak” részére. Fölkeresek egy beteges négert. Ajtó nincs. A kunyhó vályogból épült. Középen nyitott tűzhely. Vagy tíz szurtos gyerek kísér. Hol alszik itt a jó Istennek ez a sok gyermeke? És mit esznek? Éléskamrát nem látok. Szerencse, ha egy zsák barna bab és egy zsák rizs fekszik a földpadlón . . .

Szent János születésének ünnepe (jún. 24) itt olyan, mint a karácsony. 31 nap alatt 222 keresztelőm, 47 esküvőm, 650 gyónóm volt. Még kétezer szeretett volna gyónni, de a szentmiséket lehetőleg pontosan kell kezdenem, — a nép sokszor 30—36 km-t gyalogol visszafelé! A kis kápolnában sokszor fordulni sem lehet. Magnetofonkazettáról jó zenét, egyházi énekeket tanítunk. Az animador rózsafüzért imádkozik elő. Szentmise után a keresztelők beírása. Batyuban, lóháton hozzák a barna-fekete csöppsegeket. Az egész kápolna gyereksírás . . . 3 órákor jegyesek beírása. Tervbe vettem, hogy inkább gyakrabban jövök, hogy jobban előkészíthessem őket.

Betegek után érdeklődöm. „Franciska asszony 14 napja nem beszél. De oda el nem jut! A Gavio patak a trópusi esőtől megáradt!” Hála Istennek, annak idején az érseki fiúszemináriumban jól megtanultam úszni. És egy haldokló mindennél előbbre való. Terepjárómban magammal viszem laikus áldoztatónkat, Domingost is: 12 gyermekes vallásos családapa. Útközben eltörik a kuplung. A sofőr két órahosszát dolgozik az autó alatt fekvve. Mi közben egy órát gyalogolunk. A víz csakugyan igen magas. Az Oltáriszentséget és a betegek olaját nagy tisztelettel nylonzacskóba tesszük, egy kísérőnk a fejére köti. Tornanadrágban úszom a kötélig, amely 20 méter hosszúságban nyúlik ki a folyóágy fölött. Nélküle elragadott volna a vad áradat. A túlsó parton hegynek föl, hegynek le az őserdőben tovább, egy kölcsönként petróleumlámpa világánál, nehogy kígyóra vagy skorpióra lépjünk. A ház előtt már várnak a rokonok. Éjszakánként felváltva virrasztanak a betegágynál. Franciska asszony már csak jelekkel tud gyónni. Áldozni nem képes. A Szentosztát ápolói közt osztom el, hogy ne szakadjon meg Jézus Szíve-kilencedük. Itt az egyenlítő környékén hamar esteledik, éven át kb. 6 órákor. Mint a majmok úszunk vissza a patakon át a kötélen lógva. Domingos, aki nem tud úszni, még a szemét is becsukja, mert nem tudja elviselni a látványt.

Novemberben európai körútra megyek. Cél: 76 éves szüleim meglátogatása, kedves nővéreket keresni három plébániámra, főlserelést épülő templomaimnak, „Entwicklungshelfer“-t Németországból. A személyes ismeretség megkönnyíti a harmonikus munkát.

Az arsi szent plébános, Vianney János Mária így prédikált: „Úgy kellene futnunk a kereszt után, mint a fősvény fut a pénz után . . .” Hála legyen Istennek a misszió keresztjeiért!

Ladislao Klener (Kléner László)
45170 Tremedal, Bahia, Brasil

+

Itt a nyelv nagy probléma, mert ebben a szigetvilágban kb. 90 különféle nyelvet és dialektust beszélnek. A hivatalos nemzeti nyelvet csak Manila környékén, de minthogy ezt (a tagalogot) tették meg nemzeti nyelvnek, más környéken, mint pl. itt Cebuban nem szeretik, és inkább az angol mellett maradnának, amit az amerikaiak hoztak ide a század elején. Iskolánkban a diákok nagy része kínai származású, és otthon kínai dialektust beszélnek. A tanítás angolul folyik, de természetesen a nemzeti nyelvet is tanítani kell, amellet mandarin (kínai) is kötelező. Kis bábél. Én magam megtanultam anyyi tagalogot Manilában és cebuanót (az itteni filippino nyelvet), amióta itt vagyok, hogy misézni tudok vele, és a jó Isten biztosan megérti, de nincs gyakorlatom társalogni. De aki iskolába járt, ért angolul, így elboldogul az ember. Vietnámmal vagy kínáival összehasonlítva az itteni nyelvek könnyűek. Persze ötvenen felül mindig nehezebb lesz új nyelvet elsajátítani. Papilla és Kaufmann Manilában van a Xavier Schoolban, már több mint egy éve, hogy láttam őket, nyakig vannak azok is munkával. Amikor együtt vagyunk, angolul beszélünk, annyira elszoktunk a magyartól. Itt nincs senki, akivel beszélhetnék.

Ami pedig az időt illeti, itt is 24 órából áll a nap. Óriási az emberhiány, és mindenkinek több job-ja van. Hogy csak magamról beszéljek: történelmet tanítok az iskolában, a rendház gondnoka vagyok, az iskola adminisztrátora, a helyi katolikus egyetemen adok történelmi kurzust (ami igen sok előkészületet kíván, mert doktorátusra készülő diákjaim vannak), azonkívül egy új épületszárnyat építünk az iskolához, csuda lassan halad előre, azt is ellenőrizni kell. A szomszéd barriónak (falunak) is gondját viselem, a nép igen szegény, de fogékony és nagyon lojális. Csak időm kis részét tudom ráfordítani, esténként és vasárnap, de sok örömet ad. Misézék nekik, négy óvodát tartunk fenn, ahol kosztot is kapnak a gyerekek, a betegeknek orvosságot szerzek, kórházba viszem őket, a szegénysorsú halottakat segítem a temetéssel stb. A legfontosabb, amit az ember adhat, nem is a pénz, hanem az ideje és érdeklődése. Ha egyedül mennek hivatalba, kórházba stb., kisémmizik őket; egy szóval vagy egyszerű jelenléttel áll lehet segíteni őket sok akadályon. Mindezt nem azért írom, hogy megmentőzzem, inkább azért, hogy lássák: hála Istennek, itt is zajlik az élet. És talán egy kicsit megmagyarázza, miért hagyja el sok misszionárius a levélírást. Ez és az ehhez hasonlóak a feladatlista aljára kerülnek. Talán jól is van így, mert pszichológiailag is nehéz egy lábbal más országban vagy kontinensen maradni. Sok munka meg kevésbé ártalmas, mint tétlenség.

Itt jó testhezállók tropikus klíma van, egész éven át, de nincsenek tájfunok, és nem esik annyit, mint Manilában. En bírom, de a kápolnáknak, ahol vasárnap esténként misézék, olyan förtelmes meleg van, hogy mindig vigyáznom kell, hogy az izdáságom ne a kehelybe vagy a cibóriumba csurogjon. De amíg annyian jönnek, hogy túlszűfolt a hely és amiatt izadok, nem panaszkodom. A hívek igyekeznek kitenni magukért. Igen jó énekarunk van a Santo Nino (Szent Gyermekek) kápolnában, és a mise mindig fölemelő élmény. Különösen a karácsony előtti novéna (az Aguinaldo misék) a hajnali misékkel reggel fél ötkor.

P. Kráhl József SJ
P. O. B. 229, Cebu City 6401
Philippines

+

Három éve, hogy megnyitottam a szellemileg visszamaradt gyerekek otthonát. Nagy szükség van rá. A mai ipari korban és zavaros családi életben mindig több és több ilyen gyerek születik, vagy lesz azzá betegségek miatt. A nagy ipari államokban (USA, Japán) a tanulók 3 %-a a többé-kevésbé már nem normális. Volt egy diákotthonom rendez tanulóik számára. De a szellemileg visszamaradtakat senki sem fogadja be. Azért feladtam a diákotthont, és befogadtam azokat, akik senkinek sem kellene, a nyilvános iskolákba nem járhatnak, a családban nyűgők, a társadalomban megvetettek. Persze akkor nem számítottam arra, hogy ez mennyi költségbe fog kerülni. 4—5 gyerek mellé kell egy külön tanító. A gyerekek pedig jöttek. A szülők hálásak, hogy van egy hely, ahol mégis csak embernek tekintik és nevelik őket. Ők nem tudnak mit kezdeni velük. Eddig 60 gyerek van. Nehézség épp elég. Az első: Mit egyenek? A szülők anyagi helyzetükhöz képest hozzájárulnak. De csak néhányan tudják fedezni a gyerek ellátását. A többi koldulásból kell pótolnom. — Másik kérdés: Hol találok elegendő jó tanítót számukra? Tavaly egy újsághirdetésre 26 felsőiskolát végzett fiatal lány rögtön jelentkezett. Egymás után két hétig mint vendégek laktak nálunk, hadd lássák, mire vállalkoznak. Csak kettő állta ki a próbát. A többiek mind lemondtak, vagy én küldtem el őket. Az ilyen gyerekek tanításához nagyobb szeretet kell, és mérhetetlen türelem. Hihetetlenül vágyanak a szeretetre, és a legkisebb jóért is igen hálásak, örvendezők. Ezért minden nehézség mellett öröm a velük való foglalkozás. A szülők is, ha elfogadták ilyen gyerekeket, megkapják Isten áldását is velük.

Mire tanítsuk őket? Kezdetben még öltözködni, mosakodni, WC-re menni sem tudnak. Hosszú gyakorlat kell minderre. Azután jönnek a „felsőbb” ismeretek: melyik a jobb és balkéz, a színek, a súlyok, az utcán járás, forgalmi jelzések, egyszerűbb be-

vásárlás. Majd az „akadémiai” ismeretek: közönségesebb írásjelek, pénzbevéltás, számok... Oly egyszerűnek tűnik, a normális gyerek szinte magától tanulja. Ezeknek nagy probléma, de áldás forrása is, nekik és tanítóiknak. Amennyire megy, próbáljuk őket önálló tevékenységre nevelni. Üvegmozaikot állítanak össze, ahol az egyes darabok berakásához kicsit gondolkodni is kell; esernyőt állítanak össze, asztalosmunkát, halászszt, kerti munkát, állatokkal való bánást tanulnak, sportolnak, játszanak, zenélnek. Akik már egy kicsit boldogulnak, kint laknak, de a műhelyünkben dolgozhatnak tovább. Egyik volt tanítványunk ma egy vendéglőben mosogató, csomaghordó, ellátást kap és keres is. A család boldog és hálás. Persze nem mindenkinél ilyen sikeres a munkánk, de mindegyik többé-kevésbé nevelhető. Egyszerű is. Csak szeretet kell hozzá. Ez hozza magával az örömet, Isten áldását, meg csodát is.

P. Jaschkó István SJ
51 Shuiyuan Chieh
Hsinchu, Taiwan 300

+

Évi lelkigyakorlataink voltak jan. 21—28-ig. Egy redemptorista atya tartotta a II. vatikáni zsinat szellemében. Febr. 2-án 4 novícia tette le első fogadalmát egy évre. Febr. 1-én 6 jelölt kezdte meg noviciátusát. 20 leánykából várunk új hivatásokat. Anyaházunkat iskolával egybekötve építettük, 5 alsóbb osztály részére. Később óvodával, gimnáziummal bővült. Most már kicsinek bizonyult. A házunkkal átellenes utcában megvettünk egy házat. Külföldi (német) segítséggel kibővítettjük. Brazília népe nagyon gazdag és nagyon szegény, itt valóban kellene a szegényeknek hirdetnünk az Evangéliumot. „A munka nagy, az aratás sok... a munkás kevés.”

Annunciata nővérek
C. P. 64
84100 Ponta Grossa, Brasil

+

Jan. 8-án érkeztem Bardihba, öt óras utazás után jeeppel. Néhány rendtárs elkísért Jampaniból. Amikor az itteni helyet meglátták, sírva fakadtak és mondták, hogy nekik milyen gyönyörű épületeket hagytam, és most milyen fedél van a fejünk felett itt. Ha előbb láthatam volna ezt az elszigetelt helyet, nekem sem lett volna „buzgóságom” elfogadni, de hát már így alakult, és meg vagyok győződve, hogy Isten akaratát teszem, amikor engedelmeskedem. Ez a misszió csak „kisdéd” korban van, és a sok rendtelenség, viszály, az elszigetelés még nehezebbé tették. Egyik oldalon a 150 m széles Sankh folyó választ el bennünket a közlekedéstől, a másikon csak 2 óras gyaloglás után — a mezőkön keresztül — érkezünk az útra a buszhoz. Itt is 18 falunk van, de nagyon messze fekszenek a missziótól. A létszám kb. 8000, közülük 4000 katolikus; 10 kápolna van. A környéken nincs üzlet, még gyufáért is egy óras út kell buszon az üzlethez. A monszun (esős évszak) idején egyáltalán nincs közlekedés. Be kell vásárolni előtte 4—5 hónapra, ami szükséges. Az új plébánosunk, aki éppen akkor érkezett ide, mint én, új életet hozott, s rávette a bennszülötteket, hogy utakat építsenek a mezőkön keresztül, persze ő fizeti; sőt az egyes falvak között is legyen megfelelő út. Különben az ápoló kedves nővérünknek nagyon farsztó a gyaloglás. Ha már út lesz, meg kell kezdenem a koldulást egy mentőkocsiért.

Mit mondjak a hajlékunkról? Olyan a tető, hogy amikor esik az eső, plasztik terítő alatt húzódunk meg, mert ránk csepeg. A falakon repedések. Az előljárók sem szeretnek idelátogatni. Várjunk csak, majd sürgősen meghívom őket, amikor esik az eső... Valami 350 kis szegény diáklányunk van, de milyen épületben kell meghúzódnok!... Jó időben a szabadban is lehet tanítani, de amikor esik az eső, ott sincs menedék. Tehát kell iskola, kolostor, meg egy kis kórház is. Kaptunk 6 hold földet, ezen lennének az épületek, egy része meg gyümölcsös és zöldségeskert. De most ez mind kerítés nélkül van, így a rókák, vaddisznók és egyéb állatok szabadon látogatják. Semmit sem lehet megvédeni. Iskolásaink számára pedig gyümölcs és friss zöldség nagyon

szükséges. A sok többi tennivalóm mellett egy kerítésre kell gondolni. Most gyűjtögetem a „pénzmagot”. Én nem tudok csodát csinálni, azt a jó Szent József-re bízom. Igazán komoly összegre van szükség.

A népünk itt is a régi bennszülött törzshöz tartozik. Nagyon szegények, de igen jó szívűek. A nyelvük „uráon”, nem mint az előbbi helyemen, de valamit megértek. Nagyon szeretem őket. Olyan nagy bennük a vendégszeretet, és ragaszkodnak hozzánk. A viszályoktól nem félek. Ezek az élethez tartoznak, és lassan minden rendbejön.

Mother M. Theresia (Pushpa nővér)
Ursuline Convent
Bardih, P. O. Amgaon, via Gumla
835207 Dt. Ranchi-Bihar, India

„HOL SZENT PÉTER SÍRBA TÉVE . . .”

Az alábbiakban néhány levélrészletet közlünk, amelyek mutatják, hogyan visszhangzott a magyar szívekben a „három pápa éve”.

— Istennek hála érte, együtt tudok szomorkodni és örvendezni az Egyházzal, az Ó nagy ügyeivel. Úgy tekintek föl a Pápára és a Püspökömre, mintha édesapám lenne. Nemcsak a halálban vagy a választásban, de a mindennapi életben is.

— Megszűnt dobogni egy apostol szíve. Igaz, 80 éves volt. Sok minden hatott a szívére! Nagy pápa volt. Végigkísértük apostoli útjain Jeruzsálemtől kezdve minden-hová!

— Adjon a jó Isten neki örök nyugodalmat! S egyházának egy új szentéletű, ilyen remek főpapot, mint ő volt!

— Halála annyira átgondoltnak, szinte megszervezettnek tűnik, mint egész élete.

— Erős benső ösztönzésre elmélkedő imában, nagyon elmélyülten mellette kellett állnom. Másnap reggel közölték a halálhírt. Most aztán beszélhetek hozzá: „Atyám, én az Egyház leánya vagyok!”

— A szentmiséről jövet egy nem hívő asszonyismerős adta tudtomra, hogy meghalt, és részvétet nyilvánított. Picinyke mozzanat, de kifejezi azt az eredményt, amelyet VI. Pál pápa elért: a békés egymás mellettélést.

— VI. Pál pápa halála elsomorított. Ünnepeles gyászmisét mondtunk, amelyre nagyon szépen megjöttek a hívek, vasárnap a Szentatyáról prédikáltam, és szép plakátot készítettem útjairól, pápasága jelentősebb eseményeiről.

— Különös tisztelettel voltam VI. Pál Atyánk iránt. Amióta meghalt, minden misém-ben megemlékezem Róla. Ha valami nehézségem van, csak Őt kérem.

— Ezekben a napokban senki sincs távol egymástól, hiszen itt Magyarországon is mindenki Róma felé tekint. Főlemelő dolog látni, hogy egyszerű híveink is a sokszor megrendítő sorsú, de nagy és szent emberek ígézetében milyen érdeklődéssel kísérik az Egyház életét, és gyermeki engedelmisséggel várják és követik útmutatásait. A legutóbbi „nagy széria” hihetetlen magasra emelte a mércét — hála Istennek! Kilomé-terekben távol, de lélekben közel Rómához mi is ugyanazon szándékkal imádkozunk, a megválasztott új szentatyá örömeiben éppenúgy részesülünk, és néhány órai késéssel nálunk is éppenúgy megszólalnak a harangok, mint ott.

+

— Úgy gondoljuk, még inkább érezzük: János Pál pápa megtalálása és megválasztása valóban a Szentlélek vihara volt. Jó szívvel mondom meg: humano modo is jó kezekben tudjuk és szeretjük Péter hajóját.

— Hogy mit várunk az új Szentatyától? Azt, hogy le ne fagyjon ajkáról a mosoly, a derű. Bár ez az igazi evangéliumi, istengyermeki egyszerűsége, derűje oszlatná el a

világ arcáról ezt a sok nagyképűséget, farizeusi gögöt. Örömmönek legmélyebb oka ez a csodálatos Egyház-élmény, amiben most részünk volt, van. Nem tudok elég sokat elmélkedni minden mozzanaton.

— VI. Pál pápáért is és I. János Pál pápáért is 10—10 szentmisét mutattam be már eddig, hogy a jó Isten az elhunytak adja meg Őnmagát örök jutalmul; az élőknek pedig a kegyelmét bőségesen, hogy Urának hűséges sáfára lehessen!

— Rám igen nagy benyomást tett a pápai hivatalban nagyon rövid időt megélt I. János Pál egyszerűsége, közvetlensége, alázata, derűje és kezdeményező bátorsága. Bár volt alkalmam a nehézségekről és aggodalmakról is hallani, úgy érzem, ezeket sikerült volna kiküszöbölni.

— Nagyon örültem, hogy derűlátó és nyugodt ember került a pápai székbe. Sok emberben, sajtóban, irodalomban olyan vészhangulat uralkodik. Milyen jól jött I. János Pál magától értetődő reménye! Isten biztosan jobbat akar . . .

— Annyira megszerettem az új pápát, hogy személyes veszteségnek érzem a halálát.

— A döbbenetet, amit a Szentatya halála okozott, szinte leírni sem lehet. Pápát még ilyen hamar nem szerettek meg hívek és papok . . .

— Azonnal plakátokat készítettem életéről. Nem gondoltam, hogy mire elkészülnek a plakátok, már gyászkeretben kell kitennem fényképét. Megdöbbenő volt számunkra is a hír. Valóban, Isten gondolatai nem a mi gondolataink . . . még a pápasággal kapcsolatban sem. A kevés ismeretet összegyűjtve, próbáltam szentbeszédet mondani vasárnap az elhunyt Szentatyról, szerdán temetésekor pedig szentmisét mondtam érte. Nagyon szépen megjöttek rá a hívek is.

— A fekete zászló kinn volt, és kiírva a gyászhír; ott sírtak-rítottak a buzgó hívek . . . el se akartuk hinni, mindahányan . . . De nagy figyelmeztetés volt ez az egész világnak!

— Egy héti kápolnánk mellékkoltárán gyászszalaggal kitettük a nagy színes képét, és égő díszgyertyák mellett minden szentmise után külön imát mondtunk érte a hívekkel együtt.

— A két Szentatya halálával kapcsolatban nagyobb volt a tanúságtételük fölötti öröm, mint az elvesztésük fölötti fájdalom. Bennük az Isten ereje győzött.

— Szentatyánk hirtelen halála az Isten útjaihoz való ragaszkodást, a Gondviselés mindenben való felismerését, az Isten akarátának mindenben való keresését váltotta ki. A legszebb szentbeszédék születtek meg ennek kapcsán.

— Meg vagyok győződve, hogy a b. e. Pápa egy hónapos szolgálata fontos láncszem abban a folyamatban, ami a Zsinattal elindult. Az aggiornamento pápai relációja tovább erősítette, s ezzel is szolgálta a folyamatosságot a 21. század felé. Együtt vagyunk az Egyház egyetemes imaegységében!

— Rövid uralkodása felrázta, megmozgatta az egész világot. Hirtelen halála teljeseen letört mindenkit. Nem hiszem, hogy rövid pápasága ne hagyna mély nyomokat az Egyház életében. Szent volt. Mint üstökös tűnt fel Egyházunk egén. Eltűnt, de nem nyomtalanul! Megérdemelte, hogy eljusson a legmagasabb méltóságra, de a jó Isten meg akarta kímélni a vele járó óriási keresztől.

— Kedves alakja, mosolya sokakban hosszabb időn keresztül érni fog.

— A mosolygó pápa nekünk felejthetetlen. Ha rátekinünk (mert ki van téve a képe), mindig mosolygós, derűs lesz a lelkünk.

— Ó de jó, hogy katekéta és lelkipásztor pápánk van! Szinte megmámorosodtam a kihallgatásokon mondott egyszerű és világos beszédeitől. Aztán jött a szomorú hír. Híveim megsiratták. Hát ezt jelentette a reményt sugárzó mosoly? Akkor mindig mosolyogni kell, még akkor is, ha a halál közelében járunk. Vigaszunk, hogy most már odatűről fog mosolyogva integetni, és áldását adja, hogy az a hat programpont legyen előttünk, amelyről a legelső beszédében szólt.

— Ora pro nobis Joannes Paule!

+

— Az a példa nélkül álló döntés, amely egy kelet-európai egyház alig ismert lelkipásztort emelte szent Péter trónjára: olyan bátorságra, elkötelezettségre, a jövőben

követendő egyházpolitika irányára és céljára vall, amelyet világtörténelmi jelentőségű „szenzáció”-nak kell tartani, ha ugyan illik ebben az esetben az újságírók által használt kifejezést alkalmazni. Most kezd csak derengeni az ember agyában valami halvány megérzés, sejtetem arra vonatkozóan, hogy mi lehetett a Gondviselés szándéka akkor, amikor — 33 napi uralkodás után — magához szólította a kedves, mosolygós, mindenkihez egyformán barátságos velencei kőműves-fiát, I. János Pált? Amit az ő váratlan halálakor érthetetlenek és meg nem magyarázhatóknak tartottunk: ma már úgy is értelmezhető, hogy ez adott módot és lehetőséget, hogy az egyház új lapot kezdjen annalesében. Úgy is lehetne ezt fogalmazni, hogy I. János Pál azzal tett felbecsülhetetlen értékű szolgálatot, hogy meghalt, és ezzel lehetőséget nyitott az új, világtörténelmi jelentőségű döntés megszületésének. Mindez persze gyarló emberi spekuláció, hiszen a mi vaksí szemünk, agyunk, a mi látószögünk alkalmatlan arra, hogy valamit is ellessünk a Jóisten szándékából.

— Tudom, folytatója lesz nagy elődjei megkezdett és felmérhetetlen hatalmas munkájának a Szentlélek vezetésével.

— Megválasztását olyan bátor tettnek és korfordulónak tartom, mint János pápa részéről a zsinat összehívását.

— Múltkor az Egyház-élményről írtam, most ismételném ugyanazt fokozott mértékben. Múltkor azt kérdeztük, mit várunk az új Szentatyától, most ezt ki sem mernék mondani, hanem így: mit vár ó mitőlünk?

— A jelenlegi Szentatyá megválasztása hatalmas meglepetés volt mindnyájunk számára. Azt hiszem, ez a választás is ékesen bizonyítja, hogy az egyház örökké fiatal marad. Szentatyánk nagyon jól beszél a fiatalok nyelvén, nagyon élő a gondolkodásmódja, kitűnő a hangja, hanghordozása, és azt hiszem nagyon jól beszél olaszul. Persze a nehezebb része a dolgoknak még csak most jön.

— Növendékeim már meg is tanulták a „Dicsérettéséket” lengyel nyelven annak öröme, hogy a Szentséges Atya Lengyelhonból került Szent Péter székébe.

— Kedves híveimnek is megmutattam Szentatyánk fényképét. Így az örööm híveim öröme is lett.

— A templomba is kitettem mind a három pápa arcképét bekeretezve. Láthatják legalább a hívek, s imádkoznak értük.

— Nagyon-nagyon köszönöm a Szentatyáról küldött képeket. Mi valóban nagyon-nagyon szeretjük a Szentatyát! Hiszen benne a Krisztust szeretjük. Érette is elvégzett már a 10 sacrát. Gondolom, szüksége is van a jó Isten bőséges segítségére.

— Ilyen mindenkit átélő áldást még egy pápa sem adott.

— Mennyi hálaival tartozunk a jó Istennek, hogy egymás után ilyen kiváló pápák kerülnek szent Péter székébe! Hamarosan a negyedik, akivel nem tud betelni a lelkünk. Sokat imádkozunk érte, csak attól tartunk, ha ilyen iramban dolgozik, nem megy sokáig.

— Adjon a jó Isten néki sok erőt, jó egészséget, hogy ezt a szédületes munkatempót bírja. Történelmi jelentőségű lesz a mexikói utazás is. Csak mindig félek, hogy valamilyen ostoba szélsőséges ember tragédiát ne okozzon. Itt a keleti országokban sokkal biztonságosabb ezen a téren a helyzet, mint nyugaton. Elszomorító a sok terrorcselekmény. A Gondviselés adta ezt a Szentatyát, a Gondviselés meg is őrzi majd!
— Múltkor megyek Pesten az egyetemi templom felé, ünnepi reverendában, kőgallérral, s pici gyerekek beszélgetnek: Odanézz! — Másik: Ki lehet ez? — Hát nem tudod, ez a II. János Pál pápa...! Merthogy látták a televízióban...

— Amilyen nagy szomorúságot okozott Szentatyánk, I. János Pál váratlan halála, oly nagy és még nagyobb öröm volt számunkra az, hogy a választótestület a mostani Szentatyánkat választotta meg. Istenünk Gondviselését véljük látni a történetekben, abban is, hogy I. János Pál pápát magához hívta, s helyébe pontosan egy ilyen a mai világba nagyon is beleváló személyt — ha szabad magam magyarul kifejeznem — választottak. Képzett, kisportolt, korához képest fiatalos, egészségesben jó, Közép-Európa, sőt az egész világ problémáit ismerő, a szenvedések és megpróbáltatások közt megdedzett, mégis szeretettel teli egyéniség. Áldja meg a választótestület tagjait a jószágos

Isten, hogy „találtuk” ilyen személyt, s naponta imádkozunk Szentatyánkért, hogy őt meg vezesse és bátorítsa az a Krisztus, aki maga is végigjárta a földi Kálvária minden állomását.

„FIATAL ÖREGEK” (LEVELESLÁDANKBÓL)

A hagyományos teológiai formák már a hittanra járt idősebb híveinket sem elégítik ki, nem is szólna a fiatalabb és középkorú generációkról. A zsinat haladó szellemében történő megnyilatkozásokra (gyóntatásban, beszédben, hitoktatásban, magánbeszélgetésben) jobban odafigyelnek, és érdeklí is a testvéreket, partnereket, hallgatókat. A konzervatív kérdődsz nem ér semmit. Az evangélium új hír, örömhír. „Az új bor új tömlőbe való.” A bort, az örök élet italát egykor börtömlőkbe, hordókba, majd beton-tartályokba, s most már üveghordókba töltik és tárolják. Az evangélium mindig haladó szellemű volt, sőt forradalmi. A világ halad, fejlődik, sem Isten Országá, sem Isten népe nem topoghat egy helyben, s azok sem, akikre a közösséget rábízta a Szentlélek. A Szentlélek világosságában, az ő vezetésével haladunk előre, benne él s valószínűleg meg a jelen történelem s az eszkatológia. Ez sajnos a keresztény közösségekben még nem eléggé köztudott és nyilvánvaló. Egy biztos: a középkori magyarság jobban beleillesztette mindennapi életébe, áhítatába, népi ünnepeibe a Lélek hódolatos, melegsívű tiszteletét, mint a mai. Minden matériába, ha ember kezébe kerül, Lélek kell. S oly keveset hallunk, olvasunk, szólunk róla. Éleszteni, szítani kell a tüzet. Csak az anonim keresztényekben működne a Lélek incognita gratia-jával, a megkeresztelteknél nem? Hisszük a Szentlelket, szeretjük is, de nem merünk rábízni semmit? Csak a Zsinnatra korlátozzuk áldott működését? (Nyugdíjas paptestvér levele)

+

Nagy szükségem van információkra, hogy párbeszédet folytathassak olyan emberekkel, akik ugyan nem hagyták ott az Egyházat, de még nem tudták megérteni, hogy Krisztus Egyháza sok nem lényeges dolgot módosított, de ezzel nem szűnt meg hitelesnek lenni. 78 éves vagyok. Megvan a korrall járó betegeskedés; de a fejem, hála Istennek, teljesen tiszta. Szeretném felhasználni ezt a világosságot arra, hogy magamban szívjam a felvilágosításokat. Lelkes híve és csodálója vagyok XXIII. János pápának, aki olyan biztonsággal kijelölte a követendő változások útját: Egyszerűség, természetesség, átlátszóság és mindezzel együtt felebaráti szeretet.

+

A szeretet, amely körülveszi nyugdíjas napjaimat, és gondoskodik 85 éves öreg fejemnek korszerű szellemi táplálékról is, mélyen meghat. A legutóbbi „Szolgálat”-ban nagy érdeklődéssel olvastam korunk néhány gondolkodójának vázlatos bemutatását, akik újszerű meglátásokkal próbálják megközelíteni teremtett világunk Isten-képét. Örök témánk ez. Nemcsak Szt. Agoston igaza miatt, hogy természeténél fogva nyugtalan az emberi szív, míg meg nem talál Téged, Istenem. Hanem a mi felelős lelkipásztori küldetésünk miatt is, akik mohón szomjazunk minden tapasztalatcserét, amely az elvesztett vagy veszni indult bárányát nyomozó Jó Pásztor témakörébe vág. Utolsó kívánságom, hogy szeretnék hasonlítani ahhoz az evangéliumi gazdához, aki még egyszer szétnéz háza tájékán: mit tudna még kiosztani övéinek kincseiből „régieket és újakat”!

+

Bizonyára értesültek, hogy 85 éves korában meghalt Feszty Masa. Szinte élete utolsó percéig dolgozott, az egyházművész nehéz hivatását teljesítette. „Üti Boldog-

asszonya" és „Keresztútja" révén ismert lett határainkon túl is. Festeni talán a beszéddel egyidőben tanult édesapjától, Feszty Árpádtól — a Körkép festőjétől — és édesanyjától, Jókai Rózától, Jókai Mór fogadott leányától, aki az ecsetet csak azért vette félre, hogy egészen feleség és édesanya lehessen. De tanult Firenzében és Münchenben is. A legnagyobb hatással a quattrocento és cinquecento festészete volt rá, és mint ő maga vallotta: tudatos, de m a g y a r utánczója volt e festészetnek. Ezért jelennek meg képein az olaszos Madonnák szép köpenyredői mögött a magyar tájak, fűzfák, virágok. Telehintette Magyarországot és Budapest templomait Madonnáival, magyar szentekkel, Szent Ritával, Szent Filoménával és Krisztus-ábrázolásaival. Képei lélekbe néző szemmel tekintenek le a hívőkre.

Megrendelésre dolgozott. Soha nem tudta valóra váltani álmát, hogy saját elgondolásai szerint, az általa megálmodott módon vehesse vászonra témáit. Ezt szegénysége, az örökös anyagi gondok tették lehetetlenné. Pénze soha nem volt, adni mindig tudott. Minimális összegekért dolgozott. Ha szegény volt a templom, vagy valamilyen fogadalom kötötte, akkor ingyen. Jótékonyága, ember-, állatszeretete legendás volt. Nem ismert lehetetlent, ha segíteni kellett valakin. Nem bírta elviselni a szenvedést, elhagyatottságot, nyomorúságot maga körül. Érzékeny lelke vergődött minden emberi nyomorúság, szenvedés, halál láttán. Ilyenkor törődött lélekkel vezekelt, bőjtölt, imádkozott, míg nyugtalan lelke valamelyik gyóntatószékben nyugalmat nem talált.

Élete utolsó éveit Domaházán töltötte, ebben a Borsod megyei kis faluban, ahol egy korábbi oltárképének két szárnyát festette meg: Szent Erzsébet életéből vett jeleneteket. És azt a keresztutat, amelynek reprodukcióit ismeri most már az egész katolikus világ. 1978 nyarán szürkehályog-műtétet végeztek rajta, de a festést utána sem hagyta abba. 1979 januárjában kezdett betegeskedni, március 1-én csendesen elaludt. Elment azok közé, akiket életében annyi szeretettel, olyan szépen ábrázolt, akiknek társaságában már a földön is élt. Dédanyjának, Laborfalvy Rózának és édesanyjának sírjában nyugszik a Kerepesi temető művészpanteonjában.

+

Szeretettel köszöntjük itt a magyar egyházi zene kitűnő képviselőjét, a 80 éves **Bárdos Lajos**t. Egyéniségét és munkásságát tíz évvel ezelőtt, 1969. évi 4. számunkban méltattuk.

PAPI JUBILEUMOK

Gyémántmisék. **Dr. Bányai József** c. kanonok, ipolygalsai (Holeč, ČSSR) plébános okt. 26-án.

Kovács Gyula pápai kamarás, tornagörgői (Hrhov, ČSSR) plébános okt. 26-án. 45 éve van ott. Évek óta két mankóval megy az oltárhoz, hogy hívei ne maradjanak szentmise nélkül.

Aranymisék. **Dr. Szenthelyi Molnár István**, volt tábori főesperes és egyideig a tábori püspökség ordináriusa júl. 1-én a budavári Mátyás-templomban, amelynek kisegítő lelkésze. Közel 20 évig a Széher úti kórház kertésze volt. Feldolgozta kéziratban a magyarországi Mária-kegyhelyeket. Kézvezetője és szónoka plébánosa, Dr. Fábíán János volt.

Veszély Pál aug. 12-én Bácskertesén (Kupuszina, Bácska). Csajkás Antal gombosi plébános volt a szónoka. Zvekanovič püspök „consultor ad honores” címmel tüntette ki.

Pontificium Collegium Hungaricum 1579—1979. Róma, Pontificium Collegium Germanicum et Hungaricum kiadása, 1979, 91 o.

A római Collegium Hungaricum 400 éves jubileumáról és az ezzel kapcsolatos pápai kihallgatásról beszámoltunk a 41. sz.-ban. Azóta kezünkbe került a jubileumra kiadott emlékfűzet. Az írások, kettő kivételével, a magyarországi „fratres maiores” (volt germanikusok) tollából származnak. Cserháti József pécsi püspök ünnepi előadásában vázolja a kollégium keletkezését (1579 márciusában) és egy év múlva a Germanicummal való egyesítését. A Lukács László közzétette okmányok alapján kitűnően jellemzi a nehézségeket és főleg Szántó Istvánnak, a Szent Péter templom gyóntatójának tevékenységét a kollégium érdekében. Szántó maga is néhány hónapig germanikus volt, majd mint jezsuita egy ideig a növendékek prefektusa. — A zágrábi segédpüspök, Koxa érdekesen állítja elének a horvát növendékek szerepét a Germanicumban. Szerencsésnek tartja XIII. Gergely pápa döntését, hogy Szántó minden ellenállása ellenére is egyesítette a két kollégiumot. Nyisztor Zoltán prelátus felsorakoztatja a leghíresebb volt magyar germanikusokat: Prohászkt, Boromissza Tibor püspököt, Vass József minisztert. A budapesti hittudományi akadémia dogmatanára, Gál Ferenc tanulságosan mutatja be, mit végezhet ma Magyarországon egy teológiai tanár, nemcsak katedráján, hanem előadásorozatokban, papi rekollekciókon és a nagyközönségnek szánt könyvek kiadásával is Színesen, humorral írja le a kollégium életét egy 1970—74-ig Rómában tartózkodó volt erdélyi germanikus. Szellemes az alapító P. Szántóhoz intézett „köszönő levél”.

Az alapítást apostoli buzgósággal, de kissé türelmetlenül sürgető Szántó Istvánról ír a német doktorjelölt Thomas Löhr is. Nemcsak erről a szerepéről, hanem alapos beleérzéssel bemutatja mint teológust, főleg Bellarmino kontroverziás könyvére tett megjegyzései alapján. A nemrég közzétett Monumenta Antiquae Hungariae 1. és 3. kötete kincsesbányája Szántó tevékenységének és jellemzésének. Ezek alapján hűen festi ezt a tüzes vérű, nyugtalan magyar jezsuitát.

Az ugyancsak az idén jubiláló kolozsvári kollégium is Szántó sürgetésének köszöni létét. Már 1571-ben ösztönözte az erdélyi fejedelemmé választott Báthory Istvánt, vigye be Erdélybe a magyar jezsuitákat. De annak csak mint lengyel királynak sikerült a lengyel jezsuiták révén ezt a régi tervét megvalósítania, mégpedig Kolozsmonostoron. Szántó itt magyar prédikációival vezető szerepet vitt. Az 1579 őszén megalakult kollégium két év múlva bekerült Kolozsvárra, 1585-ben akadémiai rangot kapott. A jezsuiták nagy viszontagságok között 1773-ig vezették. A rend eltörlése után a piaristák vették át. Az intézetet Bethlen Gábor is igen nagyra becsülte, úgyhogy amikor a saját akadémiaját alapította Gyulafehérvárott, példának állította tanítási módszerüket. Itt tanult többek között Pázmány Péter, Mikes Kelemen, Apor Péter, Jósika Miklós, századunkban Passuth László. A 400 éves kultúrközpont életéről és az erdélyi közművelődésben való szerepéről Jakó Zsigmond írt kitűnő cikket a Korunk c. erdélyi folyóirat augusztusi számában.

Ory M.

Isten gyermekei vagyok. Ima- és énekeskönyv katolikus gyermekek számára. Szent István Társulat, Bp. 1978, 424 o.

Kisgyermekek imádkoznak, énekelnek a könyv címtábláján „Isten szeme” előtt. De ha jól megnézzük, nemcsak imakönyv ez, hanem tulajdonképpen hittankönyv. Az egyes fejezetek keretében röviden benne van egy katolikus gyermek tudnivalója.

Az első rész címe: „Hiszek Istenben, ő az én mennyei Atyám.” Itt találjuk a keresztény imákat, a reggeli és esti imát: a rég megszokott gyermekimákat, az egyház imáját és útmutatást a saját szavakkal végzendő imára.

„Hiszek Jézus Krisztusban, ő az én Üdvözítőm.” Ez a második rész a szentségeket mutatja be, azokhoz kapcsol imákat; pl. a házasság szentségénél a szülőkért, nagyszülőkért. Kár, hogy a könyvecskének nincs részletes tartalommutatója. Igen jól kell egy gyermeknek ismernie az imakönyvet, hogy tudja: a nagyszüleiért szóló imádságot a házasság szentségénél találja meg. — A bűnbocsánat szentségénél hiányolom leginkább a teológiai pedagógia és pszichológia mai eredményeit. Az imakönyv 8—10 éves gyermekeknek szól, — nem kellene-e egyszer átgondolni a gyermekbűnöket és a gyermekek vétkezésének lehetőségét, és ehhez igazítani ezt a részt? — Itt a szentségeknél találjuk meg a szentmise szövegét is, továbbá a Jézus Szíve litániát és Jézus Szívéhez szóló imákat is.

A szerzők rövid részt szenteltek a Szentléleknek, a Szűzanyáról szóló rész pedig a szokott Mária-imákat tartalmazza.

„Az egyházi év” c. rész rövid magyarázatokat tartalmaz az év egyes ünnepeire, és kis imát ad hozzá, leginkább a szentmise szövegéből; adventre, karácsonyra kis házi ünnepély szövegét is adja. Legbővebb a nagybőjti és húsvéti rész, keresztúti ájtatossággal, a szent napok rövid liturgikus részeivel. Az ismert szenteken kívül megemlékezik a könyv P. Kolbéról, Charles de Foucauld-ról, Keller Helénről és XXIII. János pápáról is. Külön rész szól a magyar szentekről. Itt van a legtöbb kép is (amivel különben nem voltak nagyon nagylelkűek az összeállítók). De úgy érzem, ezek a leggyengébbek az összes képek közül. Kár. Különben is valószínű, hogy a mai gyermek erősebb színekhez, egyszerűbb vonalakhoz, modernebb formákhoz van szokva, olyanokhoz, mint az otthoni első két hittankönyv képei.

Az imakönyv második felét, kerek 192 oldalt az énekek teszik ki, a Szent Vagy Uram énekeskönyvből válogatva.

Örülünk ennek az imakönyvnek és várjuk a folytatást, a nagyobbaknak szóló imakönyvet is. Reméljük, az is meg fog jelenni hamarosan. És abban — meg talán ennek következő kiadásában is — az imák és hittani tudnivalók mellett jobban ki fog domborodni: hogyan, miképpen tudják mindenütt és mindenben megtalálni és szolgálni gyermekeink Istent és az embertestvért.

Ujváry J.

François Monfort: Találkozások Jézus Krisztussal. A szentségek. Franciából fordította: Vásárhelyi Vera. OMC Bécs, 1979., 34. o.

Képes album a Hit és élet c. sorozatban. Főként templomi hirdetőtáblák számára. A számariai asszony, Zakeus, a vámos, a házasságtörő asszony, Nikodémus, a vagyonához ragaszkodó gazdag ifjú és a feljuggongó emmauszi tanítványok azok, akiknek a találkozását Jézussal leírja. Ilyen találkozás jön létre a szentségek felvételében is, és pedig gyümölcsöző módon mindannyiszor, amikor a lelki fogékonyság szükséges fokban megvalósul. A második rész ezt az életből — az egyre laicizálódó francia életből vett frappáns példákkal illusztrálja. Egyes katekétikai utalások, rajzok és fényképek egészítik ki a kétszínnyomású, elődjéhez, a Zsinati megújíthatóság c. füzethez hasonlóan vonzó kiállítású munkát. Képeivel, találó megjegyzéseivel igen alkalmas arra, hogy „megszólítsa” az embereket, és indításokat adjon nekik, hogy a szentségekben találkozzanak „az élő és életadó Jézussal”.

Johannes Gründel: Az önvizsgálat útján. Németből fordította: Boros Ildikó. OMC Bécs, 1979., 78 o. Függelékben: 1) „Gotteslob”, Általános lelkiitűkör. 2) St. Séverin pápi munkaközösség: Lelkiismeretvizsgálat. 3) Lebret-Suavet: Önvizsgálat. 4) Lebret: Életstílus. 5) Lebret: Életekvek.

Hosszú időn keresztül eléggé elterjedt volt az erkölcssteológia nyomán az önvizsgálatban a negatív és individualista szempontok előtérbe helyezése. Egyes művek az erkölcssteológiában olyanok voltak, hogy bizonyos túlzással „scientia de peccatis”-nak, azaz büntannak nevezték. Ez rányomta bélyegét a lelkitükrökre is.

Ezzel szemben ennek a kis műnek a nyomán ráébredhet hiányaira az a keresztyény, aki a rossz tetteket ugyan kerülí, és ezért önmagát nagyon jónak tartja, de nem mutat áldozatosságot az egyházi és világi közösségnek, valamint rászoruló embertársának szolgálataiban. Szerepel a kérdésekben a kihágás a természetvédelem ellen — ez is a közösségi érdek megsértése —, valamint a közúti közlekedésben a kiméletlen magatartás. Ha valaki vezető állásban van, akkor lelkiismereti kérdés, hogy kedvező munkakörülményeket teremtett-e a munkahelyen, ha pedig beosztott, akkor lelkiismeretlen munkával, kellő ok nélkül betegállományba vonulással megbontotta-e az igazság rendjét?

Az élet védelméhez tartozik a segítőkész szolgálat terhes asszonyoknak, a gyermekellenes magatartás kerülése, a gyermeklárma természetesnek vétele és a többgyermekes bérlőtársak megértése.

A fogyasztói társadalomban élő keresztyények ezeknek a kérdéseknek a nyomán ráébredhetnek a „fogyasztói aszkézis” szükséges voltára és a felelősségre Istennel, a nélkülözö egyese és népek hatalmas tömegeivel szemben. Előkerül a teljesítményre alapozott társadalomban annyira időszerű kérdés is: a magatartás az öregekkel szemben.

Ezek kiragadott részek a lélektanilag értékes és életszerű kérdések gazdag anyagából.

A kis mű kitűnően szolgálhatja az előkészületet a bűnbánat szentségének felvételére; az elmélkedés számára is bőséges anyagot nyújt. Egyházközségi megbeszélések tárgyává is tehető, de alkalmas arra is, hogy az igeistentszeteleten vagy a bűnbánati liturgián a lelkiismeretvizsgálathoz szempontokat adjon.

André Louf: B e n n ü n k a L é l e k i m á d k o z í k . Franciából fordította: Benkő Márton. (Eredeti szövege flamand.) OMC Bécs, 1979., 159 o.

Ez a könyv a szerző szavai szerint nem bevezetés az imádságba, még kevésbé ránevelés. Tanúságtétel akar lenni. Nem bizonyít és nem cáfol. Vagy megérinti az olvasót, vagy nem. Ha nem, akkor is biztat: „A Te órád később jön el.” Mint szerzetes vallja, hogy a szerzetes ugyanúgy dolgozik, alszik és eszik, mint bárki más, de minden, amit tesz, az imádság felé mutat. Sokáig hallgatott. Figyelte az imádkozó embereket, nemcsak a kortársakat, hanem kutatta a régi nagy imádkozók tanúságtételét is. Nem sietett könyve megírásával. Ezeknek a lapoknak tartalmi gazdagsága igazolja, hogy szerzőjük helyes elv szerint járt el: érjen be a mű, azután adja közre.

Közöl olyan megjegyzést is az imáról, amely meghatározásként hangzanék, mint például Szíriai Izsákét: „Az ima olyan öröm, amely hálaadással száll fel az Atyához.” Ámde ez mégsem meghatározás szoros értelemben, és ő éppen azt a fejleményt tartja értékesnek, hogy „ma már kevesen kockáztatják meg azt a kijelentést, hogy tudják, mi az imádság”. Ezt a belátást már a kegyelem gyümölcének tartja. Ilyen módon is kiemeli az imádság természetfeletti voltát.

Foglalkozik többek között az imádság technikájának eszközeivel is. Ezek a celibátus, a magány, a csend, a virrasztás és a böjt. De ebben az irányban is mindenütt mélyebbre hatol, mint sokan mások teszik. Például a virrasztás kedvez az imádság összszedettségének. A sötétség mindent eltakar, ami más irányt adhatna gondolatainknak. Ez sem elhanyagolható tényező, de mégsem érinti a lényegét. Maga az ima a Szentlélek ereje által valósul meg. Ez áll a böjtre is. Az sem „a testi-lelki egyensúly kedvéért végzett diétás kúra”.

A Távol-Kelet módszerein is kapnak napjainkban az összeszedettség és a belső nyugalom elérése céljából. De ezek, ha az indulásban segítenek is, az imádság létrejöttéhez elégtelenek. Az ima elsősorban nem emberi mű. Ahhoz, hogy az imádkozó felemelkedjék a húsvét éltető dinamizmusáig, természetfeletti segítség kell. „Ami veled történik — írja —, az az üdvtörténet egy darabja.”

Bár szerzőnk szól a celibátusról, és a szerzetesi lelkiélet irodalmát nagy mértékben felhasználja, könyve minden istenkereső hívőnek való. Az imára a szerzetesházakon kívül is nagy éhség tapasztalható. Sok más egyéb mellett erről tanúskodnak a Taizé felé menetelő fiatalok. Ebben a műben találkozhatnak az ima mélységeivel. Megtálalhatják benne az imádság dogmatikájának, aszketikájának és misztikájának nem tudományos rendszerességű, hanem életszerű ötvözetét.

K. G.

Gallus Tibor: Die „Frau“ in Gen 3,15. Carinthia, Klagenfurt 1979.

A már hosszabb ideje Németországban élő magyar jezsuita szerzőnek ez a német nyelvű könyve 1949 és 1976 közt megjelent, hat kötetre terjedő exegetikus-teológiai kutatásainak végeredményeit szűri le. Ter 3,15-nek (az „asszonyról” szóló jövendölésnek) katolikus és evangélikus értelmezéseit vizsgálta. Először rámutat a bűnbeesésről szóló elbeszélés történeti jellegére. Majd sorra veszi Ter 3,15-nek mint messiási jóslatnak értelmezését bibliai célzásokban, az egyházatyák tanításában, katolikus és evangélikus szentírásmagyarázóknál. Az evangélikus exegézis a felvilágosodástól mindmáig elutasította a messiási értelmezést. Ez az állásfoglalás nyilvánvalóan nem maradt befolyás nélkül az utóbbi évtizedek katolikus szentírásmagyarázatára sem. — A szerző nézete szerint a szóban forgó szentírási hely értelmezésének hermeneutikus elve az, hogy a szöveget — föltételezve sugalmazott voltát — a kinyilatkoztatás egészével való összefüggésében kell nézni. Teljes értelmét csak az újszövetségi beteljesedés fényében ismerhetjük fel félreérthetetlenül. A büntető ítélet kettős réteget tartalmaz: Szó szerint értelme: természetes ellenségeskedés az ember és a kígyó között; átvitt értelme: halálos ellenségeskedés az Asszony és Fia meg a kígyó jelképezte csábító, a Sátán között. Ezen az alapon cáfolja és (147—151) röviden megválaszolja a krisztológiai—mariológiai értelmezés ellen felhozott kifogásokat. — Ebben az ún. protoevangéliumban a szerző már biblikus alapot lát a Mária szűzi istenanyaságáról, szeplőtelen fogantatásáról és mennybeviteléről szóló tanításhoz. Hogy a kígyó nem tud az Asszony „sarkába harapni”, az szerinte utalás arra, hogy Mária nem halt meg. — A befejezés azt fejtegeti, hogyan vett részt Mária a megváltás művében, amennyiben — Krisztus megváltó engedelmességének erejében — engedelmesen ígert mondott arra, hogy a Messiás anyja legyen, minden következményével együtt.

A szerző érdeme a roppant gazdag teológiatörténeti anyag összegyűjtése, valamint kiértékelése. Ez utóbbi folyamán olyan szempontokat juttat érvényre, amelyek mellett az egyházi hagyományhoz is hű biblikus teológia nem haladhat el észrevétlenül.

Franz Dander

HALOTTAINK

- P. Sziegl András Mária** kartauzi Marienauban (BRD) márc. 29-én (82,56,50)
Berzsenyi István érs. tan., pléb. júl. 1-én Budapesten. Farkasréten temették (69)
P. Bieleck József SJ, „A Szív” szerkesztője, aug. 20-án Torontóban (59,41,28)
P. Susányi István Semjén OFM teol. tanár, a szentendrei gimnázium volt hit-tanára. Aug. 22-én temették Óbudán (62,43,36)
Czinder Géza ny. hitoktató aug. 28-án. Farádon temették (70,43)
Öveges József piarista, ny. főisk. tanár, Kossuth-díjas fizikus szept. 4-én Buda-
pesten. Zalaegerszegen temették (84,67)
Bencze Lajos ny. esperespléb. szept. 4-én Székesfehérvárott. Volt plébániáján,
Pesterzsébeten temették (77)
Dr. Oppermann Balduin János ciszterci, Pécs-gyárvárosi segédlelkész szept.
6-án (78,62,55)
Szokol László ny. vigántpetendi pléb. szept. 7-én Balatonfüreden (78,55)
Páll Ferenc érs. tanácsos, pléb. szept. 8-án Miskolcon (73,50)
Mikler Jenő ker. esperes, monostorapáti pléb. szept. 9-én (47,22)
Dr. Lukács István segesi főesperes, marcali plébános szept. 13-án (68,45)
Baltavári Gyula prépost, kanonok szept. 14-én. Nagycenken temették (74,49)
Fülöp István csanádpalotai esperespléb. a reggeli misére készülve. Püspöke
70 pap részvételével temette (68,42)
Puhl József SJ a mizserfai Szoc. Otthonban szept. 17-én (77,54)
P. Kornyk Kálmán Gellért OP Tata-tóvároson szept. 18-án (65)
Bešlíc Pál ap. protonotárius, szabadkai püspöki irodaig. szept. 20-án (78,55)
Dr. Dénes (Kriván) János Gergely oratoriánus szept. 26-án Torontóban röviddel
falujának plébánosa, osztálytársa, Fülöp István után. Wellandban temet-
ték. (65,40)
Hajós József ny. plébános szept. 20-án. Mátészalkán temették (76,53)
Dr. Papp Béla ny. hittanár, volt minorita házfőnök. Szegeden temették a Dugo-
nics temetőbe (84,61)
Németh János ny. sármelléki esperespléb. Balatonfüreden. Okt. 5-én a keszt-
helyi Kis Szt. Teréz templom kriptájába temették (78,55)
Dr. Beöthy István veszprémi nagyprépost, a magyar papság nesztora, okt. 4-én
Székesfehérvárott. A veszprémi székesegyház kriptájába temették (98,75)
Tóth Miklós c. prépost, mátészalkai esperespléb. okt. 6-án (71,44)
Czindel Lajos hamburgi magyar lelkész okt. 7-én, röviddel a magyar mise után.
Betegen még misézett, prédikált, áldoztatott (51,16)
Lélek Gábor püsp. tanácsos, aki 21 évig volt Szegeden a Csillag börtön lelké-
sze. Makón temette Udvardy püspök (91,66)
Tarjányi Ferenc Berárd OFM Pannonhalmán. Okt. 15-én temették (90,67)
Morvai István kanonok, c. prépost okt. 21-én. A kalocsai temető papi kriptájába
temették (84,59)

Nagy Árpád érs. tan., ny. pléb. okt. 27-én Jászberényben (75,51)
Sall László Szilveszter OFM, körömi ny. pléb. Nov. 3-án Ónodon temették (72,49)
Dr. Tihanyi Antal Bánk OSB főisk. tanár, érd. perjel nov. 4-én Pannonhalmán.
A Boldogasszonykáporna kriptájába temették (61,43,37)

Elhunyt paptestvéreinket foglaljuk mementóinkba!

+

HERNÁDI ÁGOSTON
(1907—1976)

Öt éves korában veszítette el édesapját. Két testvérel együtt igen szűkös viszonyok közt nevelte fel őket édesanyjuk. Küzdelmes gyermekkorán és egész életén át mély hite segítette.

1933-ban került „Guszti aya” Külső-Ferencvárosba, a Mária Valéria-telepre. Több egyesület vezetését vette át, de szívügye az ifjúság volt. Én mint farkaskölyök (cserkészjelölt), majd cserkész ismerkedtem meg itt vele. Minden szabad idejét velünk töltötte. Kitűnő szervező volt. Közben állandóan beosztott ministrálni is. Nyolc-tíz ministráns vette körül az oltárát. Szerettük, mert ő is szeretett minket.

Sajnos egészsége felmondta a szolgálatot. Több hónapi betegség után — tüdővérzés és szívzavarok — áthelyezték. Később találkoztam vele Felső-Krisztinavárosban, ahol tovább folytatta munkáját. Ostrom alatt járta az óvóhelyeket, míg lehetett, misézt, áldoztatott. — Innen került Farkasrétre. Itt is körülvették a gyerekek, az ifjúság. Sok ministránsa volt mindig. Templomot akart ott építeni, de elhelyezték. 1956-ban került vissza, és onnan kérte magát Szobra. Ott a plébánia rendbehozatala és korszerűsítése volt első tevékenysége. Majd a templomot korszerűsítette és kívül-belül renováltatta. Híre volt a szobi templom szépségének, tisztaságának és rendjének. Mindig, minden területen szépítésen, újításon járt a gondolata.

Utolsó évben még a templomi fűtés megoldása és a filia rendbehozatala volt a befejező munkája. Munka közben érte a rosszullet, — nem volt mellette senki, így maga intézkedett orvos kihívásáról és kórházba viteléről. Ott egy órán belül meghalt.

Az olvasó állandóan vele volt. Reméljük, ez volt számára a mennyország kulcsa.

Volt segítőtársa

NOVÁK GYULA
(1905—1978)

1905. ápr. 9-én született Gyulán. Az ottani katolikus gimnázium növendékében Szabados Antal szentéletű hittanár hatására és Apor Vilmos akkori gyulai plébános szeme előtt bontakozott a korán jelentkező papi hivatás. Főpásztora, Lindenberger János, mint-hogy akkor az elárvult egyházmegyének nem volt szemínáriuma, a Váradról elindult Fetszer Antal győri püspök engedélyével a győri papnevelő intézetbe küldte. Itt is szentelték pappá 1928. jún. 29-én.

Szerény, hűséges és tetterre kész fiatal papként kezdte működését Újkígyóson. Hitoktatásával, fáradságtalan buzgalomával és az ókigyósi káporna körzetében élő hívek gondos ellátásával megnyerte az emberek szeretetét.

1932-ben főpásztora maga mellé vette Debrecenbe. Az akkor még egyetlen Szent Anna plébánia munkabíró lelkipásztort kapott benne. Az abban az időben leányegyházként kezelt Hajdúsámsonba ötven évvel ezelőtt még újításnak számító módon: segédmotoros kerékpáron járt ki. A Szvetits-intézetben kifejtett hitoktatási munkájának eredményességét igazolták azok a volt növendékei, akik évtizedek múlva is személyesen vagy írásban keresték fel a Debrecentől annyira távol eső Gyulaváriban problémáikkal. Ide került ugyanis 1942-ben, és itt több mint 36 éven át volt híveinek lelkiekben is, anyagiakban is segítő plébánosa.

1978. dec. 29-én halt meg a gyulai kórházban. Jan. 2-án temette a környékbeli papság jelenlétében Dr. Rózsa Jenő gyulai esperesplébános. A gyulaváriak nevében paptestvére, Hanzély Lajos búcsúzott „attól a paptól, aki ötven évet dolgozott az Úr szőlőjében igaz munkásként. Missziós küldetését krisztusi alázattal, apostoli szegénységben, boldogan végezte. Atya volt ő, hívőnek, nem hívőnek egyaránt. Mindenkit szeretett, viszont őt is szerette, tisztelte mindenki. S mély megrendüléssel vették közülünk való eltávozásának, halálának hírért. Szerintük is jó ember, igaz ember volt. Mi hívei árván maradtunk, s míg élünk, nem fogjuk elfelejteni aranymiséjén boldogságtól fénylő arcát. Kérjük az eget Urát, hogy ez a boldogsággal teli örök világosság fényeskedjék neki.”
Confrater

SEBESTYÉN SÁNDOR érd. esperesplébános
(1904—1978)

Szolnokon született, 1904. aug. 22-én. Hárman voltak testvérek, két kisfiú és egy kislány. Gimnáziumot is Solzokon végzett. A szellemiek mellett testi erővel is megáldott fiúcska itt és ekkor kapta a kedves becenevet, amely elkísérte a sírig, és így marad meg emlékeinkben is: „Mackó”.

A szülői otthon és az akkor Solzokon működő paptestvérek hatására meghallotta a Mester hívó szavát, és 18 esztendőskorában elindult a váci szemináriumba. Négy évi előkészület után megkapta az egyházi rend szentségét, amely által ő is, mint minden pap, mindenkinek mindene lett.

Nem hiába volt az apostolok között egy pénzváltó: hiszen a papok egész életükön át Isten mérhetetlen értékű kegyelembankóit váltják aprópénzre, és osztogatják-osztogatják az embereket között.

Ő is megkezdte a kegyelem osztogatását, és tette 51 és fél éven át: a szentmisékben, a prédikációban, a gyóntatószékben adott vezetéssel, beszélgetésekben nyújtott tanácsaival, szavával, példájával. És még sok mindennel, hiszen Isten nagy családjában mindig vannak tudatlanok, szomorúak, elhagyottak, szenvedők, tanácstalanok, öregek, betegek, árvák, szegények, akik mellé oda kellett állnia.

De a lelkek gondozása mellett építette Isten országának földi alapjait is. Kápláni helyein: Kiskunfélegyházán, Újszászon, Monoron, Rákosszentmihályon templomot újít kívül-belül, oltárt aranyoztat, egyesületeket szervez, telket vesz plébániáinak és templomnak. A temetők rendezése, bekerítése mindenütt szívügye.

Majd Solzokra kerül plébánosnak. Itt, szülővárosában, testvéreinek otthonában, szülei porait befogadó földjén, különös lendületet kap alkotó kedve. A háborús események miatt megrongált Vártemplom és plébánia külső-belső újítása, a solnok-újvárosi és a Jézus Szíve plébánia szervezése, a szomszédos Szandaszőlős lelkészség alapítása, az 50 holdas temető fásítása, bekerítése mind ennek állomásai.

Ekkor azonban el kell hagynia Solzokot. Kunszentmiklósrá kerül, itt dolgozik tovább még 20 évig. Kunbáonyban templomot épít, épületeket, tornyot újít. És bár „Fut vele az idő, mely irigy”, de keze alkot, kedélye aranyos, és szíve mindig énekel szinte soha nem fáradó testében.

Másfél évvel ezelőtt volt aranymiséje. A jubileumi szentképre ezt írta: „Fidelis usque ad mortem”, hűséges a halálig. Úgy történt, ahogy ígérte Istennek és kívánta magának: hűséges volt Isten szeretetében és hívei szolgálatában, az egy hetes betegségeig és a koporsóig, amelyet december 16-án helyeztek el a solnok-újvárosi altemplom sírfülkéjébe.

S. A.

DOMBOS JÓZSEF FULOP OSB
(1914—1978)

1914. dec. 14-én született Hármásfalun (Weiden bei Rechnitz, Burgenland) a család második gyermekeként. 1920-ban Budapestre kerülnek, iskoláit már itt kezdi meg. Kö-

zépiskoláit a kőbányai Szt. László gimnáziumban végzi céltudatos, szorgalmas munkával. Fiatal korára nagy hatást gyakorolt a cserkészet, innen szerzett élményei egész életében végigkísérik. 1933-ban jelentkezik Pannonhalmára noviciusnak. Főiskolai tanulmányait —bár egészsége kissé gyenge — komoly akarattal és buzgalommal végzi, de a tréfában és vidámságban is otthonos. Tanári oklevelét 1940-ben szerzi meg természetrajz—földrajz szakon. A természet iránti szeretetét még a burgenlandi házból hozta magával, ahol növendék-kora vakációinak egy részét is tölti a nagyszülőknél.

1939. jún. 18-án szentelike áldozópappá. Tanári működését a Rend budapesti gimnáziumában kezdi, ahol egészen 1948-ig, az államosításig volt tanár. A háború ideje alatt tábori lelkészi szolgálatot is végzett sebesültszállító vonatokon. 1946-ban szakfelügyelővé is kinevezik.

1948 után a budapesti Szent Rita egyházközség lelkésze lett 1953-ig. Ettől kezdve több helyen működik, majd 1962-től egészen haláláig a csolnoki plébániát vezeti. A sok pozíciót mindig erős lélekkel, szerzetesi engedelmességgel vállalja. Minden működési helyén bencés lelkületének megfelelően elsősorban a liturgia elmélyítését és szebbé tételét mozdítja elő — már jóval a II. vatikáni zsinat előtt is. Plébánosi működése alatt is az imádság és a munka vezérli életét. Hittanóráira, beszédeire mindig lelkiismeretesen készül; működését széles látókör és bölcsesség jellemzi. Nehézségek között is a rá jellemző kemény következetességgel és állhatatosan dolgozik híveiért, a kudarcok sem tudják letörni. Ebben segíti alapvetően vidám természete is, amelynek megnyilatkozásai azonban mindig bizonyos fanyar iróniával párosultak.

1978. nov. 19-én, vasárnap még elmondta szentmiséjét, keresztelt is, és éppen pár napos pihenést, kikapcsolódást tervezve feküdt le este. Reggelre azonban szíve megszünt dobogni: örök pihenőre térhetett a mennyei Atya szívében. Pannonhalmán temették nov. 24-én, csolnoki híveinek nagyszámú részvételével.

Confrater

SARANG KRIZOLÓG PÉTER OSB

(1894—1978)

Répecevisen (Sopron m.) született, 1894. okt. 17-én. A soproni és győri bencés gimnáziumba járt. 1916-ban lépett be rendünkbe. 1920-ban szentelték pappá, 1921 májusában magyar—német szakos tanári oklevelet szerzett. Már az 1920/21. iskolai évet Esztergomban töltötte mint segédtanár, majd 1929-ig rendes tanárként működött ugyanott. Ekkor került budapesti gimnáziumunkhoz, ahol 1945-ig volt. Azután 1948-ig gimnáziumi tanár és általános iskolai igazgató Pápán, utána a pápai bencés templomban segédlelkész. 1950 után pápai rokonainál élt, de mindennap, több kilométer távolságból bejárt a volt bencés templomba misézni és kisegíteni. 1965-ben költözött a pannonhalmi szociális otthonba, ahol csendes visszavonultságban élt haláláig.

Két dolog jellemezte életét: nagy pontosság, precizitás munkájában, és bizonyos zárkózott visszavonultság életében. A pontosságot és fegyelmezettséget szinte sugárzotta, de meg is követelte tanítványaitól. Mivel példájával és nemcsak szavával mutatta erre a követendő utat, diákjai szerették, és készséggel alá is vetették magukat olykor szigorú követelményeinek. Bánk József váci érsekpüspök, aki Esztergomban tanítványa volt, részvételében szintén pontosságát, kiegyensúlyozottságát, higgadtágát emelte ki. Ez megjelenésében is megnyilvánult: mindig tisztán, bizonyos eleganciával öltözködött. Napirendjét — még élete végén az otthonban is — mindig pontosan megtartotta. Sétakezdéséhez szinte órát lehetett volna igazítani.

Zárkózottsága inkább tartózkodás és bizonyos szemérmesség jele volt, sosem a gőg és a lenézésé. Még betegsége utolsó napjaiban is figyelmesen érdeklődött apólinak személyes ügyei iránt. Barátságos volt mindenkihez. Két hétig tartó végső betegségében is türelmesen, zúgolódás és zokszó nélkül szenvedett, senkinek sem akart terhére lenni. 1978. júl. 11-én hunyta örök álomra szemét.

Confrater

BARTA LÉNÁRD OCIST.
(1897—1978)

A volt bajai gimnáziumi tanár hatvanas évei elején érkezett Amerikába. Mivel az angol nyelvet nem ismerte eléggé, tanári munkába itt nem tudott beállni. Visszavonult életének utolsó húsz esztendejét azonban sem a téltelenség, sem az unalom nem jellemezte. A múlt tiszteletével és szeretetével vizsgálta a jelen idők türelmetlen kibontakozását és a jövő századok titkait.

Ilyennek ismertük már diákkorunkban. Barta Lénárd élete és pályafutása a szeretet és a barátság történetének egy-egy szép fejezete marad sokak életében. Hogy milyen és mekkora benyomást gyakorolnak ránk a külső események, soha nem tudjuk fölmérni, s talán nem is ez a legfontosabb életünkben. Egy rendkívüli személy szerepe viszont néha a Szentlélek lehetetének erejéhez hasonlítható.

Hosszú évekig semmit vagy nagyon keveset hallottunk tevékenységéről, s mikor csatlakozott dallas-i közösségünkhöz, az volt az érzésem, hogy volt tanítványaink serege követte. Soha nem szűnt meg lelki kapcsolata velük. Hogyan is felejtették volna el azok, akiknek megadatott a kegyelem, hogy Isten országáról tőle hallják az ígét, általa ismerjék meg a görög és római klasszikus kultúrát s a modern társadalmi eszmék alapvető elemeit? Hogyan felejtették volna el a papot és tanárt, akinek életében a kereszténység eszméi és az egyetemes kultúra olyan szép harmóniában egyesültek?

Barta Lénárd szigorú tanár volt, de nem félelmet keltő; miért is féltünk volna attól a tanártól, akinek legnagyobb öröme abban telt, hogy az igazság ismeretére vezessen, és megszerettesse azt diákjaival! Milyen szívesen és lelkesedéssel gondolunk vissza az ő osztályaiban töltött órákra! Ott bennünket sem fenyegetett az unalom vagy tétlenség. Ő nemcsak görög és latin nyelvtant tanított: a legelemibb latin és görög leckében is bölcsességet fedezett föl. Társadalomtudomány-óráin pedig a múlt századok gondolatait és irodalmi nyomát a jövő csodálatos világának álmát ébresztette diákjai lelkében.

Ez a szellem teremtette meg a mély és tartós baráti kapcsolat tanítványaival. Az új világ, amit megéltünk, nem volt számunkra ismeretlen, s ma nem tudjuk nem szeretni, mert saját múltunkból nőtt ki, és saját jövőnknek alapja. Így izleltük a jövőt évtizedekkel ezelőtt, amikor Barta Lénárdot hallgattuk és követtük.

Mindennek fölött Isten szolgálja és papja volt. Ha néha türelmetlenség fogta el, türelmetlensége a prófétákéra emlékeztetett: mindent tökéletes színben, „sub specie aeternitatis” szeretett volna látni, úgy, ahogy a dolgok Isten teremtő kezéből kerültek ki. De az Egyházzal mindig együttértett, s mély alázattal hajlott meg az emberi gyöngegség és gyarlóság előtt.

1897-ben Cibakházán (Jász-Nagy-Kún-Szolnok m.) született, s 1978-ban életének 81., papságának pedig 57. esztendejében, az Our Lady of Dallas ciszterci apátságban halt meg. Hosszú vándorlását sok szomorúság és csalódás szegélyezte, de lelki békéjét semmi viszontagság sem tudta megtörni, mert vezércsillaga a reménység volt, amit Krisztusban, a világ megváltójában ápolott és élt.

P. Nagy Mózes OCist.

Dr. BALASSA BRUNÓ OCIST.
(1896—1979)

Aranymisés áldozópap, az innsbrucki egyetem doktora, a Canisianum büszkesége dogmatikából, majd a Pázmány Péter Tudományegyetem doktora neveléstudományból, okl. középiskolai tanár, azután mint c. rk. egyetemi tanár a budapesti egyetem pedagógiai tanszékének várományosa. Gyorsan felfelé ívelő és tudatosan feltörekvő életpálya ez. Az egri ciszterci gimnázium hittanára rövidesen a rendi Tanárképző Főiskola igazgatója Budapesten, aki már a professzori katedrára készül fellépni. Mindezt ragyogó elméjének és a munkában önmagát szinte fölemésztő ambíciójának köszönheti. Am ugyanakkor megnyilvánul kemény vezetésre hajlamos képessége és kiváló szer-

vező tehetsége. Erre figyel fel az akkori kultuskormányzat, és 1935-ben — a nemrég országosan újjászervezett tanügyigazgatás keretében — a székesfehérvári tankerület főigazgatói székébe emeli. Széleskörű szaktudása és vezetésre termett, néha túlkemény egyénisége még magasabbra is utat nyit neki. Amikor a kultuszminiszter létrehozta minisztériumában a pedagógiai főosztályt, élére Balassát helyezi. Megszervezi ugyanakkor a Magyarországhoz visszatért országrészek iskolarendszerét és tanügyigazgatását is. Minisztériumi pályafutása során végül a legnagyobb jelentőségű főosztály — a népoktatás — élén találja őt a második világháború befejezése, de a minisztériumból történt elavoltatása is. Ekkor egy budai lelkesedés templomigazgatója lesz a rendi plébániaszervezetben belül, és eddig ismeretlen képesség lobban föl benne: Szentimreváros értelmiségi hívőszeregének körülrajongott, nagyhatású lelkipásztoraként mutatkozik meg. Amikor innen is távoznia kellett, különleges matematikai szaktanfolyamon statisztikussá képezte ki magát, és egy vállalat előkalkulátoraként működött nyugdíjazásáig. Nyolc évet töltött kényszerű nyugalomban. Szellemi látóköre, nagytávlatú élet- és világszemlélete azonban nem homályosult el. Csak szíve fáradt meg egyre jobban, míg 1979. jan. 30-án csendesen hazatért oda, ahol — Jézus szavai szerint — „sok lakóhely van”.

Ez az életpálya-vázlat és egy-egy szándékosan nyomatékosított jelző valóságúhőn kívánja őt jellemezni. Rendkívül összetett — a pszichológia nyelvén: multivalens személység volt. Ez azt is jelenti, hogy emberileg folyton vándorúton volt lapályok és hegyormok között. Néha visszafogták a középszerűségek, sőt poros és köznapi élethelyzetek, máskor meg hihetetlen lendülettel tört az ormok felé. Lelki értelemben is. Vagyis hol kiütköztek gyarlóságai, fogyatékosai és hibái, hol meg világítón lobo-gott benne az életszentség vágya. Ezért sokszor kiismerhetetlennek tűnt a kívülrőlők számára. Voltaképpen csak azok láttak bele szíve-lelke megrendítően mély kútjába, akiknek gyóntatójuk, lelkievezetőjük volt. Ezek is kaptak tőle a legtöbbet. Többet, mint akikre a közélet csúcsein tehetségének fényét és szikráit szórt. Életét valójában az fűtötte, amit a Jelenések Könyve „első szeretet”-nek nevez (2,5). Meg nem szűnt küzdeni gyarlóságai közepette sem az „első szeretetért”, amellyel egykor elkötelezte magát az Úrnak. Életének igaz története az volt, hogy újra meg újra megújuljon ebben az „első szeretetben”. Aki jól ismerte, nemcsak bizik benne, hanem meri kimondani is, hogy végül visszavonhatatlanul elnyerte.

-s -n

PAPP ELEMÉR piarista
(1900—1978)

Emlékezünk Papp Elemérre, de nem azért, mert most hazatért, hanem azért, mert hazatérve is itt maradt közöttünk.

Bár az ősz az elmúlást idézi, nekünk tanároknak és diákoknak kezdetet jelent. Egy új tanév kezdetét. És mi megkezdjük a munkát rendben, tervszerűen, zavartalan biztonság-gal. Ha gondolatban keresni kezdem, hogy mikor és hol kezdődött ez a mi harmo-nikus jelenünk, akkor logikusan vissza kell mennem 1950-ig és Papp Elemérig.

Váratlanul kaptam a sürgönyt: jelentkeztem Pesten, a piaristáknál.

Papp Elemér várt. Ismertette az egyezményt, amely az iskolák részére lényegében üres keret volt, mert csak nagy körvonalakban készült. Ezt a keretet kellett étellel ki-töltöni, nehéz helyzetben, bizonytalanság légkörében. Itt tűnt ki mindjárt a kezdetnél Papp Elemér hihetetlen felkészültsége, nyugalma, és az a távolba látó bölcsessége, amelyet akkor valamennyien kétkedve fogadtunk. Ő akkor csak szívességből segített Sik Sándornak, de csakhamar nélkülözhetetlen lett számunkra. Nemcsak adminisztrá-ció-s téren. Az ő irányítása, tanácsai alapján telt meg étellel az iskola, a mi kezdeti munkánk. Később, már hivatalos beosztásban, kiépítette, tartalommal töltötte be mun-kánk menetét, úgyhogy nem idegen testként élünk, hanem szervesen beépülve hazánk oktatási apparátusába. A megváltozott körülmények, a merőben új feladatok, a múlt

nosztalgijára, a külső és belső, gyakran rosszindulatú bírálókat, a magunk kishitűsége között kellett megoldanunk problémákat, — nem is könnyűeket. Ő vállalta gondjainkat, valódi vagy vélt sérelmeinket, tárgyalt, közvetített, biztatott, bátorított, kedvet és értelemet adott a kitartó munkához. Ő volt iskoláink mindenese.

Míndezt meg tudta tenni, mert minden vonatkozásban felnőtt erre a feladatra. Volt ő tanár, igazgató, házfőnök, rendi tanácsos, főigazgató, elnökhelyettes. A papi, a szerzetesi, a tanügyi iskolát végigjárta. Munkáját teljes odaadással, igényes lelkiismeretességgel és kivételes tehetséggel végezte. Amikor tökéletessé vált tájékozottsága, amikor alkotó munkássága teljességéhez ért, akkor állította őt a Gondviselés országos feladatok megoldása elé. Meg tudta oldani azokat a kérdéseket, amelyekhez nem volt modell, mert emberi tulajdonságaiban is nagy volt. Nem tudott és nem is akart pillanatnyi követelményekhez alkalmazkodni. Mindig az egészet nézte, mindig messzire látott. Igazságos és korrekt volt. Most is halom figyelmeztetését: „Hallgass, de ha megszólalsz, feltétlenül csakis az igazat mondd!” A kimondott szó becsülete szent volt előtte, ezért mindig és mindenhol hitele volt. Valahogy mindig az volt az érzésem: hivatalos ügyekben vele csak vigyázzállásban lehet beszélni.

Nem ismerte a főigazgató jogait, csak kötelességeit. Összefoglaló jelentései, statisztikai tájékoztatói, felettes hatóságok rendelkezéséből fakadó intézkedései, az adminisztrációs ügyek bonyolítása mindig világos, pontos, határozott volt. Halogatást, késést nem ismert.

Komoly, zárkózott egyéniség volt. Érzéseit, egyéni véleményét mindig hűvös tárgyilagosság mögé rejtette. Pedig mennyi szeretet, lelkiség, megértés volt benne! Előfordult, hogy akaratlanul kinyitotta, vagy elfelejtette becsukni az ablakot, és önkéntelenül is beelátott az ember. Meghívtam, tartson debreceni tanítványainknak lelki-gyakorlatot. Nagyon nehezen vállalta. De megtartotta, és elméltedései közben, olykor szinte megfélemlítve állandó fegyelmeztségéről, előtűnt az ember, a pap, a szerzetes. Nem felejttem el soha lelki-gyakorlatát, és csak mélységes tisztelettel tudok felnézni rá.

De kitűnt lelkisége és emberi nagysága élete harmadik felvonásában is, amikor váratlanul rátört a betegség, és meg kellett érnie, át kellett élnie testi és szellemi leépülését. Ő, aki mindig szolgált, most magatehetetlenségében majd mindenben másokra szorult. Ezt a keresztet is példásan vállalta. Szomszédja, munkatársa, hűséges barátja mondta nekem: „te, tudod, soha egy panaszkodó szót ki nem ejtett.” Az ember gondolkodásmódja alapján nagy vagy törpe. Papp Elemér nagy volt. De nem tudom, mikor volt nagyobb: amikor maradandót alkotott, olyat, amellyel most is jelen van iskoláinkban, vagy amikor tehetetlenségét elfogadta és viselte.

Ki tudja megmondani, hol végződik a múlt? Mibennünk, akik akkor ott voltunk a kezdetnél, élményként él a múlt. Az újabb generáció már csak hallomásból tud róla. Papp Elemér múltja művében él akkor is, ha ez már névtelen örökséggé válik.

De hiszen aki Istenben marad, az örökké megmarad.

Volt egy főigazgatónk, benne kezdődött jelenünk — és eltávozott volt főigazgatónk, de ezzel nem fejeződött be a múlt — csak létrendet cserélt. Mostantól fogva ő az Uristennél immár a katolikus iskolák főelőadója.

Dr. Kiss László búcsúztatója

HAVAS ZOLTÁN FERENC (1894—1978)

A szelíd és alázatos szívű Jézus szelíd és alázatos szívű papja volt. Tatán született; édesapja adóügyi jegyző volt. Ő sem tolakodott a pályáján fölfelé mindenáron, — fia, Zoltán még kevésbé. Iskoláit Tatán, majd a váci piaristáknál végezte, és Székesfehérvárott érettségizett. Tán egy hónapig kármelita jelölt is volt, de egészsége nem bírta. Így kaptuk vissza sorainkba őt. Élte szerény, izzig-vérig papi életét. Dolgozott lelkiismer-

retesen; szelíd, halkszavú humorával mindenkit meghódított: így lett „mindenki Zoli bácsija”!

Német tudása először Kismartonba (Eisenstadt) disponálta segédlelkésznek, de végigjárta a papi élet majd minden fokozatát. Volt tábóri lelkész a huszároknál (szerettem volna látni lovon a 120 kilójával!); ott történt vele, hogy szabadságot kapott, és ezalatt az esztergomi érsekség területén járt. Nem volt joghatósága. Fogta papírját és ceruzáját (hol tartott volna tintát a nyeregkápában), és Csernoch János bíborostól joghatóságot kért a gyóntatásra. Persze a primás tintával és sajtákezü aláírásával adott egyszer s mindenkorra neki. Majd fogházlelkészként a gyilkosok atyja, kórházlelkészi ideje alatt idegbajosok és a halálra készülők lelki ápolója lett. Mint rábata-mási adminisztrátor neki adtam át a plébániát. Tamásiban 18 évig volt plébános, és püspöki tanácsosként ment nyugdíjba, gyengülő egészsége miatt aránylag korán. 1951-től 27 évig saját családi otthonában élt nyugdíjban Tatán. „Ki az a szerény öreg pap?” — kérdezte tőlem egy ismerősöm. „Szinte sugárzik belőle, hogy nem akáki.” Háza paptársainak legkedvesebb találkozó helye volt, kiváltképpen névnapjal. Hála Istennek még élt mindkét húga, tudták még őt is gondolni. De persze viszont segített. Egyszer a mosásban, egyszer nagy uborkaválogatásban leptem meg őket. Olyan természetesnek vették, mintha imádkoztak volna.

A felsőbbség iránt mély tisztelettel viseltetett. Soha nem lehetett másról bíráló véleményét hallani. Szerette az embereket világnézetre és vallásra való tekintet nélkül. Szerette a gyerekeket, de ha szemtelenkedtek, csak úgy szikrázott a szeme. Alig tudott mozogni, sokszor elesett már, de gyóntatni bárhová elment. Szinte érzem, hogy a gyóntatás nehéz, de neki kedves papi feladata készítette, hogy az összes szláv nyelveket valamelyest értse és beszélje. Halálos ágyán is bosnyákuul kiabált. Pedig kiabálni sohasem szokott. Persze delíriumában nem felelős önmagáért az ember.

Szerénységében alig mutatta meg teológiai műveltségét, hisz hallottuk nem egyszer rekollekciós összejövetelkor. Ott is állandó gyóntatónk volt.

Nyugdíjas éveit is bekapcsolódott az egyházmegye életébe, érdekelték ügyei, és segített, ahol tudott. Így pl. a székesegyház felújítása idején rendszeresen vállalt szentmiséket a költségekre. Hosszú betegsége alatt is megőrizte humorát és teljes szellemi, lelki épségét.

Amilyen szerényen élt, úgy ment a tatai kórházból odaátra május 14-én. Sok-sok imádkozó várta biztosan a mennynek kapujában, a hön szeretett Szűzanya társaságában „mindenki Zoli bácsiját”.

Gyónógyermeke

TURÓCZI SÁNDOR
(1914—1978)

Vibráló egyéniség volt, megáldva borotvaéles logikával, vitára, válaszra mindig kész elmével.

Tanulmányai során és egész papi életében mindig szűknek érezte a keretet, ami neki osztályrészül jutott, s amelyből szeretett volna kitörni. Ezért látták őt többen nyugtalannak, türelmetlennek, érezték szúrósnak társalgását, és talán ezért voltak kevesek igazi barátai.

Pedig éhesen vágyott a szeretet, a férfias barátság után. Lelke gazdag volt mély emberi érzésekben. Határtalanul szerette az édesanyját. Erte vált meg első lelkész-ségétől, és vállalt nagyon szerény kápláni beosztást hét éven át, hogy súlyosan beteg édesanyjával együtt lehessen, amíg el nem temeti.

A kótaji plébánia vezetését 1959-ben vette át. A községben mindenki becsülte és tisztelte. De ő is ismerte minden egyes hívét minden gondjával-bajával együtt.

Imádságos papi lélek volt. Különösen gyöngéd, szerető szálak fűtték a Szűzanyához. Évek óta télen-nyáron minden este órákat töltött el templomában imába merülve.

Amikor megtudta, hogy betegsége gyógyíthatatlan, hónapokon át teljes tudattal és alázattal készült a nagy számadásra. Tudta, hogy most végzi utolsó temetési ténykedését, mert már holnap nem lesz ereje hozzá; tudta, hogy most mondja el utolsó szentbeszédét, mert betegsége elveszi hangját. És tudta, hogy most lép oltárhoz bemutatni utolsó szentmiséjét, amelyre végső erejével vonszolta el magát. Nemcsak hivatalos ügyeit rendezte el a legpontosabban, hanem jóelőre megadta utasításait temetésére vonatkozóan is. Majd levélben vett búcsút feletteseitől, barátaitól, és kért bocsánatot mindazoktól, akikről úgy érezte, hogy valamikor megbántotta őket.

Határtalan türelemmel, panaszszó nélkül viselte súlyos betegsége minden kellemtelenségét. Kisegítőként melléje adott fiatal paptestvérét úgy szerette és látta el hasznos utasításokkal, tanácsokkal, mint édesapa legkedvesebb fiát. Ruháit is neki adta. Egész életében szegényen élt. Egy pár ócska holmi maradt utána csupán.

Néhány héttel halála előtt írt egyik levelében — azért küldte, hogy másnak kérjen benne orvosságot — így számolt be magáról: „Másfél éve gégetumorral bajlódom, — két sorozat kobaltsugárzást kaptam, — jelenleg még élek, egyre romló állapotban. Érsék atyánk küldött mellém kisegítőt. Aki hogy a lehető legjobb paptestvér-fiatal! — a Gondviselés külön kedves intézkedését kell látnom benne. Nyomorúságomban is megtaláltam helyemet a hátralévő időben, — a golgotai hármas kereszt tulajdonosai közül kettő mellé örömmel vállalom a nemsikerült harmadik beosztását.”

Egy héttel a vég előtt reszketeg betűkkel így búcsúzik barátjától: „Templomunk kívülről tetőtől talpig rendben van — a plébánia is kívülről. Istenem! De másba ül bele utódom, mint én! Elborzasztó volt. Mintha az Egyház itt sírt-rimánkodott volna segítő kéz után!

Megkérhetlek, hogy egy szerény fájdalmas Mária-oltárnál misézz értem? Ad Jesum per Mariam. Sokban vagyok én is ‚konzervatív‘, pedig nem az, hanem reális. Egyetlen az Ens Reale — a többi ens racionis, — csináljatok velük, amit tudtok. Itt, ahol én állok, ez világos.

Elköszönök, meleg baráti öleléssel és sok szívbeli köszönettel. Viszlátra a Nagy Családi Körben!”

Adja a Mindenható, hogy mindannyian ilyen derűs, megnyugodott szívvel, ilyen kegyelemmel eltöltötten és rendületlen hittel legyünk készen a végső útra!

Halála előtti napon, dec. 21-én utolsó jártányi erejével még kivitette magát templomába, hogy még egyszer elrebegje imáját ott, ahol annyiszor mutatta be a napi szentmiseáldozatot, és ahol két évtizeden át hirdette az örök élet ígét.

Temetése karácsony harmadnapján volt. Kádár László egri érsek végezte a szertartást, kísérte ki a temetőbe. A szentbeszédet dr. Mészáros Lajos érseki helynök, egykori iskolatársa mondotta. Hetvenöt paptestvére állta körül koporsóját. Aznap a községben megállt az élet, mert mindenki, bármilyen vallású volt is, búcsút akart venni tőle. Végső akarata volt, hogy porladó teste hívei körében várja meg a feltámadást.

Paptestvér

P. SZABÓ GYÖRGY POLIKÁRP OFM
(1894—1979)

Az Úrhoz távozott idős rendtársunk lelki profilját emberi, szerzetesi, papi és művészi küldetéséből állíthatjuk össze.

Egész életének legmarkánsabb vonásait veleszületett emberi adottságai határozták meg. Keménykötésű somogyinak született. Sem magával, sem másokkal alkudozást nem ismert. Reggeltől estig, fiatalságától idős koráig dolgozott és imádkozott. Az eszményekhez való szilárd ragaszkodása irányította természetes és természetfölötti, tudományos és művészi életét. Az „usque ad mortem” embere volt. Még 1978-ban is rendszeresen prédikált. Mindenben a tökéletesre és a teljesre törekedett. Szentbeszédeit mindvégig nemcsak leírta, hanem közbeszűrt előadási megjegyzésekkel is ellátta. Plé-

bános és házfőnök korában rendtársai beszédeit a templom kórusán állandóan meghallgatta, utána szemtől szembe véleményezte.

Szerzetesi lelkiességét a „vegyes életforma”: a tevékenység és az elmélyülés jellemezte. Elmélkedésből a munkába ment, majd ismét visszatért az imába, hogy megpihenjen és újjászüléssék.

Azok közé a kevesek közé tartozott, akik fiatal éveikben is a kiforrottság jegyeit hordják magukon, és az ifjúság idealizmusát öregségükre sem veszítik el. Ezért életében a kibontakozás jelei kevésbé nyilvánultak meg, és talán ezért bírálta meg könnyebben másokat. — Főerényei a közösségben virágoztak ki. Főként a közös munkában és a közös imádságban. Rendtársainál is legerősebben ezt sürgette.

Elsősorban lelkipásztor volt. Gyöngyösi teológiai tanári éveiben a harmadrendi igazgató címet is viselte. Munkálkodása az egész Mátravidéket felölelte. Nyári hónapokban járta a környéket, falvak templomaiban misézett, prédikált, a régi tagokat összetartotta, és újakat toborzott.

Igazi lelkipásztorrá Szolnokon bontakozott ki. Ezek voltak legalkotóbb és leggazdagabb évei. Plébánosi jogköre szinte az egész várost felölelte. Iskolákban tanított, egyesületeket, énekkart és a plébánia irodáját vezette, vasárnaponként prédikált, megszeretette és felvirágoztatta a liturgikus életet, utolsó útjukra kísérte a híveket. Főpásztorá hitoktatási felügyelővé nevezte ki. Provinciánk papjai előtt a szolnoki lelkipásztorkodás csakhamar eszménnyé vált.

1950 után a váci egyházmegye papja és két vidéki egyházközség plébánosa lett. Nyugdíjas éveit ismét rendi keretben töltötte. A két fővárosi és az esztergomi kolostorban élt. Még ekkor is lelkes hitszónoknak, keresett gyóntatónak és örömmel rendelkezésre álló kíségetőnek bizonyult.

A szent zene világában rendi vonalon szinte egyedülálló tehetség volt. Tanulmányait a budapesti, bécsi és római zeneakadémián végezte. Zenét és éneket tanított a gyöngyösi ferences teológián, a váci szemináriumban és Róma egyik rendi főiskoláján. E sorok írójának még az 1970-es években is a lateráni bazilika egyik gyóntatója lelkesen emlegette volt tanárát, melegen érdeklődött személye felől, és olaszos lelkesedéssel küldött neki üdvözlő levelet.

Alkotó művész is volt. Négyszólamú, vegyeskarra írt „Tu es Petrus”-ával fogadták 1938-ban az Eukarisztikus Világkongresszusra érkező pápai legátust. „Sanctus Franciscus” c. gyűjteményében feldolgozta a Szent Ferencről szóló breviáriumi himnuszokat, a ferences szentek tiszteletére komponált művével pedig sok-sok hívő szívéhez közel hozta őket. Preludiumos könyve, az „Organum Sanctae Ceciliae” egyik legértékesebb kompozíciója. Évek hosszú során át az Országos Cecília Egyesület alelnöki tisztségét töltötte be.

A kórházba kísérő rendtársa e szavakkal búcsúzott tőle: „Polikárp atya, imádkozunk érted.” A nagybeteg halkán, a tőle megszokott udvariassággal így válaszolt: „Köszönöm, köszönöm, Atyám!”

Zenei alkotásai túléltek a mestert. Temetési szentmiséjén is — amelyet tartományfőnöke és 14 rendtársa koncelebrált — az esztergomi ferences gimnázium énekkara és az orgona több eredeti alkotását szólaltatta meg.

Confrater

SCHMIDT MIHÁLY SDB

(1906—1979)

Futótüzként terjedt a gyszír: „Meghalt a karnagy úr!” Fáradságot nem ismerő életének szívinfarktus vetett véget febr. 14-én. Mors sacerdotalis... Életének utolsó pillanatáig dolgozott. „Nem akarom a halál testvérét télen kézzel várni” — idézte Jan. 28-i levelében Asszisi Szent Ferenc mondását.

1906. dec. 20-án született Dorogon. Hlond Ágoston tartományfőnök, a későbbi lengyel bíborosprímás vette fel Don Bosco magyar fiai közé jelöltnek 1918-ban. Péli főld-

szentkeresztre küldte az ősi kolostorba, az akkor még Magyarországon egyetlen szalézi intézetbe. Majd egy évvel később az újonnan megnyílt nyergesújfalui hivatásapoló intézetbe helyezték át. A noviciátust 1922/23-ban végezte el. A kiváló tehetségű fiú gimnáziumi tanulmányai mellett minden szabad idejét zenetanulásra fordította, a szalézi pedagógia egyik nélkülözhetetlen eszköze. A zenekarban már akkor azon a hangszeren játszott, ahol éppen hiányt kellett pótolni.

1927-től 1931-ig, pappá szenteléséig Torinóban, a szaléziak nemzetközi teológiáján végezte tanulmányait. Zenei továbbképzését sem hagyta abba. Itt Don Giovanni Pagello, a torinói San Giovanni templom szalézi karnagya, a zeneművészeti főiskola tanára volt irányítója.

Előljárói az újmisési papot az esztergombori szalézi fiúnevelő intézetbe, a kis „Fiúk városába” küldték. Itt tág teret kapott a zenei élet kifejlesztésére. Rövidesen szép eredményeket ért el, pedig beutalt árva, elhagyott fiúk között dolgozott. Többször fellépett velük Esztergomborban, Dorogon, Budapesten, sőt a rádióban is. Előljárói óhajára 1935—38 között elvégezte a zeneművészeti főiskolán az egyházi karnagyképzőt.

1940-ben a két évvel előbb felszentelt szombathelyi Szent Kvirin szalézi templomba helyezték. Itt bőséges tér kínálkozott mind a templomban, mind a kultúrteremben a zenei élet kifejlesztésére. Schmidt Mihály meg is felelt a várakozásnak. 1946-ban az akkor már működő ifjúsági kórus mellé felnőttekből vegyeskart és zenekart szervezett Szalézi Kórus néven. „Ez volt Szombathely legnagyobb létszámú egyházi ének- és zenekara; egyúttal az első egyházi zenekar, amelynek saját fúvós zenészei voltak, mégpedig elég nagy létszámban — írja Szigeti Kilián. — A háború pusztításai után a Szalézi Kórus volt az első nagy egyházzenei megmozdulás.” Nemcsak helyben, hanem vidéken is emelte az emberek lelkét előadásával. Műsorok változatos volt. Fokozatosan előtérbe kerültek az új magyar egyházzenei alkotások, saját szerzeményeivel együtt.

Nagy érdemeket szerzett a szórakoztatva nevelő színházi előadások rendezése terén is. Szózerint valósította meg a Don Bosco-i pedagógia egyik jelmondatát: „Legyetek vidámak! Tegyetek, amit akartok, csak Istent meg ne bántsátok!” Darabjai napfényes derűt sugároztak. Őzönlött a nép a 30—50-szer megújrázott gyermekoperett-előadásokra. Maga Kovács Sándor püspök is hatszor nézte meg az egyik darabot. Saját szavai szerint soha nem vidult olyan felszabadultan, mint ezeken az előadásokon. Mihály atya ezekkel is lekipásztori munkát végzett.

1951. febr. 4-én a Szalézi Kórus megünnepelte századik szereplését. Utána még 55 alkalommal léptek fel. A kórus 1955-ben feloszlott, mert karmesterének más megélhetés után kellett néznie. Ekkor került a szombathelyi zeneiskolába tanárnak.

Egész életében vidámítani akarta a keseredett embereket. A derűs lélek az Istenhez is könnyebben emelkedik fel. Nyugdíjas korában Grácban vállalt karvezetést a szaléziak vezette Ipariskolában. Szinte csak meghalni jött haza az ősi földre, amelynek hűséges fia volt. Az osztrák tartományfőnök meghatva fejezte ki háláját munkásságáért a kriptába helyezés előtt. 1979. febr. 22-én Fábíán Árpád megyéspüspök és Winkler József segédpüspök koncelebrált gyászmisét sok pappal együtt a Szent Kvirin templom hajójában elhelyezett ravatala előtt. A templomot megtöltő híveknek homília keretében szólt a megyéspüspök a halott karnagy Istentől kapott szép hivatásáról.

Farkas Lajos SDB

ARADI IGNÁC
(1886—1979)

A székesfehérvári egyházmegye káptalanja pár hét alatt három kanonkját veszette el: Ásguti Ádám volt budafoki kanonokplébánost, Dr. Potyondy Imre fehérvári protonotárius kanonokot, aki 94 éves korában halt meg, és végül Aradi Ignác székesfehérvári protonotárius kanonokot, aki 93 esztendejével most az egyházmegye nesztora volt.

Még Prohászka Ottokár vette fel kispapnak, és ő is szentelte fel 1910-ben. Pár éves kápláni és hitoktatói működése után mindjárt az első világháború végeztével, 1917-ben már Polgárdiba helyezi püspöke plébánosnak. Negyven éven át itt élte le papi életének jelentős részét.

Kispapokat nevelt és vezetett az oltárhoz, saját áldozata árán is. Mindjárt Polgárdira való költözése után a hittanórán feltűnt neki az egyik szegény kisfiú nagyon szerény viselkedése és éles esze. Varga Jánoska első áldozása után mindennap áldozott és ministrált plébánosának. Már negyedikes volt, amikor egyik ilyen alkalommal, Ürfelmutatás után az atya mintegy sugallatként hallotta lelkében: „Ezt a fiút szolgálom akarom!” A plébános elment a szülőkhöz, akik azonban csak akkor egyeztek bele, hogy a fiú tanuljon, amikor ő magára vállalt minden költséget. János Rómában végezte kinttetéssel kispapi tanulmányait. Ott is szentelték pappá, szülei és Aradi atya jelenlétében.

Egy életen át gyakorolta a vendégszeretetet. Nagyon sokszor voltam nála mint eszememél tanácsért, de soha nem engedett el úgy, hogy meg ne kínált volna valamivel. És ezt minden más papi és világi vendége is elmondhatta. Kosztolányi Dezsőné a „Tűzcipő” c. regényében örökíti meg Aradi atya vendégszerető jóságát. A háború után elindul az írónő Pestről a Balaton felé, persze gyalog, hisz vonat még nem jár. Estére fáradtan ér Polgárdira, és a plébánián kér éjjeli szállást. Aradi atya szívesen befogadja. Vacsora közben elmondja az írónő, hogy nagy az ő bánata, mert a kisfia elveszett, hiába keresi. A háború óta a plébánián az a szokás, hogy vacsora után összegyűl a háznép, és közösen imádkozzák a szentolvasót. Meghívják a vendéget is. Aradi atya az ima-szándékokba mindjárt befoglalja az ő gondját is. — Mire az írónő hazaért Pestre, már valaki várta az örömhírrrel, hogy megvan a kisfia.

A plébános mindennap családlátogatást végzett. Sorban minden házba betért. Mindenki gondja-baja érdekelte. Egészen modern eszközöket is beállított lelképásztori munkáiba. Volt alkalma bejárni a nagyvilágot, Amerikát, a Szentföldet és más helyeket, és mindenütt tanult valamit. Volt egyházközségi boltja, kultúrháza. Ő létesítette a környéken az első mozit. Egyik legnagyobb alkotása volt, hogy Polgárdi-Ipartelepen több holdas kertet vásárolt, és abba emeletes, modern zárdát építtetett vizitációs nővérek számára. Most szociális otthon.

Mindig jó viszonyban volt a helybeli lelkészársakkal. Mikor első apáti miséjét tartotta, a misén jelen voltak a reformátusok és unitáriusok is szép számmal papjaikkal együtt. Az ebéden a református lelkész kedvesen így köszöntötte: „Nácikám! Nácikám! Lácik ám, lácik ám, hogy a te híveid, meg ez az eretnek mennyire szeretnek, mennyire szeretnek!”

Utolsó éveit Székesfehérvárott töltötte. Mint főesperes továbbra is ellátta szépen munkáját. Majd kanonoki kinevezést is kapott, és az egyik kanonoki lakást foglalta el Potyondy Imrével együtt. Mikor egy évvel idősebb barátja meghalt, panaszosan mondta látogatóinak: „Imre bácsi megelőzött, de majd utolérem nemsokára!” Utol is érte, mert öt hónap múlva halott volt ő is. Egymás mellett pihennek a szemináriumi templom kriptájában is.

Galamb Imre